

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Харківський державний університет
харчування та торгівлі

Міжнародне технічне регулювання

Опорний конспект лекцій
для студентів денного відділення товарознавчого факультету
за напрямом підготовки
030510 «Товарознавство і торговельне підприємництво»

Харків 2012

Розповсюджено та тиражуванню не підлягає.

Опорний конспект лекцій складено:

проф. Дубініна А.А.

доц. Селютіна Г.А.

ас. Гапонцева О.В.

Розглянуто та схвалено на методичному семінарі: кафедри
товарознавства та експертизи товарів, протокол №__від _____

Схвалено на засіданні науково-методичної Ради (методичної комісії)
товарознавчого факультету ХДУХТ, протокол №__від _____

Рецензент: д-р, техн. наук, професор Потапов В.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	8
Тема 1.1. РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ.....	8
Лекція 1	
1. Роль, значення, завдання технічного регулювання.	8
2. Передумови розвитку та етапи становлення системи технічного регулювання у світі.....	10
Лекція 2	
3. Основні поняття та визначення у сфері технічного регулювання.	13
4. Загальний огляд ситуації у світі, що впливає на сферу технічного регулювання та споживчої політики.....	16
Тема 1.2. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	18
Лекція 3	
1. Характеристика, завдання та напрями діяльності Світової організації торгівлі.....	18
2. Діяльність ООН з питань продовольства та сільського господарства (FAO).....	21
3. Міжнародні та регіональні організації зі стандартизації (ISO)....	24
Лекція 4	
4. Міжнародні та регіональні організації з метрології.....	35
5. Міжнародні та європейські організації в галузі оцінки відповідності.....	39
6. Міжнародна конференція з акредитацій випробувальних лабораторій (ILAC).....	40
Лекція 5	
7. Міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політики.....	41
8. Європейська організація з якості (EOQ).....	45
Тема 1.3. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕВНИХ КРАЇН СВІТУ.....	47
Лекція 6	
1. Система технічного регулювання в країнах ЄС.....	47

2.	Правила системи технічного регулювання.....	49
3.	Принцип створення єдиного ринку.....	50
Лекція 7		
4.	Особливості технічного регулювання країн СНД.....	53
5.	Особливості технічного регулювання країн Азії.....	55
6.	Особливості технічного регулювання у США, Канади.....	57
Лекція 8		
7.	Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання країн СНД.....	61
8.	Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання країн Азії.....	67
9.	Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання у США та Канаді.....	68
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....		
		72
Тема 2.1. МІЖНАРОДНІ УГОДИ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНА БАЗА СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....		
		72
Лекція 9		
1.	Характеристика міжнародних угод, директив ЄС у галузі технічного регулювання.	72
2.	Генеральна угода з питань митних тарифів і торгівлі (ГАТТ)....	74
Лекція 10		
3.	Технічні бар'єри в торгівлі. Загальні принципи вільного руху товарів в країнах ЄС.	78
4.	Основні засади політики країн щодо подолання технічних бар'єрів в торгівлі.	80
5.	Угода про технічні бар'єри в торгівлі СОТ (ТБТ).....	83
Тема 2.2. СКЛАДОВІ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....		
		86
Лекція 11		
1.	Основні цілі СЕН, правила розробки директив, забезпечення бізнес-підходу в межах СЕН.....	86
2.	Основні завдання Програми інтеграції України до Європейського Союзу в сфері підтвердження відповідності.....	89
Лекція 12		
3.	Глобальний та модульний підходи до оцінки відповідності.....	90
4.	Політика в ЄС з оцінювання відповідності.....	92
Лекція 13		
5.	Розвиток систем простежуваності для харчової продукції.....	94

6.	Стандарти BRC, IFS, GlobalGap, програма ЄС щодо оповіщення про небезпечні товари RAPEX тощо.....	97
7.	Система ринкового нагляду. Суть, принципи Нового підходу до ринкового нагляду (резолуція Ради Європи від 07.05.1985 р.).....	101
	Тема 2.3. УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ. ПРОГРАМИ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ГАЛУЗІ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	104
	Лекція 14	
1.	Завдання та реалізація спільного Плану дій «Україна - Європейський Союз» щодо вдосконалення національної системи технічного регулювання та споживчої політики і наближення відповідного українського законодавства, норм та стандартів до законодавства ЄС.	104
2.	Концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики в Україні.....	108
	Лекція 15	
3.	Зелена книга „Про політику адаптації національного законодавства у сфері технічного регулювання та споживчої політики до європейських вимог".....	109
4.	Біла книга „Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог".....	112
5.	Червона книга України.....	115
	Лекція 16	
6.	Зовнішні та внутрішні чинники впливу на систему технічного регулювання та споживчої політики.....	116
7.	Напрями адаптації системи технічного регулювання України з вимогами ЄС.....	117
8.	Європейська модель розвитку системи технічного регулювання.....	120
	ДОДАТОК	121
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	123

ВСТУП

Опорний конспект лекцій дисципліни складено згідно діючих на Україні законів, постанов, наказів та інструкцій відносно оцінювання відповідності, стандартизації й технічного регулювання та у відповідності з профілем університету для спеціальностей за напрямом підготовки 030510 «Товарознавство і торговельне підприємництво».

Технічне регулювання - це правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінення відповідності та/або ринкового нагляду (ст. 1 Закону України "Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності" від 01.12.2005 р. № 64-ІУ).

Сьогодні ж в умовах світової економіки технічне регулювання є основною складовою національної політики у сфері якості, яка зорієнтована на потреби людини. Саме стан системи технічного регулювання свідчить про технологічний прогрес будь-якої країни, конкурентоспроможність її продукції та технічну спроможність її виробників та оцінювачів відповідності. Складниками української «інфраструктури забезпечення якості» є: стандартизація, метрологія, оцінка відповідності, акредитація, нагляд та захист прав споживачів.

Метою вивчення дисципліни є ознайомлення із структурою, складовими системами міжнародного технічного регулювання, законодавчим та нормативно-правовим забезпеченням її функціонування, аналізом діяльності міжнародних та національних організацій у цій сфері, перспективами організаційних заходів щодо адаптації положень вітчизняної системи технічного регулювання відповідно до міжнародних норм та правил.

У межах курсу «Міжнародне технічне регулювання» в даному опорному конспекті лекцій подається:

- визначення ролі та значення системи технічного регулювання в умовах глобалізації економічних процесів;
- аналіз діяльності міжнародних організацій, що залучені до системи міжнародного технічного регулювання;
- ознайомлення з особливостями системи технічного регулювання певних країн світу;
- характеристика міжнародних угод та законодавчої і нормативно-правової основи міжнародного технічного регулювання;
- визначення основних засад напрямків політики країн світу щодо подолання технічних бар'єрів в торгівлі;
- аналіз ефективності програм міжнародної технічної допомоги в галузі технічного регулювання;
- ознайомлення з системою технічного регулювання в Україні та визначення перспективних шляхів адаптації вітчизняних вимог відповідно до міжнародних.

Розподіл навчального часу за змістовими модулями, формами аудиторних занять, самостійної та індивідуальної роботи та оцінкою за поточним контролем знань студентів для денної форми навчання

Назва та зміст змістового модулю	Всього годин за навчальним планом	У тому числі				Оцінка за поточним контролем, min-max балів
		Аудиторні заняття		Самостійна робота	Індивідуальна робота	
		Лекції	Практичні заняття			
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Значення та особливості міжнародного технічного регулювання						
Тема 1.1. Роль та значення системи технічного регулювання в умовах глобалізації економічних процесів	13	4	4	4	1	1-10
Тема 1.2. Роль міжнародних організацій в системі міжнародного технічного регулювання	20	6	6	6	2	1-10
Тема 1.3. Особливості систем технічного регулювання певних країн світу	21	6	6	7	2	1-10
ПІДСУМОК	54	16	16	17	5	3-30
Змістовий модуль 2. Організація системи міжнародного технічного регулювання						
Тема 2.1. Міжнародні угоди та законодавчо-нормативна база сфери міжнародного технічного регулювання	13	4	4	4	1	1-10
Тема 2.2. Складові системи міжнародного технічного регулювання	20	6	6	6	2	1-10
Тема 2.3. Україна в системі міжнародної технічної допомоги. Програми міжнародної технічної допомоги в галузі технічного регулювання	21	6	6	7	2	1-10
ПІДСУМОК	54	16	16	17	5	3-30
ІСПИТ, балів						20-40
ВСЬОГО за дисципліною	108	32	32	34	10	60-100

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тема 1.1. РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

ЛЕКЦІЯ 1

План лекції

1. Роль, значення, завдання технічного регулювання.
2. Передумови розвитку та етапи становлення системи технічного регулювання у світі.

Література: [25, 41].

1. Роль, значення, завдання технічного регулювання

Технічне регулювання (стандартизація, метрологія, сертифікація) є одним з ключових інструментів, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності економіки, сприяє розв'язанню проблем структурної та технологічної відсталості, розширює і захищає внутрішній та зовнішній ринки та є дійовим важелем керування економікою, відіграючи значну роль у виробленні конкурентоспроможної якісної продукції, захисті довкілля та ощадливому використанні ресурсів - основах сталого розвитку будь-якої країни.

Його значення впливає з процесів у економіці та громадському житті, характерних для кінця ХХ - початку ХХІ ст. Перший серед них - глобалізація торгових відносин та світового ринку, якій притаманне усунення кордонів на шляху вільного руху капіталу, товарів, людей, ідей та інформації.

Не менш важливим є другий - прискорення науково-технічного прогресу, стрімкий розвиток прогресивних галузей і сфер діяльності, в першу чергу, інформаційних і комунікаційних технологій та біотехнологій. З цим тісно пов'язане використання високих технологій для скорочення циклу проектування і виготовлення продукції, забезпечення оптимального співвідношення між якістю, вартістю і часом виготовлення продукції.

Нарешті, третій процес - посилення охорони довкілля та раціонального використання ресурсів. Ця проблема пов'язана з комплексом завдань щодо забезпечення прийнятної якості життя.

Головна мета технічного регулювання

Забезпечення діяльності на всіх рівнях виробництва й обігу з установами та використання у різних галузях економіки обов'язкових норм і правил, спрямованих на прискорення технічного прогресу та досягнення високої якості товарів і послуг

Головними завданнями системи ТР є:

створення нормативної документації, яка встановлює оптимальні вимоги до продукції, що виготовляється для потреб економіки, населення, оборони держави та експорту
безпеку продукції, процесів і послуг для життя, здоров'я та майна людей, збереження тварин і рослин та охорону навколишнього середовища
якість продукції, процесів та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки, технологій і потреб людей
реалізація прав споживачів та усунення технічних бар'єрів у торгівлі
упровадження новітніх технологій, оновлення виробництва та підвищення його продуктивності
безпеку господарських об'єктів, складних технічних систем, враховуючи допустимий ризик виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій
розвиток міжнародного і регіонального співробітництва
створення механізму запобігання проникненню на ринок України недоброякісних та небезпечних товарів
розвиток та підтримка громадського руху споживачів та створення ефективного ринкового нагляду та механізму компенсації споживачам за завдані збитки
забезпечення ефективного застосування методів і засобів стандартизації для сприяння успішному розвитку пріоритетних для національної економіки секторів з високим потенціалом розвитку і зростання, підвищення конкурентоспроможності і якості вітчизняної продукції, робіт і послуг
розвиток та удосконалення національної еталонної бази, системи метрологічного забезпечення вітчизняної промисловості та сфери послуг
трансформація системи обов'язкової сертифікації у систему оцінки відповідності згідно з вимогами міжнародних та європейських норм і правил (поетапне впровадження директив Нового і Глобального підходів)
розроблення і впровадження Правил застосування знаку відповідності для продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, передбачивши надання виробникам продукції з низьким ступенем ризику для життя і здоров'я споживачів права маркування цим знаком на підставі декларації про

відповідність
удосконалення процедур сертифікації харчової продукції відповідно до принципів Комісії Кодексу Аліментаріус
забезпечення у відповідності з чинним законодавством поступового скорочення Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні
запровадження добровільного маркування продукції знаком відповідності національним стандартам

2. Передумови розвитку та етапи становлення системи технічного регулювання у світі

В західноєвропейських країнах, як і в колишньому Радянському Союзі, управління якістю продукції розглядалось як складова частина загального народногосподарського механізму і вважалось, що розвиток його відбувається одночасно з удосконаленням управління народним господарством. У колишньому СРСР, крім обов'язкових державних стандартів (ГОСТ) та галузевих стандартів (ОСТ), існувало понад тисячу додаткових документів, які стосувались техніки безпеки та гігієни праці, санітарних норм, охорони здоров'я, державних органів із наглядовими функціями (стандарти та регламенти в будівництві, нормативи проектування, виробництва та/або безпечного використання, санітарні та ветеринарно-санітарні правила, санітарні стандарти та регламенти, граничні концентрації та рівні, мікробіологічні стандарти, а також медичні та біологічні вимоги тощо). У зв'язку з цим основні принципи планування якості та організації системного управління нею, як правило, оформлялись у вигляді законів або державних стандартів.

Формування політики ЄС у сфері забезпечення щодо забезпечення якості продукції та впровадження технічного регулювання має свою певну історію.

Перш за все слід відмітити, що її формування почалося з розвитку систем стандартизації та сертифікації на міжнародному рівні. Виникнення загального ринку в Європі в рамках ЄС дало поштовх розвитку стандартизації продукції, систем якості та їх сертифікації в масштабах Європи.

В 1946 році утворилася Міжнародна організація по стандартизації ISO (International Association Standartization) як спеціалізована організація ООН з центром в Женеві. Першим з напрямків діяльності ISO була уніфікація продукції, яка провадилася шляхом аналізу та уніфікації національних стандартів на продукцію. Вбачається, що саме міжнародний розвиток систем стандартизації та сертифікації відіграв найважливішу роль у забезпеченні якості вироблюваної продукції державами – членами ЄС.

У 1957 році в Римі було підписано Договір про заснування Європейського економічного співтовариства (далі - Договір) та на базі Договору було організаційно створено Європейське економічне співтовариство зі своєю внутрішньою структурою та органами та визначалися напрямки політики ЄС у сфері забезпечення якості продукції. Проведення політики ЄС у сфері забезпечення якості висвітлює необхідність розробки певного єдиного підходу до забезпечення якості продукції, що виробляється та реалізується у країнах-учасниках.

У 1987 році була розроблена серія стандартів ISO 9000, в основу яких покладений стандарт Британської організації по стандартизації, який, у свою чергу, бере початок від американських стандартів на якість готової продукції (MIL-Q9858), прийнятих в кінці 1950-х років Міністерством оборони США. Ці стандарти були схвалені Британським інститутом стандартів (British Standards Institution – BSI). Вони отримали позначення BSI 5750 і були прийняті в 1979 році для Великобританії. ISO адаптувала цей стандарт та прийняла серію стандартів ISO 9000 версії 1987 року. Перелічені вище стандарти, згодом переглядалися в 1994 та 2000 роках і стали основою розвитку робіт в області якості не тільки в Європі, але й в усьому світі.

При підготовці до відкритого загальноєвропейського ринку були вироблені єдині стандарти та підходи до технологічних регламентів, гармонізовані національні стандарти на системи якості, створені на основі стандартів ISO серії 9000, введені в дію їх європейські аналоги – EN серії 29000. Велике значення надається сертифікації систем якості на відповідність цим стандартам, створенню авторитетного європейського органу по сертифікації відповідно до вимог стандартів EN серії 45000.

В 1985 році була прийнята нова концепція гармонізації стандартів, введені вимоги по забезпеченню безпеки і надійності. Ці вимоги є рекомендаційними, але забезпечення єдиних вимог має велике значення,

тому і орієнтується Європа на основоположні стандарти ISO 9000 і EN 29000. Для подальшого вироблення єдиних підходів розвитку міжнародного технічного регулювання є введення маркування продукції знаком CE, який свідчить, що продукція відповідає вимогам Європейського стандарту, а також введення з березня 2002 року Радою СІНА (Європейська рада із стандартизації) присудження знаку «Keurmark», що також підтверджує відповідність виробленої продукції європейським вимогам.

Важливість вирішення проблеми з технічного регулювання та підвищення якості продукції у країнах-членах ЄС спонукала до розвитку спільних організацій із забезпечення якості. Були утворені Європейська координаційна рада з випробувань і сертифікації та Європейський комітет із оцінки та сертифікації систем якості. До складу комітету входять організації по сертифікації Великобританії, Швейцарії, ФРН, Австрії, Данії, Швеції, Франції, Іспанії, Португалії, Греції, Голландії, Бельгії, Фінляндії, Норвегії, Ірландії та Італії.

Головне завдання діяльності міжнародних організацій з якості

Повне задоволення запитів мільйонів споживачів єдиного європейського ринку щодо якісної продукції

Сьогодні джерелами права у сфері технічного регулювання ЄС є (поряд зі згаданими статтями Договору і рішеннями Суду ЄС) є десятки директив, які прийнято розділяти на дві групи: директиви «старого» підходу і директиви Нового та Глобального підходів.

До директив Нового та Глобального підходів належать директиви, на які згідно з рішенням Ради ЄС чи Ради і Парламенту ЄС поширюються принципи, викладені у резолюціях Ради від 07.05.1985 р. та від 21.12.1989 р.

До директив «старого» підходу належать усі інші директиви з гармонізації – ISSN 1995-6134 348 технічних норм і стандартів держав-членів Співтовариства. На основі резолюцій Ради від 07.05.1985 р. та від 21.12.1989 р. нині прийнято понад 29 директив із гармонізації, які стосуються безпеки споживчих товарів. Зокрема, таких категорій товарів, як будівельні матеріали, іграшки, косметика, електротехніка, прилади та обладнання, упаковки, вибухонебезпечні речовини тощо.

Крім того, існує ряд проектів директив Нового і Глобального підходів, розроблених Комісією, але не затверджених Радою і Парламентом. У деяких випадках директиви Нового підходу можуть застосовуватися паралельно з іншими директивами ЄС, наприклад, із Директивою щодо загальної безпеки товарів, Директивою щодо безпечності товарів, якщо останні містять положення, не охоплені директивами нового підходу.

У більшості країн ЄС функції стандартизації, сертифікації, метрології, ринкового нагляду, акредитації та захисту прав споживачів розмежовано.

Розглянувши викладене, можна визначити, що міжнародний досвід забезпечення якості продукції свідчить про необхідність законодавчого закріплення відповідних вимог щодо якості продукції. Таке закріплення відбувається у спеціальному законодавстві, яке у сфері технічного регулювання базується на європейських директивах Нового та Глобального підходів та доповнюється так званою тріадою директив щодо відповідальності за дефектну продукцію, загальну безпеку продукції та модульний підхід до оцінки відповідності та маркування знаком СЕ, які в сукупності можна вважати узагальненою європейською моделлю системи технічного регулювання.

ЛЕКЦІЯ 2

План лекції

5. Основні поняття та визначення у сфері технічного регулювання.
6. Загальний огляд ситуації у світі, що впливає на сферу технічного регулювання та споживчої політики.

Література: [2, 24, 26].

3. Основні поняття та визначення у сфері технічного регулювання

Для успішної діяльності в галузі технічного регулювання, як і в інших галузях науки і техніки, потрібна точна, науково обґрунтована термінологія.

№	Поняття	Характеристика
1	<i>Технічне регулювання</i>	правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду.
2	<i>Метрологія</i>	це наука про вимірювання, тобто відображення фізичних величин, їх значень за допомогою експерименту та обчислень із застосуванням спеціальних технічних засобів. Вона є фундаментом системи технічного регулювання та забезпечує достовірність, єдність та точність вимірювань на всій території країни.
3	<i>Оцінка відповідності</i>	доказування, що встановлені вимоги до продукції, процесу, системи, особи або органу виконано шляхом випробування, здійснення контролю або сертифікації.
4	<i>Стандартизація</i>	це діяльність, що полягає у встановленні

		положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкуванні у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву.
5	<i>Національна стандартизація</i>	це стандартизація, що проводиться на рівні однієї країни.
6	<i>Регіональна стандартизація</i>	стандартизація, участь в котрій відкрита для відповідних органів країн одного географічного або економічного регіону світу.
7	<i>Міжнародна стандартизація</i>	стандартизація, участь в котрій відкрита для відповідних органів усіх країн.
8	<i>Стандарт</i>	це документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності або її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі, розроблений у встановленому порядку на основі консенсусу.
9	<i>Регіональний стандарт</i>	стандарт, прийнятий регіональною організацією зі стандартизації.
10	<i>Міжнародний стандарт</i>	стандарт, прийнятий міжнародною організацією.
11	<i>Європейський стандарт</i>	це відкриті для громадськості технічні вимоги, прийняті одним з європейських органів стандартизації з метою повторювального і постійного використання, і відповідність яким не є обов'язковою. Європейський стандарт приймається CEN/CENELEC, який несе з собою зобов'язання його виконання як ідентичного національного стандарту та усунення суперечливих конфліктуючих національних стандартів.
12	<i>Гармонізовані стандарти</i>	це європейські стандарти, прийняті європейськими органами стандартизації і підготовлені у відповідності до Загальних

		принципів, узгоджених між Європейською комісією та європейськими органами стандартизації, та у відповідності до мандату, що видається Європейською комісією після консультації з країнами-членами. Перелік гармонізованих (або визнаних гармонізованими) стандартів публікується в Official Journal Європейського Співтовариства (ОJЕС). Лише з моменту публікації в цьому журналі гармонізовані стандарти вважаються такими, що забезпечують презумпцію відповідності основним вимогам, встановленим європейськими директивами, тобто відповідності європейському законодавству.
13	<i>Сертифікація</i>	підтвердження відповідності продукції, процесів, систем або персоналу третьою стороною. Сертифікація застосовується до всіх об'єктів оцінки відповідності за винятком самих органів з оцінки відповідності, до яких застосуємо термін <i>акредитація</i> (стандарт ISO/IEC 17000).
14	<i>Акредитація</i>	процедура, у ході якої національний орган з акредитації документально засвідчує компетентність юридичної особи чи відповідного органу з оцінки відповідності виконувати певні види робіт (випробування, калібрування, сертифікацію, контроль).
15	<i>Нормативний документ</i>	це документ, який встановлює загальні принципи, правила чи характеристики різних видів діяльності або їх результатів.
16	<i>Технічні умови</i>	документ, що встановлює технічні вимоги, яким повинні відповідати продукція, процеси чи послуги. Технічні умови можуть бути стандартом або його частиною та окремим документом.
17	<i>Технічний регламент</i>	це нормативно-правовий акт, прийнятий органом державної влади, що встановлює технічні вимоги до продукції, процесів чи послуги безпосередньо або через посилання на стандарти чи відтворює їх зміст.
18	Кодекс <i>усталеної практики (звід правил)</i>	документ, що містить практичні правила чи процедури проектування, виготовлення, монтажу, технічного обслуговування,

		експлуатації обладнання, конструкцій чи виробів. Кодекс усталеної практики може бути стандартом, частиною стандарту або окремим документом.
19	<i>Сертифікат відповідності</i>	документ, який підтверджує, що продукція, системи якості, системи управління якістю, системи управління довкіллям, персонал відповідають встановленим вимогам конкретного стандарту чи іншого нормативного документа, визначеного законодавством.
20	<i>Національний знак відповідності</i>	єдиний знак, що застосовується для маркування продукції і свідчить про відповідність продукції вимогам регламентів.
21	<i>Безпека продукції</i>	відсутність будь-якого ризику для життя, здоров'я, майна споживача і навколишнього природного середовища при звичайних умовах використання, зберігання, транспортування, виготовлення і утилізації продукції.
22	<i>Якість продукції</i>	сукупність властивостей, які відображають безпеку, новизну, довговічність, надійність, економічність, ергономічність, естетичність, екологічність продукції тощо, які надають їй здатність задовольняти споживача відповідно до її призначення.
23	<i>Державний нагляд</i>	діяльності спеціально уповноважених органів виконавчої влади по контролю за додержанням підприємцями стандартів, норм і правил при виробництві та випуску продукції (виконанні робіт, наданні послуг) з метою забезпечення інтересів суспільства і споживачів в її належній якості, безпечної для життя, здоров'я й майна людей і навколишнього середовища.

4. Загальний огляд ситуації у світі, що впливає на сферу технічного регулювання та споживчої політики

Взаємодія виробників, покупців і продавців на ринку - це багато в чому суперечливий процес. Головне полягає в тому, що мають бути забезпечені, з одного боку, безпека життя і здоров'я громадян і охорона довкілля, а з іншої - вільне переміщення товарів на території країни, відсутність необґрунтованих бар'єрів. Пошук рівноваги в цій області є найважливішим завданням

держави, вирішення якого в значній мірі досягається ефективністю функціонування системи технічного регулювання.

В умовах глобалізації світової економіки всі складові сфери системи технічного регулювання демонструють тенденцію до уніфікації, одночасно надаючи додаткову гнучкість виробникам, які суворо конкурують між собою. В той час як метрологія вже давно стала предметом міжнародної уніфікації, сфери стандартизації, оцінки відповідності та акредитації органів з оцінки відповідності були визнані технічними бар'єрами в торгівлі переважно у другій половині 20-го століття, особливо починаючи з 70-х років минулого століття, коли і розпочався процес їхньої гармонізації.

Стан системи технічного регулювання свідчить про технологічний прогрес будь-якої країни, конкурентоспроможність її продукції, а також про репутацію та технічну спроможність її виробників і оцінювачів відповідності. Ця система утворює своєрідний трикутник: основою якого є стандартизація та метрологія, серединою – оцінка відповідності (сертифікація), а вершиною – акредитація органів з оцінки відповідності, яка гарантує технічну компетентність оцінювачів відповідності.

Контрольні запитання за темою:

1. В чому полягає головна мета міжнародного технічного регулювання?
2. З яких складових складається технічне регулювання? Дайте характеристику кожній складовій.
3. Чому запобігає використання технічного регулювання?
4. В якому році та з якою метою було створено Міжнародну організацію по стандартизації ISO (International Association Standartization)?
5. З якою метою були прийняті міжнародні стандарти серії ISO 9000, EN 29000 та EN 45000?
6. Що є джерелами права у сфері технічного регулювання ЄС?
7. Що таке директиви Нового підходу та директиви Глобального підходу?
8. Що в сукупності є узагальненою європейською моделлю системи технічного регулювання?
9. Дайте визначення таким поняттям: «технічне регулювання», «міжнародна стандартизація», «міжнародний стандарт», «оцінювання відповідності», «акредитація», «якість продукції», «знак відповідності», «сертифікат відповідності».
10. Що впливає на сферу технічного регулювання та споживчої політики?

Тема 1.2. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЛЕКЦІЯ 3

План лекція

1. Характеристика, завдання та напрями діяльності Світової організації торгівлі.
  2. Діяльність ООН з питань продовольства та сільського господарства (FAO).
  3. Міжнародні та регіональні організації зі стандартизації (ISO).
- Література: [5-10, 27, 45, 48].

1. Характеристика, завдання та напрями діяльності Світової організації торгівлі

Світова організація торгівлі (далі — СОТ), створена 15 квітня 1994 р. у м.Маракеші (Марокко) на основі Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ). Ця організація стала правонаступницею ГАТТ. Як відомо, ГАТТ — це багатостороння міжнародна угода про режим торгівлі і торговельної політики, підписана в жовтні 1947 р. 23 країнами.

СОТ - це провідна міжнародна економічна організація, членами якої вже є 153 країни, на долю яких припадає близько 96% обсягів світової торгівлі; її функціями є встановлення правил міжнародної системи торгівлі і вирішення спірних питань між країнами-членами, що підписані під близько 30-ма угодами організації. Після приєднання ряду країн, які зараз є кандидатами на вступ, у рамках СОТ здійснюватиметься майже весь світовий торговельний оборот товарів та послуг.

Мета СОТ

Здійснення міжнародних торговельних зв'язків через розроблення системи правових норм міжнародної торгівлі, контроль за їх дотриманням, а також забезпечення умов проведення багатосторонніх переговорів, спрямованих на глобальну лібералізацію торгівлі

**Головні цілі СОТ визначено в преамбулі
Марракеської
Угоди про утворення СОТ**

підвищення життєвого рівня
забезпечення повної зайнятості
постійне зростання доходів і ефективного попиту
розширення виробництва товарів і послуг та торгівлі ними
оптимальне використання світових ресурсів згідно з цілями сталого розвитку
захист і збереження навколишнього середовища;
забезпечення для країн, що розвиваються і найменш розвинених країн такої участі в міжнародній торгівлі, яка б відповідала потребам їх економічного розвитку

Правовою базою СОТ є ряд багатосторонніх торговельних угод, яких було досягнуто під час так званого «Уругвайського раунду»

Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1994 р., яка визначає єдині норми і принципи міжнародної торгівлі товарами;
Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС), яка регулює відносини у торгівлі послугами;
Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС);
Угода про правила і процедури вирішення спорів;
Угода про сільське господарство;
Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів;
Угода про технічні бар'єри в торгівлі;
Угода про правила походження товарів;
Угода про передвідвантажувальну інспекцію;
Угода про процедури імпорту ліцензування;
Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи;
Угода про субсидії та компенсаційні заходи;
Угода про захисні заходи.

СОТ здійснює міжнародну торговельну політику і міжнародну торгівлю на основі певних принципів. Важливі принципи діяльності СОТ — це торгівля без дискримінації, розширення доступу до ринків, сприяння справедливій конкуренції, розумне використання митних зборів, заохочення розвитку і здійснення економічних реформ.

В Угоді про створення СОТ вписана її організаційна структура. Вищим органом цієї організації є Конференція міністрів, до складу якої входять представники всіх країн-членів. У перервах між засіданнями Конференції міністрів її функції здійснюються Генеральною радою, яка складається з представників усіх країн-членів і яка збирається у міру необхідності. Генеральній раді підконтрольні відповідні Комітети, які створюються Конференцією міністрів, а саме: Комітет з торгівлі і розвитку; Комітет з обмежень, пов'язаних з платіжним балансом; Комітет з бюджету, фінансів і адміністративних питань. У віданні Генеральної ради знаходяться і два спеціальні органи: з питань проведення періодичних оглядів торговельної політики і з питань розгляду спірних проблем. Конференція міністрів призначає генерального директора секретаріату СОТ. Секретаріат відає питаннями забезпечення діяльності СОТ, надання допомоги країнам, що розвиваються, в отриманні інформації, довідкової і технічної документації,

проведення семінарів тощо. Генеральна рада здійснює керівництво трьома радами, а саме: Радою з торгівлі товарами (здійснює нагляд за дією багатосторонніх торговельних угод), Радою з торгівлі послугами (здійснює нагляд за дією Генеральної угоди з торгівлі послугами) і Радою з торговельних аспектів права інтелектуальної власності (здійснює нагляд за дією Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності).

Після 15-річних переговорів 18 травня 2008 Україна приєдналася до Всесвітньої торгової організації. З одного боку Україна добилася зниження мит на поставку своїх товарів і відкрила для себе ринки 150 країн-членів СОТ, з іншого - знизила або обнулила мита на імпорتنі товари.

Участь України у СОТ дасть змогу розв'язати низку досить важливих для неї питань, а саме зменшити тарифні та нетарифні обмеження для вітчизняних товарів практично на всіх світових ринках, збільшити український експорт. Наше членство в цій організації забезпечує справедливе вирішення спорів, захист інтересів вітчизняних товаровиробників на світових ринках, а також системну трансформацію національного законодавства відповідно до загальноновизнаних міжнародних стандартів.

2. Діяльність ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО)

Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО) Об'єднаних Націй відіграє провідну роль у міжнародній діяльності, спрямованій на боротьбу з голодом. Організація допомагає країнам і країнам з перехідною економікою модернізувати і удосконалювати методи ведення сільського, лісового і рибного господарства та забезпечувати належне харчування для всіх.

Виділяють вісім основних цілей діяльності ФАО:

Ціль 1: Викорінення крайньої бідності та голоду.

Ціль 2: Забезпечення загальної початкової освіти.

Ціль 3: Заохочення рівності чоловіків і жінок та розширення прав і можливостей жінок.

Ціль 4: Скорочення дитячої смертності.

Ціль 5: Поліпшення охорони материнства.

Ціль 6: Боротьба з ВІЛ / СНІДом, малярією та іншими захворюваннями.

Ціль 7: Забезпечення екологічної стійкості.

Ціль 8: Формування глобального партнерства в цілях розвитку.

Головні функції діяльності організації

1. Організація збирає, аналізує, тлумачить і поширює інформацію, яка стосується харчування, продовольства і сільського господарства.	2. Організація надає таку технічну допомогу, за якою можуть звернутися уряди держав
3. Організація у співпраці з відповідними урядами такі місії, які можуть бути необхідними у наданні їм допомоги для виконання зобов'язань, що впливають у зв'язку з прийнятими ними рекомендацій Конференції Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН та Статуту	4. Організація загалом вдається до всіх необхідних та відповідних дій для досягнення визначених цілей.
5. Організація сприяє і, у разі необхідності, рекомендує здійснення національних та міжнародних дій щодо:	
а) наукових, технологічних, соціальних та економічних досліджень, що стосуються харчування, продовольства та сільського господарства;	б) вдосконалення освіти та управління, що стосуються харчування, продовольства і сільського господарства, а також поширення загальних знань з питань харчування та сільськогосподарської науки й практики;
с) збереження природних ресурсів та застосування удосконалених методів сільськогосподарського виробництва;	д) поліпшення обробки, маркетингу та розподілу продовольства і сільськогосподарської продукції;
е) прийняття політики для надання адекватного сільськогосподарського кредиту, національного та міжнародного;	ф) прийняття міжнародної політики з урахуванням домовленостей з сільськогосподарської продукції.

Членство у ФАО надає державам такі переваги й можливості

I	отримувати технічну допомогу організації в пріоритетних галузях агропромислового комплексу;
II	брати участь у розробці міжнародних стандартів (що особливо важливо у сфері якості й безпеки харчової продукції), а також в інформаційній мережі ФАО;
III	проводити спільні передінвестиційні дослідження відповідних секторів агропромислового комплексу (АПК);
IV	користуватися можливостями організації із залучення фінансування провідних міжнародних фінансових інституцій (Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку) для реалізації пріоритетних проектів у галузі АПК

В 2003 році Україна набула повноправного членства у ФАО. Постановою Кабінету Міністрів № 1371 від 13 вересня 2002 року «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади в діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» відповідальним за організацію співробітництва з ФАО визначено Міністерство аграрної політики.

Окремо слід зупинитися на участі України в Комісії «Кодекс Аліментаріус», що є спільним органом ФАО та Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Членство в комісії відкрите для всіх держав-членів ФАО й набувається після письмового повідомлення Генерального директора ФАО або ВООЗ про намір держави приєднатися до комісії.

Слід зазначити, що діяльність України в комісії істотно вплинула на формування національного законодавства. Для приведення його у відповідність до стандартів ФАО, зокрема списку дозволених і заборонених речовин і засобів, розробленого Комісією «Кодекс Аліментаріус», внесено зміни до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», який регулює відносини між органами виконавчої влади, виробниками, продавцями та споживачами харчових продуктів і визначає правовий порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, що виробляються, перебувають в обігу, імпортуються, експортуються.

Отже, основні проблеми й перспективи розвитку міжнародно-правового співробітництва нашої держави та ФАО мають два правові виміри. По-перше, це правові питання, пов'язані з подальшим науково-технічним розвитком сільського господарства, а також із розвитком міжнародних відносин у цій сфері. По-друге, це вдосконалення чинного законодавства й процесу нормотворчості в агропромисловому комплексі.

3. Міжнародні та регіональні організації зі стандартизації (ISO)

Організація ISO була заснована 23 лютого 1947 двадцятьма п'ятьма національними організаціями з стандартизації, як координуючий орган, метою діяльності котрої є ратифікація розроблених спільними зусиллями делегатів від різних країн стандартів. На сьогоднішній день до ISO входить 161 країна зі своїми національними організаціями з стандартизації. Україну в ISO представляє Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Загалом у складі ISO більше ніж 80 комітетів-членів.

Головна мета ISO

сприяння розвитку стандартизації у світовому масштабі для полегшення світового товарообміну і співробітництва в галузі інтелектуальної, наукової, технічної та економічної діяльності

Основні об'єкти стандартизації та кількість стандартів (у% від загального числа) наведено в таблиці 1.

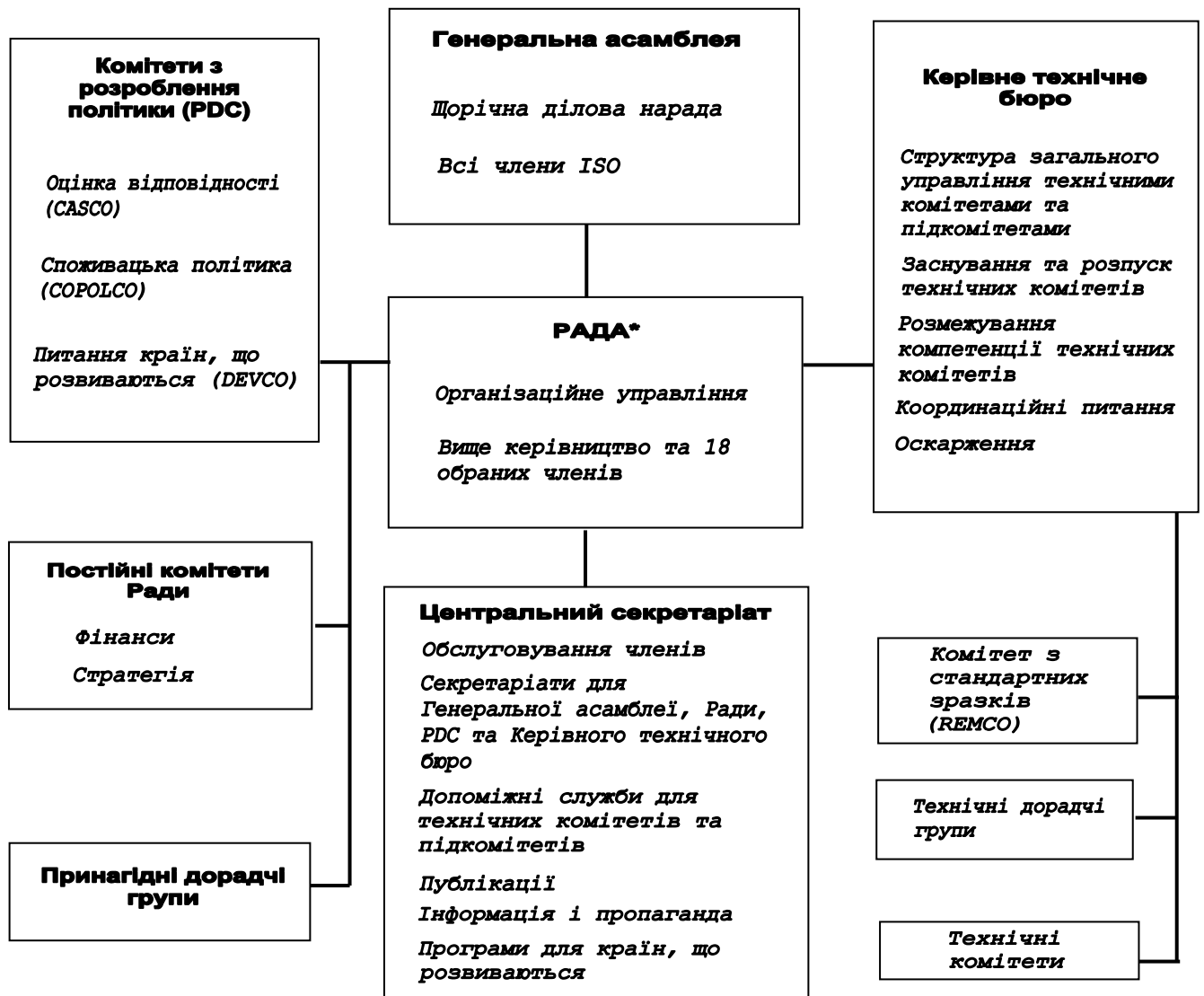

Таблиця 1

Об'єкти стандартизації та кількість стандартів

№ п/п	Об'єкт стандартизації	% від загального числа
1	Машинобудування	29
2	Хімія	13
3	Неметалічні матеріали	12
4	Руди і метали	9
5	Інформаційна техніка	8
6	Сільське господарство	8
7	Будівництво	4
8	Спеціальна техніка	3
9	Охорона здоров'я і медицина	3
10	Основоположні стандарти	3
11	Навколишнє середовище	3
12	Упаковка і транспортування товарів	2

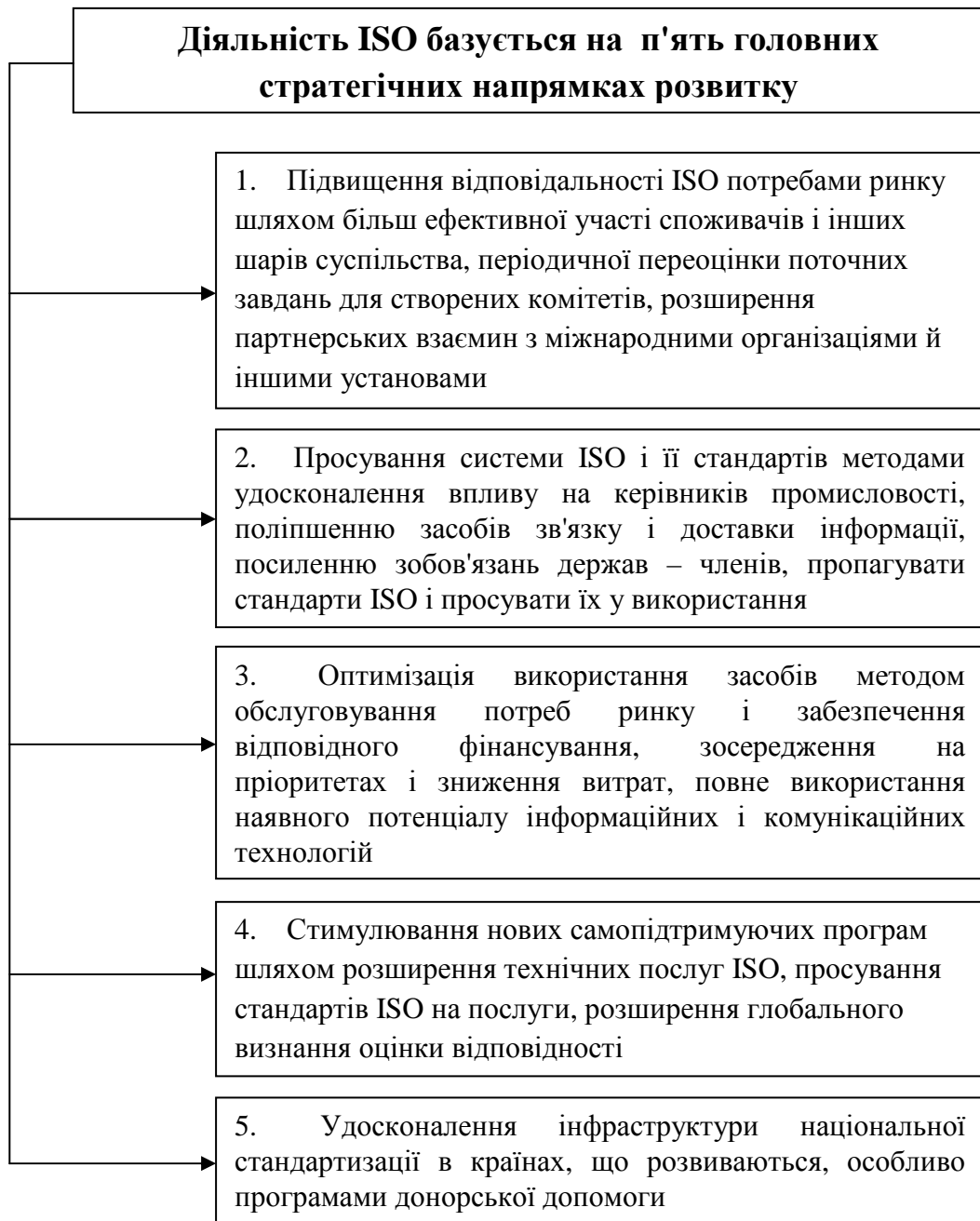
Структура організації ISO

Таблиця 2

Керівництво організації ISO

Керівними органами організації ISO		
№ п/п	Назва органу (структури)	Характеристика
I.	Генеральна асамблея (вищий орган)	це зібрання посадових осіб та делегатів, призначених комітетами-членами. Кожний комітет-член має право представити не більше трьох делегатів, але їх можуть супроводжувати спостерігачі. Члени -кореспонденти та члени-абоненти беруть участь як спостерігачі.
II.	Рада	керує роботою ISO в перервах між сесіями Генеральної асамблеї. Рада має право, не скликаючи Генеральної асамблеї, направити в комітети-члени питання для консультації або доручити комітетам-членам їх рішення. Раді ISO підпорядковується сім комітетів: Плака (технічне бюро), Стакі (комітет з вивчення наукових принципів стандартизації); КАСКО (комітет з оцінки відповідності); ИНФКО (комітет з науково-технічної інформації); ДЕВКОМ (комітет з надання допомоги країнам, що розвиваються); КОПОЛКО (комітет щодо захисту інтересів споживачів); Ремко (комітет зі стандартних зразків).
III.	Технічне керівне бюро	готує пропозиції щодо планування роботи ISO, заорганізації та координації технічних сторін роботи
IV.	Робочі органи	технічні комітети (ТК), підкомітети, технічні консультативні групи (ТКГ).

Стандарти ISO - найбільш широко використовуються у всьому світі, їх більше 15тис., причому щорічно переглядається і приймається знову 500-600 стандартів.

Таблиця 3

Елементи стандартів ISO 9000

Серія стандартів	Характеристика
ISO 9000-87	загальне керівництво якості і стандарти по забезпеченню якості. Стандарт дає тлумачення ключових договірних і недоговірних умов контрактних поставчань і розкриває основні принципи реалізації політики в області якості. Визначаються правила застосування моделей систем якості, що описані в стандартах ISO 9001-900

ISO 9001-87	модель системи якості для забезпечення якості при проектуванні або розробці, виробництві, монтажі і обслуговуванні. У стандарті встановлюються вимоги відносно системи якості, якщо контракт укладений між двома сторонами вимагає продемонструвати здатність постачальника розробляти і поставляти продукцію
ISO 9002-87	модель системи якості для забезпечення якості при виробництві і монтажі. У стандарті обмовляються вимоги за якістю, якщо контракт заключений між двома сторонами вимагає демонстрації можливостей контролю технологічних процесів, що є визначальний для приймання кінцевого продукту
ISO 9003-87	модель системи якості для забезпечення якості при остаточному контролі і випробуваннях. Стандарт встановлює вимоги за якістю, якщо контракт заключений між двома сторонами вимагає демонстрації здатності здійснювати контроль і остаточні випробування, необхідні для приймання кінцевого продукту;
ISO 9004-87	загальне керівництво і елементи системи якості. У стандарті розглядаються елементи системи якості. Дається керівництво по загальних принципах розробки і впровадження системи якості в умовах, не пов'язаних з контрактом
ISO 8402-86	в стандарті розкриваються терміни і визначення в області якості
ISO 10011-92	керівні вказівки по перевірці систем якості
ISO 10012-92	система підтвердження метрологічної придатності вимірального устаткування, управління процесом вимірювання
ISO 10013-94	керівні вказівки для розробки керівництва за якістю.

Стандарти ISO носять рекомендаційний характер, проте документи серії ISO 9000 більш ніж в 90 країнах прийняті як національні стандарти. У ISO 9000 встановлюються єдині міжнародні стандарти на систему управління якістю в будь-якій виробничій або сервісній компанії.

Згідно стандартам ISO 9000 в системі якості підприємства своє віддзеркалення повинні знайти 20 елементів. Це мінімальний набір елементів системи якості, який підприємству необхідно виконати для доказу своєї здатності проводити якісний товар.

Таблиця 4

Перелік необхідних умов для підтвердження якості товару

№ елементу	Характеристика
1	2
Елемент 1	Відповідальність керівництва. Мета - розробка політики в області якості: побудова системи якості, організаційна структура підприємства, розподіл відповідальності і повноважень в системі якості, створення групи із забезпечення якості і призначення уповноваженого за якістю, забезпечення нагляду за діяльністю по забезпеченню якістю з боку вищого керівництва.
Елемент 2	Система якості. Мета - створення на підприємстві системи якості, що ефективно діє: структура управління якістю, документація в системі управління якістю, розподіл відповідальності, робочі групи за якістю.
Елемент 3	Періодичний аналіз контрактів. Мета - координація аналізу контрактів усередині підприємства і із замовником: розподіл відповідальності за контроль контрактів, контроль контракту на здійснисьть, узгодження умов постачання, контроль графіка виконання постачання.
Елемент 4	Управління проектуванням. Мета - забезпечення якості дослідно-конструкторських розробок: організація робочих груп для проектування продукції, навчання персоналу сучасним методам проектування і конструювання.
Елемент 5	Управління документацією. Мета - своєчасне надання необхідній інформації в системі якості: документообіг підприємства, порядок внеСЕНня змін в документацію, архівація даних.
Елемент 6	Закупівлі продукції. Мета - забезпечення якості постачань субпостачальників: оцінка субпідрядників, перевірка купленої продукції.
Елемент 7	Продукція, що поставляється споживачем. Мета - перевірка, зберігання, вміст в справності даного виду продукції: внесок замовника у виробництво кінцевої продукції, запобігання псуванню продукції, що поставляється замовником.
Елемент 8	Ідентифікація продукції. Мета - позначення виробу і можливість прослідкувати за виробом в процесі виробництва: впровадження маркіровки і інших способів забезпечення ідентифікації, облік на всіх стадіях життєвого циклу продукції.
Елемент 9	Управління процесами. Мета - забезпечення якості на етапах виробництва, монтажу і технічного обслуговування: виробниче планування, товарно-матеріальний облік.
Елемент 10	Контроль і випробування. Мета - підтвердження виконання заданих вимог до продукції: вхідний контроль продукції, що поступає, контроль і випробування в процесі виробництва, вихідний контроль кінцевої продукції.
Елемент 11	Контрольне, вимірювальне і випробувальне устаткування. Мета - забезпечення придатності засобів вимірювань і випробувань: плани калібрування засобів вимірювань, реєстрація даних про калібрування засобів вимірювань.
Елемент 12	Статус контролю і випробувань. Мета - умови завершення контролю: акти приймання-бракування, розділення і відповідна маркірування продукції після проходження контролю.
Елемент 13	Дії з невідповідною продукцією. Мета - виключення з подальшого використання бракованих одиниць: виявлення і маркування бракованої продукції, роздільне зберігання придатної продукції і браку.

1	2
Елемент 14	Дії, що коректують. Мета - пошук і усунення причин дефектів: робота з рекламаціями клієнтів, усунення причин появи дефектів, внесення змін до методик і інструкцій.
Елемент 15	Навантажувально-розвантажувальні роботи, зберігання, упаковка і постачання. Мета - дії із запобігання пошкодженням і зниження якості в ході логістичних операцій: безпечне зберігання, упаковка відповідно до належних вимог, збереження цілісності продукції в процесі транспортування.
Елемент 16	Управління реєстрацією даних про якість. Мета - збереження інформації по забезпеченню якості для її аналізу і надання доказів якості споживачеві: зберігання даних за якістю.
Елемент 17	Внутрішні перевірки якості. Мета - визначення ефективності системи якості і шляхів її поліпшення: план проведення внутрішніх перевірок, звіти за наслідками перевірок, що коректують заходи за наслідками перевірок.
Елемент 18	Підготовка кадрів. Мета - оволодіння всіма працівниками підприємства навиками по забезпеченню якості роботи: опис обов'язків, вимоги до кваліфікації, потреба в підвищенні кваліфікації, план підвищення кваліфікації.
Елемент 19	Технічне обслуговування. Мета - проведення технічного обслуговування при введенні в експлуатацію: гарантійне і післягарантійне обслуговування, післяпродажне обслуговування.
Елемент 20	Статистичні методи. Мета - впровадження відповідних статистичних методів контролю: визначення адекватних статистичних методів для перевірки процесу.

Сертифікат ISO 9000 визнаний у всьому світі і є достатньою для покупця гарантією якості продукції, стає значною конкурентною перевагою, може бути використане як інструмент маркетингу для створення іміджу підприємства. У деяких галузях сертифікат ISO 9000 є необхідною умовою для нормального функціонування, отримання замовлень.

Найбільш тісна співпраця підтримується між ISO і Європейським комітетом з стандартизації (CEN).

Найбільша в світі регіональна організація зі стандартизації - Європейський комітет з питань стандартизації (CEN) - створена в рамках країн ЄЕС і Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ). CEN розробляє єдині європейські стандарти для країн-учасниць з метою усунення технічних бар'єрів, пов'язаних з розходженням вимог у національних стандартах. Для країн СНД регіональною організацією є Міждержавна рада зі стандартизації.

Таким чином, був зроблений перехід від гармонізації окремих національних стандартів і технічних регламентів до гармонізації

законодавчих положень (технічного законодавства). Для упорядкування і розробки директив з стандартизації встановлені принципи.

Принципи розробки директив зі стандартизації	гармонізація законодавств країн-членів ЄС виходячи з вимог безпеки, охорони здоров'я і захисту навколишнього середовища
	передача визначень технічних норм, що забезпечують ці параметри, Європейському комітету з стандартизації (CEN) і Європейському комітету з стандартизації в електротехніці (CENELEC)
	визнання національними урядовими органами відповідності загальним вимогам директив тих виробів, які виготовлені по Європейським (євронормам) або національним стандартам (технічним регламентам)

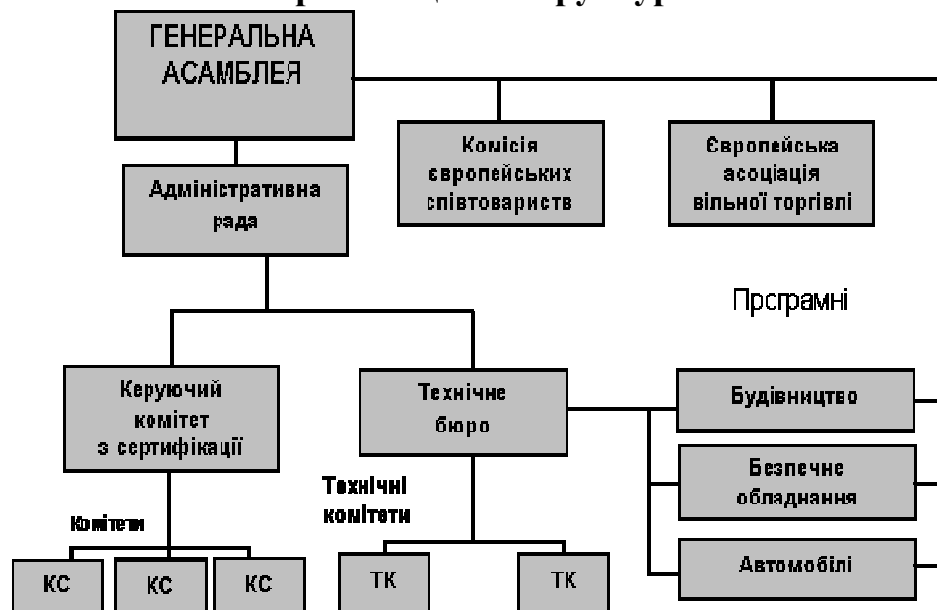
Основні практичні завдання з регіональної стандартизації покладені на CEN і CENELEC.

CEN заснований в 1961 р., розробляє Європейські стандарти і об'єднує національні європейські інститути стандартів. CEN зазнав значних змін з утворенням Європейського Союзу. Його штаб розташований в Брюсселі (Бельгія).

Головний принцип CEN

обов'язкове використання міжнародних стандартів ISO як основи для розробки євронорм або доповнення тих результатів, які досягнуті в ISO

Організаційна структура CEN

Окремі проекти, над якими працює CEN:

- нові технології (генетично модифікована продукція);
- недорогі експрес-методи аналізу (в галузі мікробіології);
- корму для тварин;
- хлібні злаки;
- процедури відстеження риби.

Крім розробки стандартів на продукцію, послуги, процеси, CEN займається стандартизацією

Таблиця 5

Стандарти розроблені CEN

Стандарт	Характеристика
<i>Галузь системи забезпечення якості продукції, методів випробувань і акредитації випробувальних лабораторій</i>	
EN 2900	"Загальне керівництво якістю і стандарти по забезпеченню якості, керівні вказівки по вибору і застосування"
EN 29001	"Системи якості. Модель для забезпечення якості при проектуванні і (або) розробці, виробництві, монтажі й обслуговуванні"
EN 29002	"Системи якості, модель для забезпечення якості при виробництві і монтажі"
EN 29004	"Загальне керівництво якістю й елементи системи якості. Керівні вказівки"
EN 29003	"Системи якості. Модель для забезпечення якості при остаточному контролі й випробуваннях"
<i>Галузь випробувань, сертифікації та акредитації</i>	
EN 45001	"Загальні критерії, що стосуються роботи випробувальних лабораторій"
EN 45002	"Загальні критерії для оцінки (атестації) випробувальних лабораторій"
EN 45003	"Загальні критерії для органів з акредитації лабораторій"
EN 450 011	"Загальні критерії для органів з сертифікації, що проводять сертифікацію продукції"
EN 450 012	"Загальні критерії для органів з сертифікації, відповідальних за сертифікацію систем якості"
EN 450 013	"Загальні критерії, що стосуються органів з сертифікації, що займаються атестацією персоналу"
EN 450 014	"Загальні критерії для заяви постачальника про відповідність виробу стандарту"

Сучасні проблеми CEN стосуються підготовки стандартів, відповідних виникають потребам ринку, і вчасного їх видання; ліквідації відставання прийняття стандарту від видання європейських директив; прискорення строків прийняття стандартів, кількість яких з року в рік відстає від числа їх проектів.

Європейський комітет зі стандартизації в галузі електротехніки та електроніки CENELEC – це організація, заснована в 1973 році, підпорядковується бельгійському законодавству.

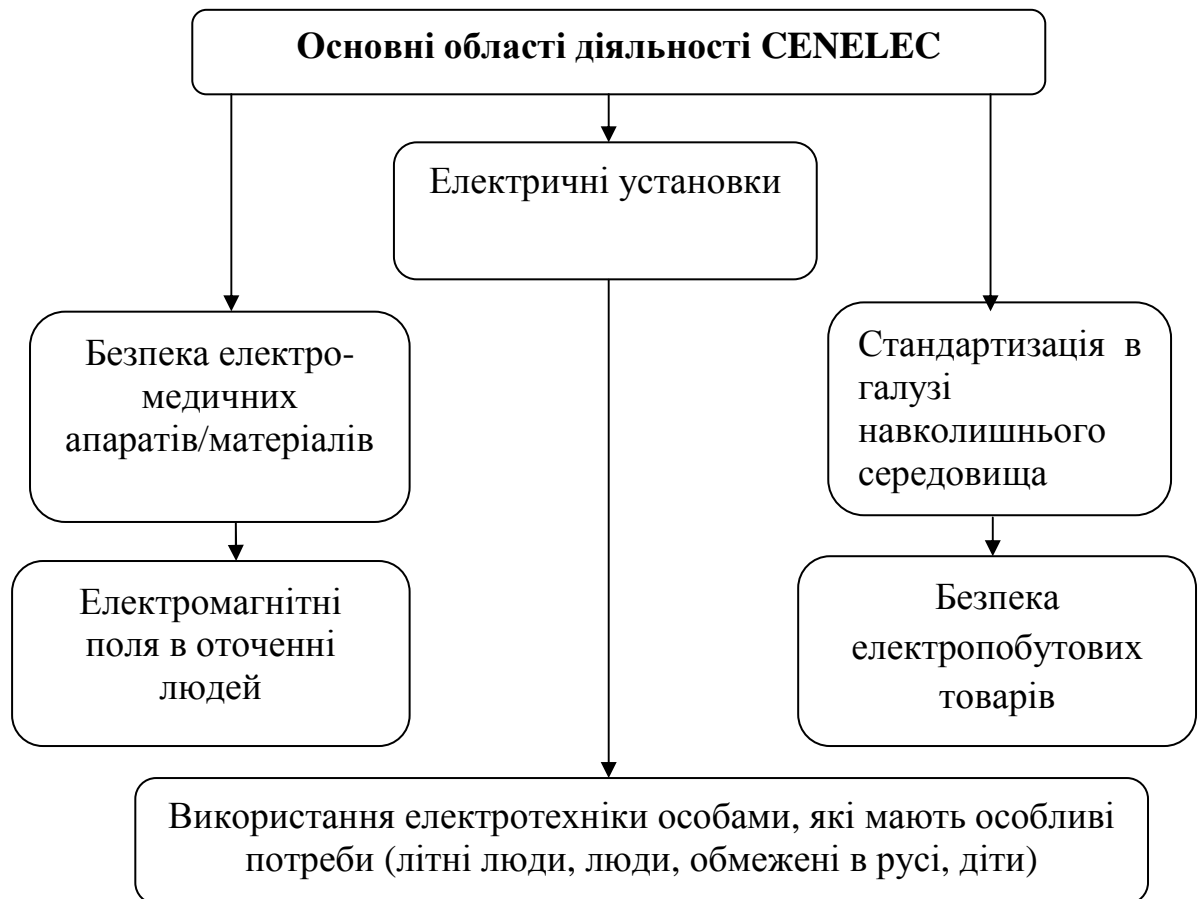

Метою CENELEC

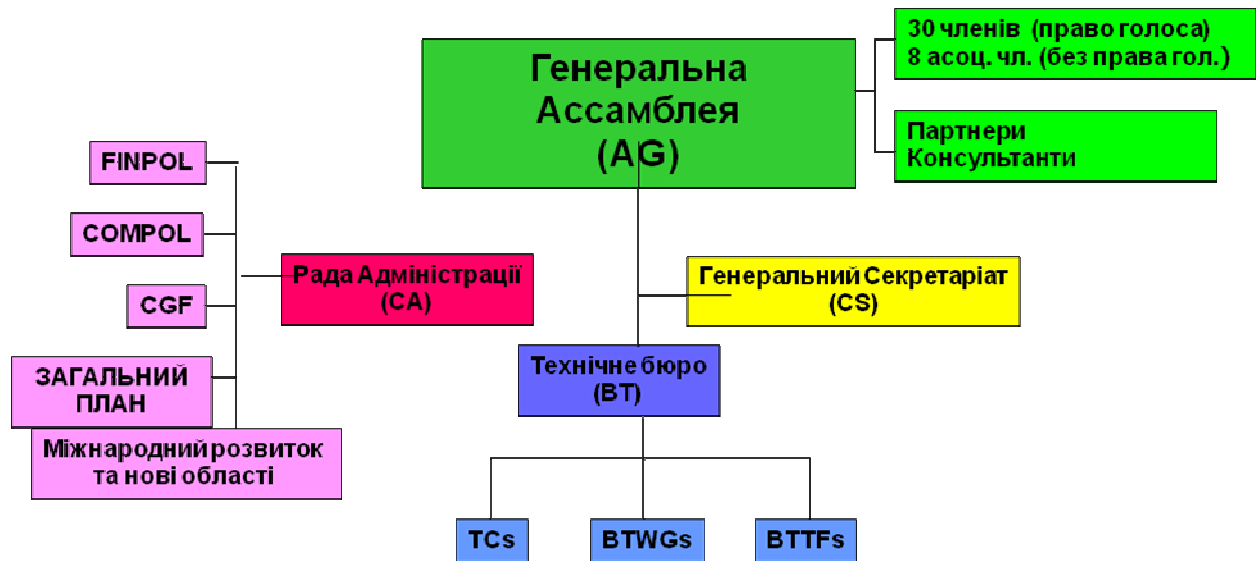
розробка електротехнічних стандартів, які будуть взяті за основу на європейському ринку, видаляючи при цьому бар'єри, що перешкоджають обміну товарами і послугами в області електротехніки

Головний напрям роботи CENELEC

усунення будь-яких технічних розбіжностей між національними стандартами країн-членів, між процедурами сертифікації відповідності виробів вимогам стандартів і недопущення виникнення технічних перешкод в торгівлі товарами електротехнічної галузі

Структура CENELEC

Стандарти CENELEC видаються як Європейські стандарти (EN-евронорма) і є підставою для «гармонізації стандартів» у всіх державах - членах ЄС. Вони повинні бути введені в структуру національних стандартів, де замінюють всі інші стандарти у відповідній області. У цьому випадку вони приймають або статус рекомендації, або закону. Стандарти CENELEC також можуть мати договірний статус в комерційних документах.

ЛЕЦІЯ 4

План лекції

9. Міжнародні та регіональні організації з метрології.
10. Міжнародні та європейські організації в галузі оцінки відповідності.
11. Міжнародна конференція з акредитацій випробувальних лабораторій (ILAC).

Література: [25, 30, 32].

4. Міжнародні та регіональні організації з метрології

Метрологія забезпечує інтереси міжнародної торгівлі, якщо дотримується єдність вимірювань як необхідна умова порівнянності результатів випробувань і сертифікації продукції.

Це завдання і є найважливішою в діяльності міжнародних організацій з метрології, завдяки зусиллям яких в більшості країн світу прийнята Міжнародна система одиниць фізичних величин (СІ), діє порівнянна термінологія, прийняті рекомендації щодо способів нормування метрологічних характеристик засобів вимірювань, з сертифікації засобів вимірювань, з випробувань засобів вимірювань перед випуском серійної продукції.

Першим кроком до вирішення цієї проблеми єдності вимірювань стало впровадження наприкінці XVIII ст. у Франції метричної системи мір.

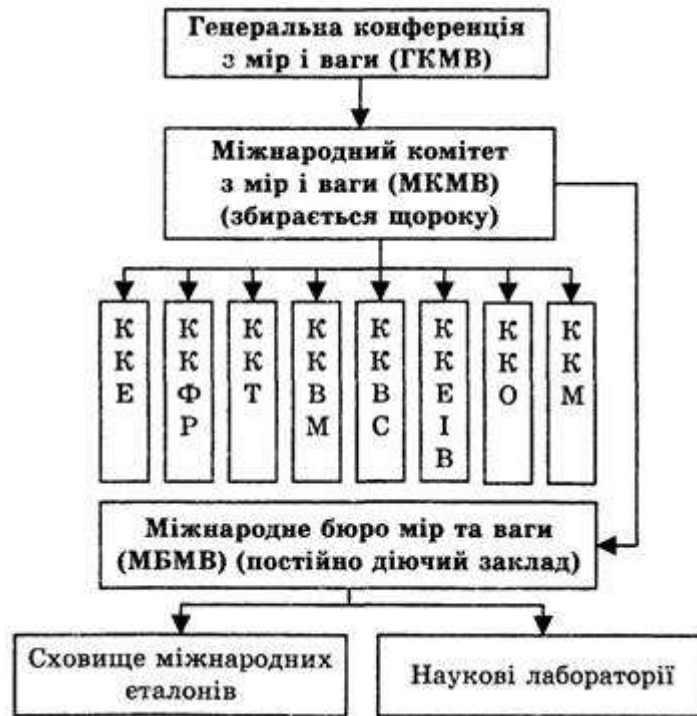
20 травня 1872 р. 17 держав Європи та Америки, у тому числі й Росія, на Міжнародній дипломатичній конференції, присвяченій мірі довжини метру, з метою забезпечення міжнародної єдності і вдосконалення метричної системи підписали Метричну конвенцію.

Вищим органом Міжнародної метричної конвенції є Генеральна конференція з мір і ваги (ГКМВ), яка збирається один раз на 6 років для обговорення наукових проблем з метрології та прийняття необхідних заходів щодо розповсюдження та вдосконалення метричної системи. Структурна схема органів міжнародної метричної конвенції наведена на рисунку.

Діяльністю МБМВ керує Міжнародний комітет мір і ваги (МКМВ), який щороку заслуховує і затверджує звіт про роботу бюро, його плани та фінансування тощо. При МКМВ працюють 8 консультативних комітетів:

- 1) ККЕ — з електрики; 2) ККФР — фото-і радіометрії; 3) ККТ — з термометрії; 4) ККВМ — з визначення метра; 5) ККВС — з визначення секунди; 6) ККЕІВ — еталонів іонізуючого випромінювання; 7) ККО — з одиниць; 8) ККМ — з визначення маси.

Органи міжнародної метричної конвенції

Міжнародне бюро мір і ваги (BIPM) розташоване у Севрі (поблизу Парижа), засновано в 1875 р., разом з підписанням Метричної конвенції. Основне завдання Бюро полягає в забезпеченні існування єдиної системи вимірювань у всіх країнах-учасниках цієї конвенції.

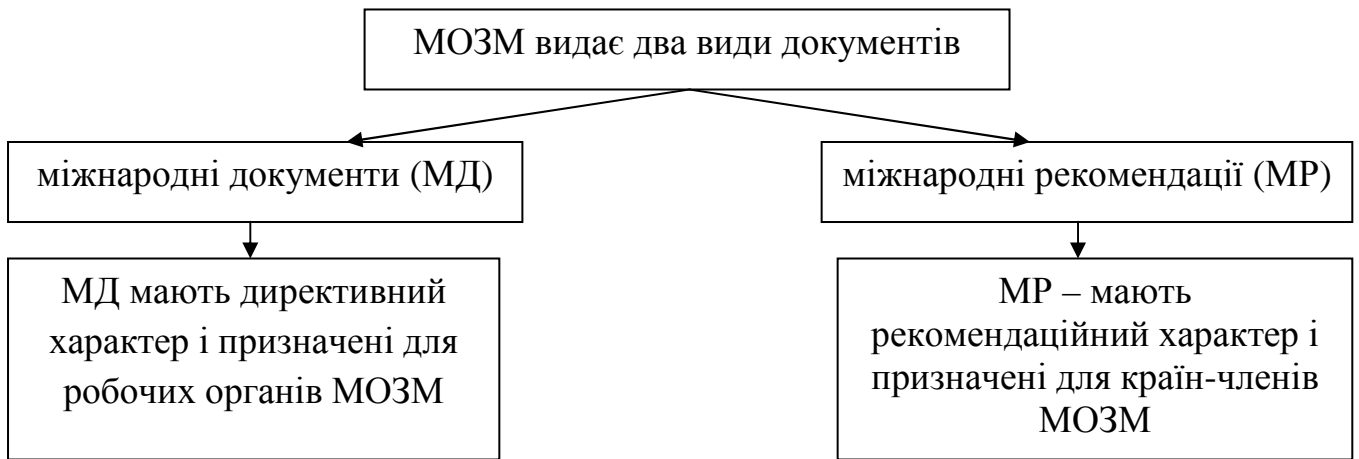
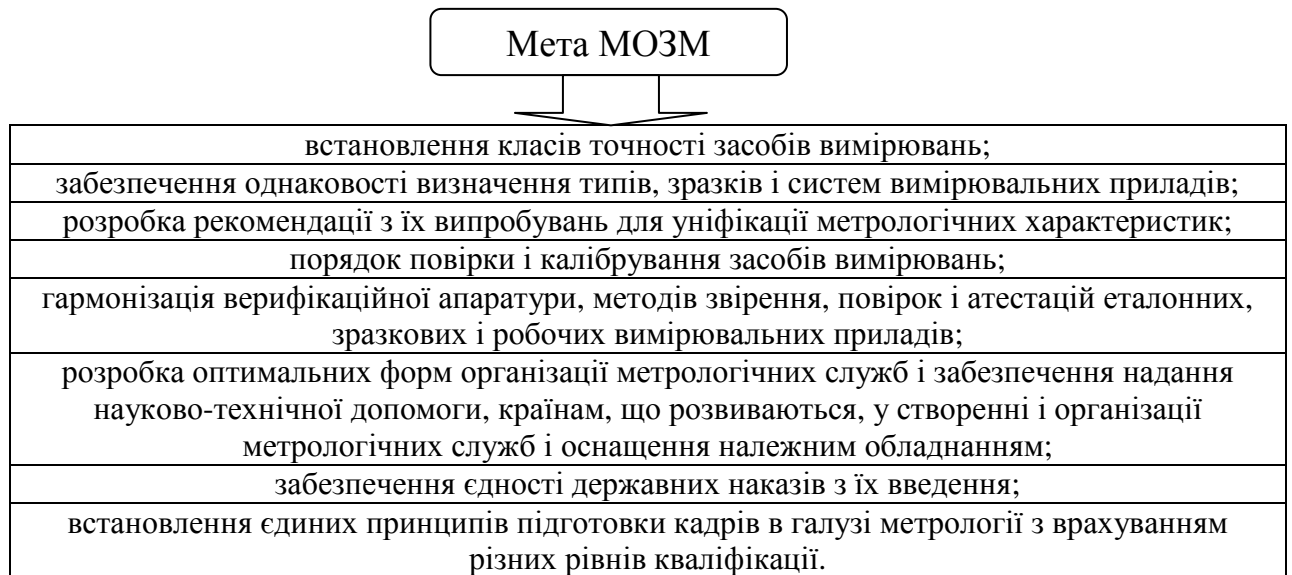
У МБМВ зберігаються міжнародні еталони основних одиниць і виконуються міжнародні метрологічні роботи, пов'язані з розробкою і зберіганням міжнародних еталонів і звіренням національних еталонів з міжнародними та між собою. У МБМВ також проводяться дослідження в галузі метрології, спрямовані на збільшення точності вимірювань.

Головне практичне завдання МБМВ

звірення національних еталонів з міжнародними еталонами різних одиниць вимірювань. Фактично МБМВ координує діяльність метрологічних організацій більш як 100 держав

МБМВ постійно удосконалює міжнародні еталони, розробляє і застосовує нові й новітні методи і засоби точних вимірювань, створює нові і замінює застарілі концепції основних одиниць вимірювань, координує метрологічні дослідження в країнах-членах.

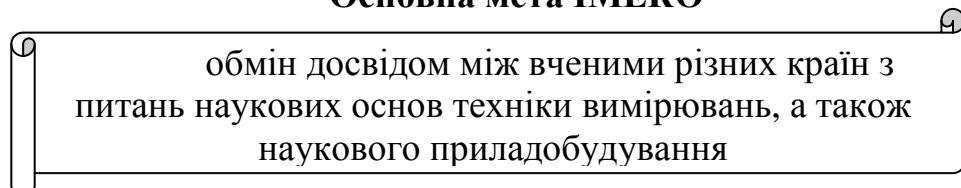
Міжнародна організація законодавчої метрології (OIML) утворена на основі міжурядової Конвенції, що підписана в 1956 р. Організація об'єднує більше, ніж 80 країн.

Діяльність МОЗМ в цьому напрямку не суперечить прийнятим рекомендаціям ISO/IEC. Навпаки, МОЗМ не тільки враховує настанови ISO/IEC, безпосередньо зв'язані з областю метрології, а також бере участь в роботі майже 30 технічних комітетів ISO. Крім того, МОЗМ співпрацює з такими міжнародними організаціями, як IEC, ЮНІДО, МОМВ, ІМЕКО та ін.

Міжнародна конфедерація з вимірювання (ІМЕКО) займається питаннями теорії та практики вимірювальної техніки, створена у 1958 році та об'єднує 31 країну світу. ІМЕКО входить до складу 5 світових наукових організацій (PIACC) і є конфедерацією національних науково-технічних товариств, які займаються вимірювальною технікою та спорідненими питаннями.

Основна мета ІМЕКО

Таблиця 6

Технічні комітети ІМЕКО

Номер ТК	Назва технічного комітету	Секретаріат ТК (країна)
1	Термінологія	Швейцарія
8	Стандартні напруги, струми та частоте	Італія
13	Обладнання для вимірювання електричної енергії і керуючого контролю	Угорщина
25	Величине і одиниці та їх літерні позначення	Швейцарія
29	Електроакустика	Данія
38	Вимірювальні трансформатори	Італія
45	Вимірювальні прилади, зв'язані з випромінюванням	Росія
62	Електричне обладнання у медичній практиці	Німеччина
65	Системи керування промисловими процесами	Франція
66	Електричні та електронні випробувальні та вимірювальні інструменти та системи	Угорщина

У 1873 р. було створено неурядову Міжнародну метеорологічну організацію.

На зміну їй у 1947 р. засновано міжурядову *Всесвітню метеорологічну організацію (ВМО)*. Свою діяльність вона розпочала у 1951 р. Статус спеціалізованої агенції ООН одержала в тому ж році. Членами ВМО є понад 170 країн та 5 територій. Останні мають обмежені права при голосуванні. Штаб-квартира знаходиться ВМО в м. Женева (Швейцарія).

Мета діяльності ВМО

сприяння всесвітньому співробітництву щодо створення мережі станцій для проведення метеорологічних спостережень, а також центрів, що забезпечують діяльність метеослужб

Організація сприяє налагодженню системи оперативного обміну метеорологічною інформацією, стандартизації метеоспостережень, забезпеченню однозначності інформації про метеоспостереження, що публікується, а також застосуванню метеорології в авіації, мореплавстві, сільському господарстві.

У рамках ВМО функціонує 6 регіоних метеорологічних асоціацій (Європи, Азії, Африки, Північної і Центральної Америки, Південної Америки та південно-західних частини Тихого океану). Вони координують метеорологію та пов'язану з нею діяльність у відповідних регіонах. Працює також 8 технічних комісій, що складаються з експертів, які призначаються державами — членами ВМО і відповідальні за вивчення авіації, сільськогосподарства та морської метеорології, атмосфери Землі, основні систем гідрології, кліматології, приладів та методів спостережень. Україна — член ВМО з 1951.

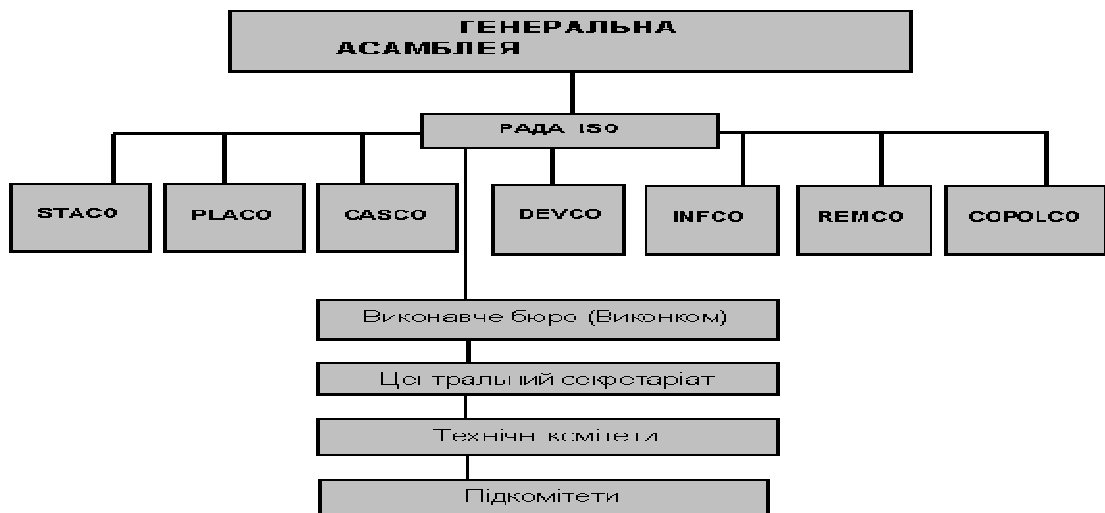
5. Міжнародні та європейські організації в галузі оцінки відповідності

Після закінчення Другої світової, в жовтні 1946 р., рішенням ООН була створена *Міжнародна організація з стандартизації (ISO)*. На засіданні генеральної асамблеї ООН був прийнятий статут ISO, який визначив статус організації, її структуру, функції основних органів і методи їх роботи.

Мета ISO

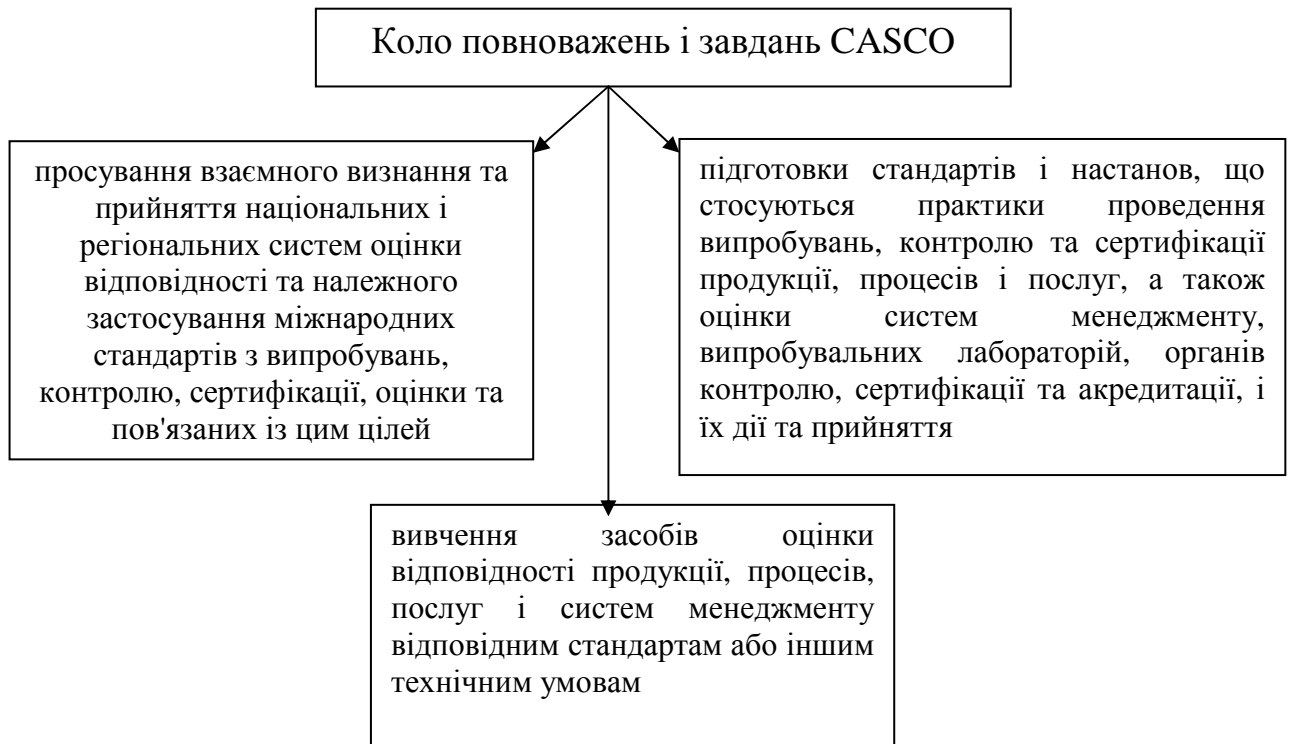
сприяння розвитку стандартизації в світовому масштабі для полегшення міжнародного товарообміну і взаємодопомоги, а також для розширення співпраці в галузі інтелектуальної, наукової, технічної та економічної діяльності

Структура ISO

Комітет з оцінки відповідності (CASCO). Саме в цей період створюються національні системи сертифікації, мережі незалежних випробувальних лабораторій і центрів. З метою створення єдиного підходу до вирішення питань сертифікації було вирішено доручити комітету вироблення міжнародних рекомендацій для країн з усіх аспектів сертифікації.

Результати роботи CASCO мають велике значення для країн, де утворюються національні системи сертифікації. За останні декілька років CASCO разом з Міжнародною електротехнічною комісією (IEC) підготував цілий ряд настанов зоснованих аспектів сертифікації. Ці документи отримали широке визнання в країнах – членах ISO та IEC. В ряді країн вони покладені в основу систем сертифікації.

6. Міжнародна конференція з акредитації випробувальних лабораторій (ILAC)

Міжнародна конференція з акредитації випробувальних лабораторій (ILAC) – міжнародний форум, який має регулярну організаційну структуру і де фахівці різних країн і представники міжнародних організацій обмінюються інформацією і досвідом з усіх аспектів випробувань та взаємного визнання результатів цієї діяльності, що є предметом міжнародної торгівлі.

ILAC є ініціатором розроблення п'яти Настанов ISO/IEC, які складають повний комплект нормативних та методичних матеріалів, для встановлення узгоджених міжнародних критеріїв оцінювання компетентності випробувальних лабораторій.

Важливим напрямком роботи ILAC є розроблення рекомендацій з оцінювання якості випробувань, що проводяться випробувальними лабораторіями. ILAC активно співпрацює з комітетом з оцінювання відповідності ISO/CASCO та іншими міжнародними і національними організаціями в галузі акредитації. Підготовлені ILAC матеріали стали основою розроблених CASCO методичних документів з акредитації випробувальних лабораторій.

Таблиця 7

Завдання ІЛАС

№ завдання	Зміст завдання
1	обмін інформацією і досвідом роботи щодо систем акредитації випробувальних лабораторій та оцінювання якості результатів випробувань;
2	сприяння взаємному визнанню результатів випробувань, що проводяться національними лабораторіями шляхом підписання двосторонніх і багатосторонніх угод з визнання систем акредитацій лабораторій;
3	співпраця з зацікавленими міжнародними організаціями з питань, що стосуються акредитації випробувальних лабораторій;
4	гармонізація у міжнародному масштабі критеріїв акредитації лабораторій і практики акредитації для взаємного визнання систем акредитацій лабораторій та забезпечення результатів випробувань на міжнародному рівні;
5	співпраця з органами сертифікації, що функціонують на міжнародному і національному рівнях.

ЛЕКЦІЯ 5

План лекції

12. Міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політики.

13. Європейська організація з якості (EOQ).

Література: [28, 38, 44].

7. Міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політики

Міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політи представлені такими організаціями:

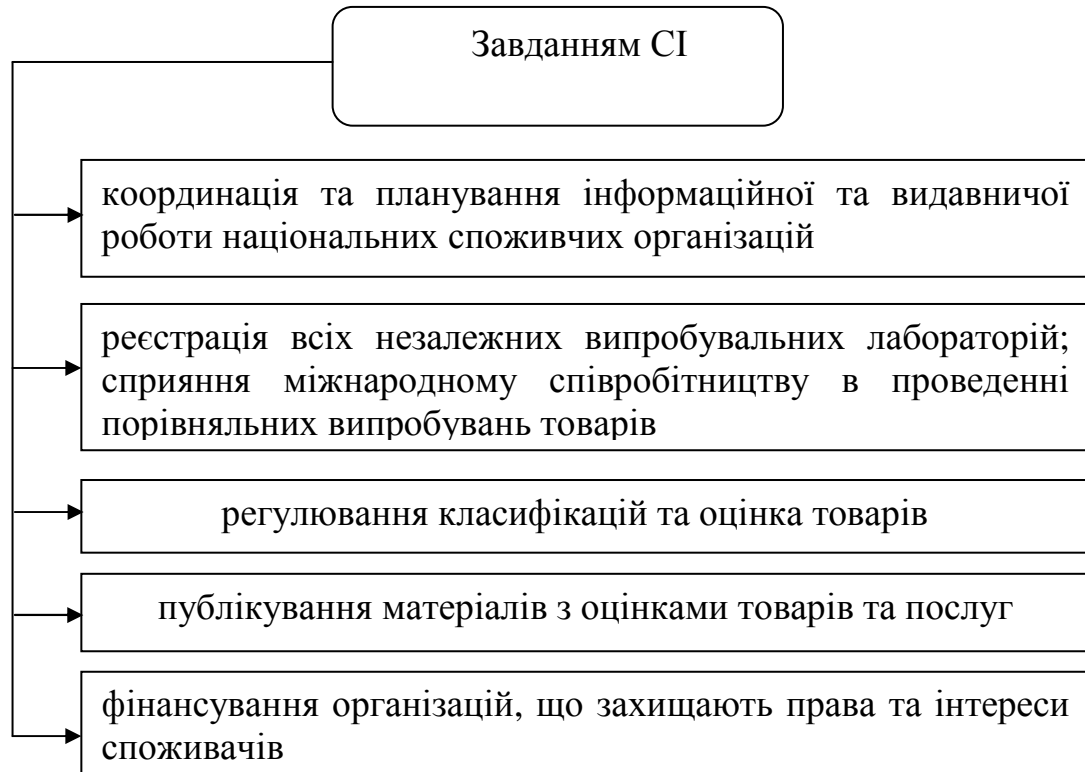
- Всесвітньою організацією споживачів (CI);
- Комітет з захисту інтересів споживачів (COPOLCO);
- Міжнародний Альянс НАССР;
- Міжнародна організація з тестувань товарів та послуг (ICRT).

Характеристику організацій та їх діяльність розглянемо нижче.

Всесвітня організація споживачів (CI) була заснована у 1960 р. як Міжнародна організація споживчих товариств невеликою групою національних споживчих організацій. У рік заснування вона об'єднувала 21 національну споживчу організацію з 18 країн світу, сьогодні до її складу входять майже 270 національних державних, громадських, регіональних та інших споживчих організацій і груп 110 країн світу. Крім основного центру в Лондоні, CI має три регіональні центри — в Сант'яго (Чилі), Пенанзі

(Малайзія), Харарі (Зімбабве); а також чотири субрегіональні центри — в Сенегалі, Новій Зеландії, Індії та Гватемалі.

СІ створювалася як інформаційний центр для обміну досвідом у проведенні порівняльних випробувань товарів широкого вжитку, а з 1964 р. вона має значний вплив у міжнародних організаціях зі стандартизації.

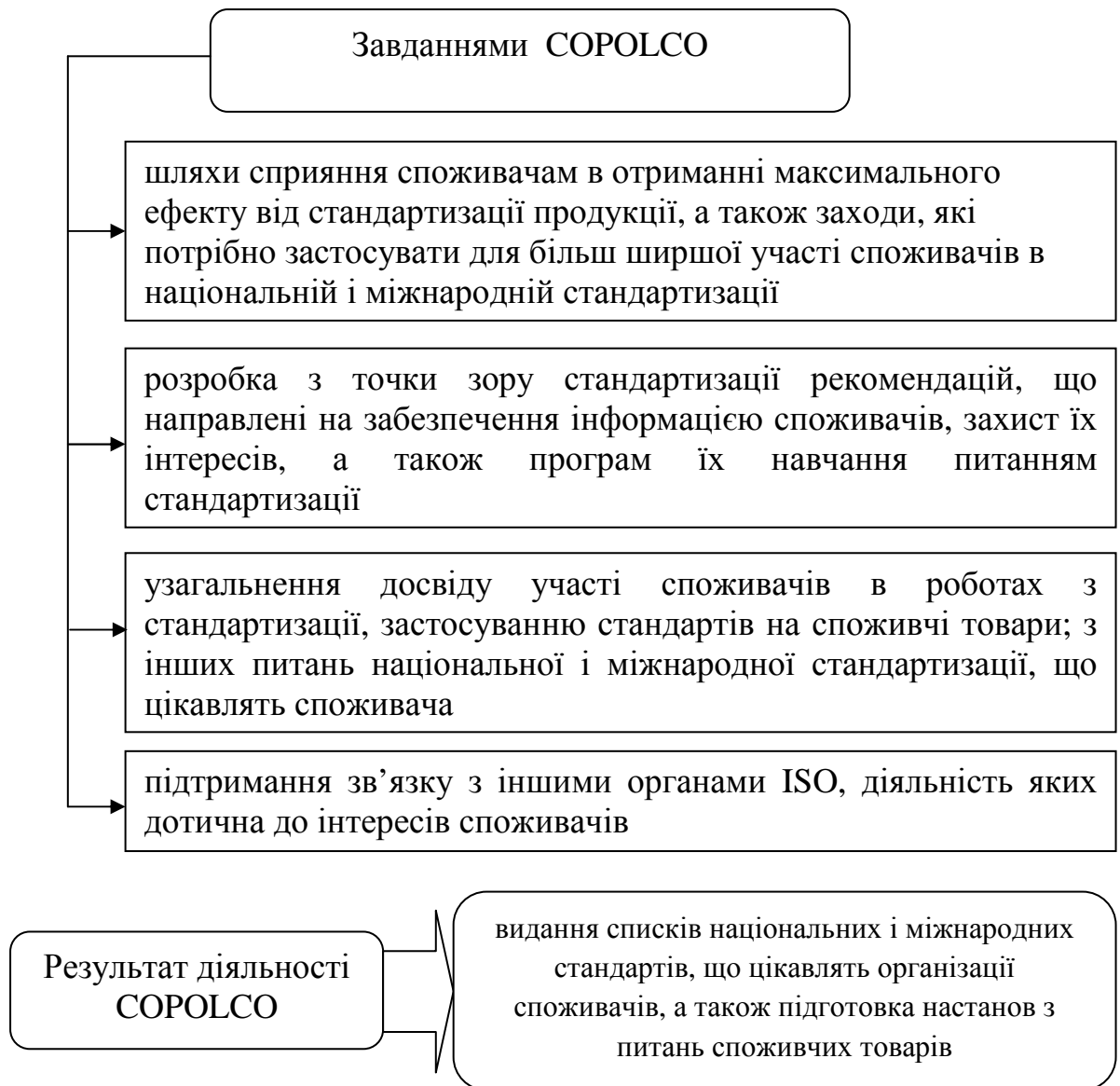

Сьогодні СІ вважають голосом міжнародного руху споживачів щодо таких різних понять, як товари й продукти харчування, здоров'я і права пацієнтів, навколишнє середовище та споживання, регулювання міжнародної торгівлі тощо.

СІ через "Consumer Interpol" організувала інформаційну мережу попередження про небезпечні товари та послуги, координує всесвітню кампанію проти недоброякісної реклами та спонсорства тютюнових підприємств тощо, заохочує дослідження і діяльність з глобальних проблем конс'юмеризму, презентує інтереси споживачів перед політичними структурами.

СІ має консультативний статус в ООН та інших міжнародних організаціях, представлена в ISO та її Комітеті з питань політики споживачів.

Комітет з захисту інтересів споживачів (COPOLCO) створений в 1977 р. з метою стандартизації в галузі інформації споживача, тобто забезпечення зв'язку між ISO і міжнародними організаціями, що займаються питаннями, які цікавлять споживачів.

Міжнародний Альянс НАССР був створений 25 березня 1994 року з метою забезпечення єдиної програми для забезпечення випуску безпечних продуктів.

НАССР — це потужна система, що може застосовуватися до великого спектру простих і складних операцій. Вона використовується для забезпечення безпеки харчових продуктів протягом усього ланцюга виробництва і реалізації харчового продукту. Для впровадження системи НАССР виробники повинні досліджувати не тільки їх власний продукт і методи його виготовлення. Постає завдання застосовувати такі ж вимоги і до постачальників сировини і допоміжних матеріалів, системи дистрибуції та роздрібною торгівлі.

Принципи роботи НАССР

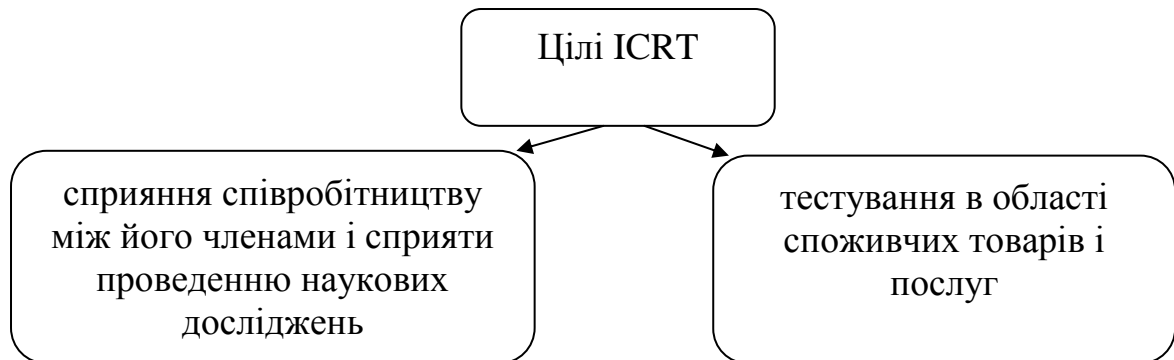
1. Проведення аналізу небезпечних чинників.
2. Визначення критичних точок контролю (КТК).
3. Встановлення критичної межі (меж).
4. Встановлення системи моніторингу КТК.
5. Встановлення коригувальних дій, що мають вживатися коли моніторинг вказує на вихід конкретної КТК з-під контролю.
6. Встановлення процедур перевірки для упевненості, що система НАССР працює ефективно.
7. Встановлення документування всіх процедур та записів, що мають відношення до цих принципів та їх застосування.

Правильне запровадження системи НАССР надає виробнику багато переваг економічного та управлінського характеру

Міжнародна організація з тестувань товарів та послуг (ICRT), створена в 1990 році, - є єдиною незалежною міжнародною організацією, котра проводить дослідження споживчого попиту і тестування продукції. Об'єднує 46 організацій із 40 країн світу, включаючи Україну.

Організація проводить тисячі випробувань продукції щороку. Міжнародний науково-дослідний і споживчих випробувань (ICRT) являє собою глобальний консорціум з більш ніж 40 споживчих організацій, спрямованих на проведення спільних досліджень і випробувань у споживчий інтерес.

Головна місія організації

забезпечення високої якості і незалежної інформації для споживачів по всьому світу

8. Європейська організація з якості (ЕОQ)

Європейська організація з якості (ЕОQ) — незалежна некомерційна асоціація, що поєднує 34 національні організації з якості європейських країн. Її членами є також компанії та приватні особи. Вона створена в 1956 році і має штаб-квартиру в Брюсселі (Бельгія).

Головна місія ЕОQ

підвищенні конкурентноздатності європейських організацій на основі використання досягнень у менеджменті якості

Діяльність ЕОQ будується переважно на основі реалізації довготривалих багатонаціональних проектів. З 1994 року для уніфікації і взаємного визнання національних програм підготовки аудиторів і фахівців з якості введена «Програма реєстрації фахівців». В даний час 16 національних організацій якості в Європі отримали дозвіл на підготовку фахівців та видачу

диплома від імені ЕОQ у сфері якості, охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища і безпеки. На сьогоднішній день дипломи ЕОQ отримали більше 30 тисяч чоловік.

ЕОQ разом з EFQM — Європейським Фондом з Управління Якістю — щорічно призначає Європейську премію якості, яку присуджує малим і середнім підприємствам.

В останні роки ЕОQ приділяє все більшу увагу обміну інформацією в області якості, і це стає одним із пріоритетних напрямків діяльності організації. Для рішення цієї проблеми створено механізм, що дає змогу системно накопичувати інформацію про досвід і розробки різних організацій (промислових компаній, наукових організацій, навчальних закладів тощо), а також окремих фахівців у сфері якості, та забезпечити структурований доступ до цієї інформації. Для цього в 2005-2006 роках ЕОQ розробила цільовий проект Європейської добровільної системи реєстрації інформації з питань якості, що одержав назву EVROS. Система містить Європейський Реєстр інформації з питань якості (Єврореєстр) — базу даних, що забезпечена необхідним програмно-технічним супроводом для внесення до неї інформації з питань якості та надання її зацікавленим користувачам.

Щорічно, починаючи з 1997 року, у другій тижня листопада під егідою ЕОQ проводиться Всесвітній тиждень якості та День якості. У рамках тижня організуються конференції, науково-практичні семінари, круглі столи тощо для ознайомлення фахівців і широкої громадськості з принципами та цілями руху за якість.

Контрольні запитання за темою:

1. Перелічіть міжнародні організації, які займаються проблемами технічного регулювання в світі.
2. Мета створення та принципи діяльності СОР?
3. Дайте характеристику організації економічного співробітництва і розвитку: мета, завдання, напрями та принципи діяльності.
4. ООН: рік заснування, мета та принципи, завдання та напрями діяльності. Організаційна структура ООН. Головна ціль діяльності ФАО.
5. Діяльність СЕН та СЕНЕЛЕС: галузь, мета, принципи та організаційна структура.
6. Перелічіть міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політики.
7. Які міжнародні та регіональні організації регулюють діяльність в галузі метрології?
8. Що таке ЕОQ? Яка місія діяльності цієї організації?
9. Міжнародний Альянс НАССР: рік заснування, принципи діяльності та переваги від використання системи НАССР.
10. Основні цілі Міжнародна організація з тестувань товарів та послуг?

Тема 1.3. ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕВНИХ КРАЇН СВІТУ

ЛЕКЦІЯ 6

План лекції

1. Система технічного регулювання в країнах ЄС.
2. Правила системи технічного регулювання.
3. Принцип створення єдиного ринку.

Література: [24, 31, 36].

1. Система технічного регулювання в країнах ЄС

У країнах ЄС існували значні розбіжності в процедурах підтвердження безпечності виробів: це могло бути як заява-декларація, так і сертифікація третьою стороною. Але в 1985 р. була прийнята директива Ради ЄС про технічну гармонізацію, в якій розмежовується роль основних вимог і стандартів. Основні вимоги обов'язкові на відмінність від вимог стандартів. Причому, якщо стандарт гармонізований, то продукція, виготовлена за цим стандартом, вважається відповідною основним вимогам. В цьому зв'язку процедура контролю для виготівника полегшується. Якщо продукція виготовлена не за гармонізованим стандартом, а відповідно до основних вимог, то необхідним є підтвердження відповідності третьою стороною.

Головним принципом технічного регулювання в країнах ЄС – є комплексний підхід до взаємного визнання результатів сертифікації

Комплексний підхід наближує перехід до взаємного визнання результатів сертифікації при умові компетентності, високого технічного оснащення і відкритості. Для створення режиму відкритості пропонується забезпечити доступ всіх зацікавлених сторін до інформації про вимоги стандартів, методи випробування, вимоги безпечності виробів. Створений Комісією ЄС банк даних “Сертифікат” містить інформацію про всі існуючі в Європі системи сертифікації, методики випробувань, лабораторії і випробувальні центри та ін.

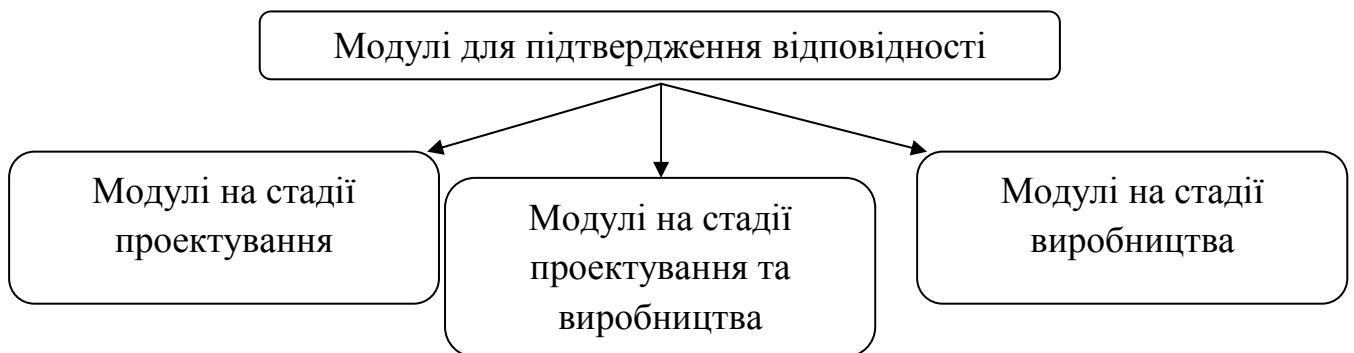
У 1989 р. в ЄС була прийнята *Глобальна концепція гармонізації правил з оцінки відповідності*.

Згідно з директивами відповідність може бути оцінена самим виробником, в результаті чого заявою-декларацією він підтверджує

відповідність товару вимогам директиви і засвідчує це маркуванням товару знаком відповідності.

На відміну від “нових” “старі” директиви мають галузевий характер, точніше вимоги, які є в них, не уніфіковані, немає також посилань на стандарти. У зв’язку з цим до кожної “старої” директиви потрібно було прийняти багато доповнень і поправок, що ускладнює їх застосування на практиці.

Директиви ЄС за Новою концепцією визначають способи підтвердження відповідності (модулі), які може використовувати поставник. Право вибору конкретного модуля надається поставнику (виробнику). Для різних стадій життєвого циклу продукції передбачені різні модулі.

2. Правила системи технічного регулювання

В Євросоюзі створена система технічного регулювання, яка на сьогодні у світі розглядається як найбільш ефективна модель для міжнародного співробітництва, оскільки спочатку створювалася для формування єдиного економічного простору (звіт ООН за 2003 р.).

Ефективність європейського підходу у сфері технічного регулювання підтверджується наявністю угод про взаємне визнання результатів оцінки відповідності з такими країнами, як Японія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Швейцарія, Ізраїль. У країнах ЄС вільне переміщення товарів базується на основі «Нового підходу» до технічної гармонізації і стандартизації (прийнятий Радою Європи 7 травня 1985 р.) та «Глобального підходу» в сфері оцінки відповідності (прийнятий Радою Європи 21.12.1989). Такі підходи реалізуються через відповідні інструменти - директиви ЄС, які також затверджуються Радою Європи.

«Глобальний підхід» передбачає застосування модулів для різних стадій процедур оцінки відповідності, встановлення єдиних критеріїв їх використання та призначення спеціальних органів, що виконують ці процедури.

Модульний підхід дозволяє формувати безліч сполучень модулів і, таким чином, збільшити кількість схем підтвердження відповідності, з яких можна вибрати схему, адекватну рівню можливого ризику заподіяння шкоди конкретною продукцією. Перелічені правила визначають модель технічного регулювання в країнах ЄС. Виключно важливо, що ці правила утворюють цілісну систему. Іншими словами, виключення з цього набору хоч одного правила порушує системність підходу. В цілому, застосування такої моделі технічного регулювання створює сприятливі умови для вільного обігу безпечних товарів та суттєво обмежує адміністративне втручання в розміщенні виробів на ринку та господарську діяльність виробників.

3. Принцип створення єдиного ринку

Єдиний ринок - це одне з найважливіших досягнень Європейського Союзу. Обмеження в торгівлі і вільної конкуренції між країнами - членами ЄС поступово усуваються, і внаслідок цього росте рівень життя. Єдиний ринок поки ще не перетворився в єдину економічну зону. Єдиний ринок підтримується рядом відповідних процедур, введених ЄС протягом останніх років.

Таблиця 8

Принципи (процедури) створення єдиного ринку ЄС

№ п/п	Принцип (процедура)	Характеристика
1	Обмеження спільного ринку	Договір 1957 р. про заснування Європейського економічного співтовариства дозволив скасувати митні бар'єри всередині Співтовариства і встановити єдині митні тарифи на товари, імпортовані з країн, які не є членами ЄЕС. Ці цілі були досягнуті 1 липня 1968. Однак митні збори - це лише один із захисних бар'єрів міжнародної торгівлі. У 70-х рр.. існували інші перешкоди, що затримували розвиток єдиного ринку. Технічні норми, стандарти охорони здоров'я і безпеки, державні нормативні акти щодо дозволів на окремі види діяльності, а також валютне регулювання обмежували вільне пересування людей, товарів і капіталів.
2	Загальний ринок сьогодні	<i>Фізичні бар'єри.</i> Весь прикордонний контроль товарів всередині ЄС було скасовано разом з митним контролем громадян. Деякі вибіркові поліцейські перевірки зараз проводяться в міру необхідності. Шенгенська угода, підписана в червні 1985 р. дев'ятьма з дванадцяти країн ЄС (в нього не вступили Великобританія, Данія та Ірландія), визначило взаємодія поліцейських служб і єдину політику надання притулку, а також політику імміграції. Це було зроблено з метою повного скасування перевірки осіб, які перетинають внутрішні кордони ЄС (див. главу 10 «Свобода, безпека і правосуддя»). Країни, що приєдналися до угоди в 2004 р., поступово починають слідувати правилам Шенгенської зони.

		<p><i>Технічні бар'єри.</i> Для більшості продуктів ЄС виробив принцип взаємного визнання внутрішніх вимог держав ЄС. Будь-яка продукція, вироблена відповідно до закону в будь-якому з держав ЄС, може безперешкодно виводитися на ринок всіх інших членів ЄС. Стало можливим усунути ряд бар'єрів у сфері обслуговування завдяки взаємному визнанню і погодженням внутрішніх вимог держав ЄС щодо дозволів на окремі види діяльності (у сфері законодавства, медицини, туризму, страхування, в банківській сфері та ін.) Однак до повної свободи переміщення громадян все-таки ще далеко. Існує багато перешкод, що ускладнюють переїзд в іншу країну ЄС і заняття там деякими видами діяльності. Були зроблені кроки щодо збільшення мобільності робочої сили і, зокрема, щодо забезпечення того, щоб дипломи про освіту та кваліфікаційні атестати (для осіб робітничих професій), отримані в одній з країн ЄС, зізнавалися у всіх інших державах Євросоюзу. Після відкриття національних ринків сфери послуг значно зменшилася ціна на внутрішньодержавні телефонні дзвінки: вона стала нижче, ніж була 10 років тому. Завдяки розвитку нових технологій, для організації телефонного зв'язку все частіше використовується Інтернет. Тиск конкуренції призвело до значного зниження ціни на бюджетні авіаперевезення в Європі.</p>
		<p><i>Податкові бар'єри.</i> Завдяки часткового приведення внутрішньодержавних рівнів ПДВ до єдиного, вдалося зробити менш серйозними податкові бар'єри. Оподаткування доходу від інвестиційної діяльності стало єдиним в липні 2005 р., після переговорів між країнами ЄС і деякими іншими державами (в т.ч. Швейцарією).</p> <p><i>Державне замовлення.</i> Незалежно то того, ким ініційований державне замовлення - національними, регіональними або місцевими властями, у ньому можуть брати участь постачальники всього Євросоюзу. Це стало можливим після прийняття директив щодо послуг, поставок та виробництва в різних сферах, у тому числі таких як водні ресурси, енергетика та телекомунікації.</p>
3	Робота в стадії виконання	<p><i>Фінансові послуги.</i> План ЄС зі створення єдиного ринку фінансових послуг до 2005 р. був запроваджений в життя. У майбутньому це дозволить знизити вартість кредитів для підприємців і споживачів, розширити список інвестиційних продуктів - планів накопичення заощаджень і пенсійних схем - для вкладників. Вони зможуть вибирати дані продукти серед усіх європейських постачальників подібних послуг. Банківські збори за міждержавні платежі були знижені. Адміністративні та технічні бар'єри на шляху вільного</p>

		<p>переміщення</p> <p>Країни ЄС все ще часто чинять опір взаємною прийняттю норм і стандартів або, в деяких випадках, визнанню професійної кваліфікації, отриманої в іншій країні ЄС. Інтеграцію та ефективну роботу єдиного ринку ускладнює також фрагментарна система національних податкових законодавств.</p> <p><i>Піратство і контрафактне виробництво.</i> Необхідно захист від піратства і контрафактного виробництва продукції, виготовленої в ЄС. Європейська Комісія вважає, що збитки від даних злочинів обходиться Євросоюзу в тисячі робочих місць в рік. Тому Комісія і національні уряди працюють над розширенням сфери дії авторського права і патентного захисту.</p>
4	Політика підтримки єдиного ринку	<p><i>Транспорт.</i> Дії ЄС головним чином спрямовані на забезпечення свободи надання послуг наземного транспорту, зокрема вільного доступу на ринок міжнародних перевезень та допуску фірм-нерезидентів на національні ринки транспортних послуг країн ЄС. Було вжито заходів для поліпшення умов конкуренції в сфері автомобільних перевезень, зокрема щодо кваліфікації працівників, вільного виходу на ринок, можливості розпочати бізнес в даній сфері та надавати відповідні послуги, щодо регулювання часу водіїв в рейсі та забезпечення безпеки дорожнього руху. Єдина політика щодо повітряного транспорту повинна відповідати особливостям світової конкуренції. Обмеження в повітряному просторі Європи були зняті поетапно, в результаті чого з'явилися великі можливості для поділу ринку між великими авіакомпаніями для спільного доступу на ринок і вільного встановлення тарифів. Це відбувається в тісній взаємодії з положеннями про гарантії - з урахуванням зобов'язань авіакомпаній як компаній громадського обслуговування, а також зональних вимог.</p> <p><i>Конкуренція.</i> Політика вільної конкуренції в ЄС веде свій початок від Римського договору. Вільна конкуренція стала природним наслідком правил вільної торгівлі всередині єдиного європейського ринку. Виконання відповідних норм забезпечує Європейська Комісія, відповідальна за їх виконання разом із Судом Європейського Союзу. Така політика проводиться з метою недопущення змови між компаніями, сприяння компаніям органами державної влади та виникнення незаконних монополій. Це робиться з метою збереження вільної конкуренції в рамках єдиного ринку.</p>

		<p><i>Політика в галузі захисту споживачів.</i> Завдяки політиці ЄС у сфері захисту споживачів, громадяни можуть без коливань здійснювати покупки в будь-якій країні ЄС; всі споживачі однаково добре захищені. Продукція, яку ви купуєте, і їжа, яку ви їсте, перевірені і досліджені, щоб гарантувати їх максимальну безпеку. ЄС забезпечує захист від нечесних продавців і від недобросовісної або вводять в оману реклами. Права покупців захищені, покупець може отримати компенсацію шкоди на території ЄС, де б він не знаходився і де б не був куплений товар - в магазині, поштовим замовленням, за телефоном або через Інтернет.</p>
--	--	--

ЛЕКЦІЯ 7

План лекції

10. Особливості технічного регулювання країн СНД.
  11. Особливості технічного регулювання країн Азії.
  12. Особливості технічного регулювання у США та Канади.
- Література: [24, 26, 31, 42, 43].

4. Особливості технічного регулювання країн СНД

Взаємодія країн, що об'єдналися в 1991 р. в Співдружність Незалежних Держав (СНД), здійснювалося за допомогою загального механізму технічного регулювання у вигляді міждержавних стандартів, велика частина яких була розроблена тоді, коли всі ці країни входили в Радянський Союз.

У порівнянні з країнами ЄС, країни СНД мають величезну перевагу - це видані російською мовою єдині стандарти, впроваджені промисловістю в рамках тісної економічної кооперації, що забезпечують єдине технічне та інформаційне простір і дозволяють визнавати результати випробувань і сертифікації продукції.

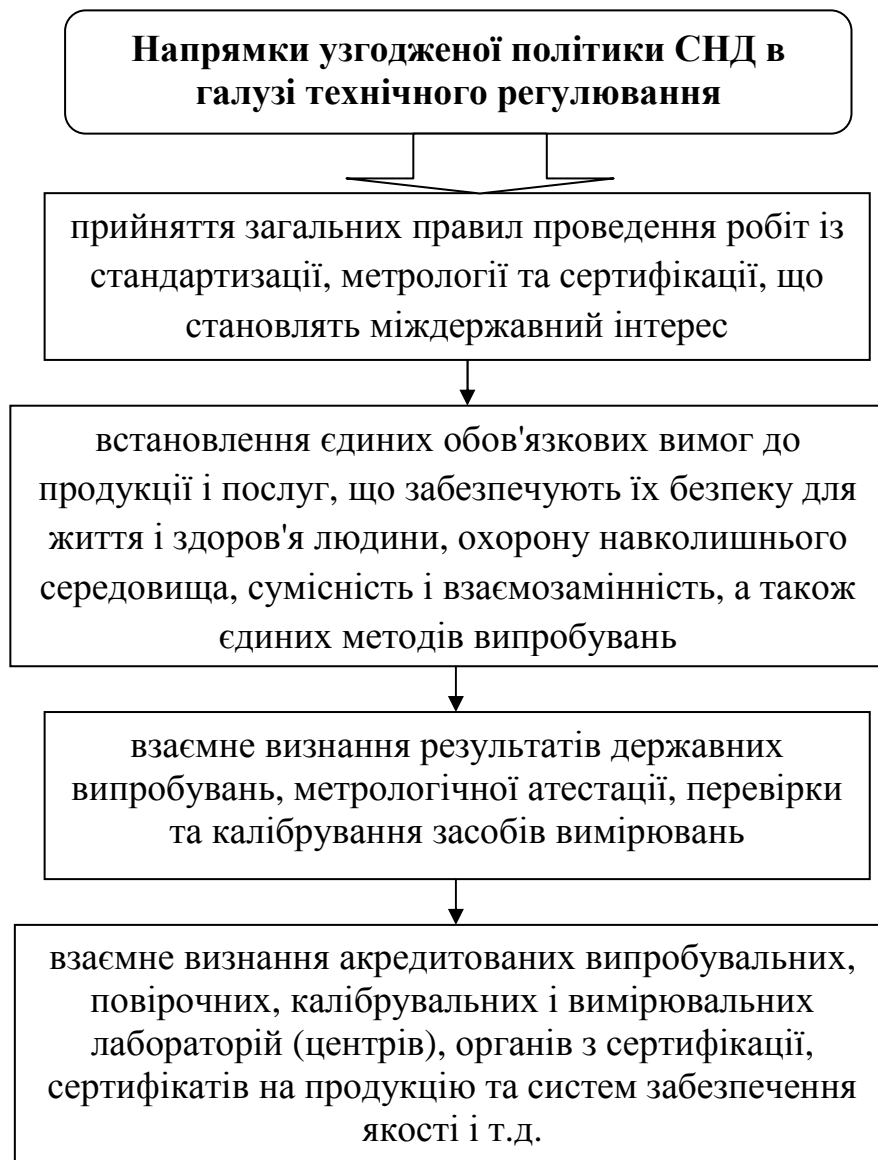
Більшість країн СНД впроваджують у своєму технічному законодавстві та у правозастосовчій практиці прогресивні європейські принципи, а також новий і глобальний підходи.

Відповідно до Угоди про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології та сертифікації, підписаний 13 березня 1992 р., країни СНД зобов'язалися проводити узгоджену політику в галузі стандартизації, метрології та сертифікації.

Проведення даних реформ може істотно вплинути на виникнення або усунення технічних бар'єрів в торгівлі між країнами СНД, які є головними торговельними партнерами. Складність завдання ускладнюється істотними відмінностями в законодавстві країн.

У країнах СНД різні навіть цілі технічного регулювання: в Росії - це захист життя і здоров'я людини, охорона навколишнього середовища та попередження введення набувача в оману, в інших країнах - забезпечення національної безпеки (Білорусь, Казахстан, Молдова, Україна), захисту (раціонального використання) природних ресурсів (Білорусь, Україна), підвищення конкурентоспроможності продукції (Білорусь, Казахстан), усунення технічних бар'єрів у торгівлі (Казахстан), а також забезпечення спадковості населення (Білорусь, Молдова).

Угода про технічні бар'єри в зоні вільної торгівлі, затверджена 20 червня 2000 року главами урядів країн СНД, включає до складу основних цілей прийняття технічних регламентів (ст. 3 Угоди) забезпечення національної безпеки, в тому числі економічної і промислової, раціональне використання природних ресурсів та енергозабезпечення.

Об'єкти і область дії технічного регулювання в законодавствах країн також істотно відрізняються. Так, в ряді країн СНД обов'язкові вимоги

встановлюються не просто до процесів виробництва, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації та утилізації, а до пов'язаних з обов'язковими вимогами до продукції процесів виробництва (Білорусь, Казахстан, Україна), надання послуг (Білорусь, Казахстан, Молдова, Україна). Зі сфери технічного регулювання виключені санітарні, фіто-санітарні, цінові та ветеринарні заходи, питання обігу ядерних матеріалів та лікарських засобів, будівництво (Україна), санітарні та фітосанітарні заходи (Казахстан), продукція стратегічного призначення і продукція, яка регулюється спеціальними законами (Молдова).

У Росії нічим не обмежені можливості щодо встановлення обов'язкових вимог до процесів виробництва вже призвели до включення до урядової програми розроблення технічних регламентів більше 40 регламентів на процеси і безпосередньо на виробництва (нафтохімічні, металургійні і т.д.). Аналіз перших проектів таких технічних регламентів показує, що вони вторгаються в сфери організації і технології виробництва, встановлюють вимоги до персоналу, виробничих будинків, озеленення прилеглих територій і т.д. Таким чином, сфера російського технічного регулювання, на відміну від міжнародної практики, необгрунтовано розширена і призводить до виникнення надлишкового адміністративного тиску на підприємства, що веде до зниження їх конкурентоспроможності.

Таким чином, у більшості країн вже на законодавчому рівні закладено європейський принцип презумпції відповідності вимогам технічного регламенту за умови відповідності вимогам певних національних стандартів та інших норм, у тому числі технічних кодексів усталеної практики.

5. Особливості технічного регулювання країн Азії

Згідно із Законом про стандартизацію в Японії діють національні промислові стандарти, галузеві стандарти промислових асоціацій і фірмові стандарти.

Національні промислові стандарти носять добровільний характер для галузей добувної та обробної промисловості. Але стандарти на медичні препарати, засоби захисту сільськогосподарських культур і мінеральні добрива обов'язкові.

Галузеві стандарти промислових асоціацій є, як правило, деталізацію національних стандартів.

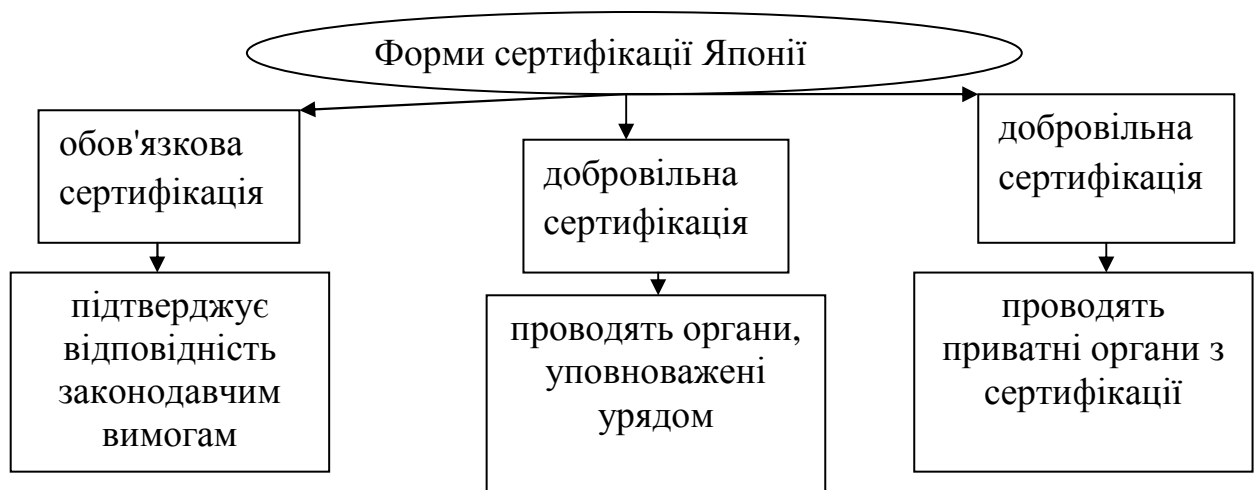
Фірмові стандарти розробляють на основі національних і галузевих, але, як правило, вимоги фірмових стандартів відрізняються від національних внаслідок виробничих можливостей фірми, її прагнення задовольнити потреби певних кіл споживачів (наприклад, цільового сегмента), орієнтації на конкурентів і ін Роботу із стандартизації на фірмах ведуть відділи

стандартизації. Проект стандарту обов'язково розсилається відділенням фірми для відгуків та зауважень, після чого складається остаточний проект фірмового стандарту, який стверджує керівництво фірми.

На підставі Закону про промислову стандартизацію в Японії проводиться сертифікація промислової продукції на відповідність національному стандарту. Свідченням відповідності виробу служить знак JIS.

В даний час понад 16 тис. японських підприємств користуються правом маркування своєї продукції знаком відповідності національним стандартам.

До системи контролю якості пред'являються певні вимоги. Вона повинна включати: заходи з перевірки відповідності конкретних параметрів якості продукції вимогам відповідного національного стандарту; методу контролю виробничого процесу, сировини та матеріалів; заходи, прийняті за результатами контролю.

Обов'язкова сертифікація регламентується діючими законами, в яких встановлюються перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, та вимоги до неї; схеми сертифікації; знаки відповідності; органи управління, відповідальні за організацію сертифікації та інспекційний контроль. Уповноважені органи розробляють технічні регламенти, на відповідність яким проводяться сертифікаційні випробування, а затверджує їх Кабінет міністрів країни.

За деякими видами продукції в законах вводяться категорії, що характеризують ступінь їх небезпеки для користувача. Наприклад, для електротехнічних виробів встановлені категорії А і Б. Для категорій використовують різні схеми сертифікації та знаки відповідності.

Знаки відповідності електротехнічних виробів

Знак категорії А

Знак категорії Б

Для більш небезпечних товарів (категорія А) передбачена сертифікація третьою стороною, а для виробів категорії Б - заява-декларація виробника.

Особливість обов'язковій сертифікації в Японії полягає в необхідності отримати дозвіл на серійне виробництво продукції; підлягає обов'язковій сертифікації, а також у тому, що експортовані товари підлягають обов'язковій сертифікації.

Як правило, схема сертифікації включає оцінку діючої системи якості на відповідність стандартам ISO 9000 та інспекційний контроль, який в плановому порядку проводиться один раз в 4-5 років, а позаплановий - в будь-який час без попередження.

6. Особливості технічного регулювання у США та Канади

У США єдиних правил сертифікації та централізованої системи сертифікації не існує. В США діє декілька сотень системи сертифікації при різних групах компаній та асоціацій. Така ж ситуація в США й зі стандартизацією. Проте, в США існує єдина національна система акредитації випробувальних центрів (лабораторій). На сьогоднішній день створюється система реєстрації систем сертифікації.

Національні (федеральні) стандарти містять обов'язкові до виконання вимоги, що стосуються в основному аспектів безпеки.

У США діють три основні категорії програм (систем) сертифікації, які затверджує Федеральний уряд, характеристика котрих наведена в таблиці 9.

Таблиця 9

Характеристика схем сертифікації США		
Категорія програми	Характеристика програми	Галузь використання програми
I КАТЕГОРІЯ	Сертифікація товарів і послуг на безпеку	Обов'язкова сертифікації
II КАТЕГОРІЯ	Програми з перевірки зразків продукції і виробництв, що замінюють суцільний контроль	Обов'язкова і добровільна сертифікація для товарів, які споживаються в державних установах
III КАТЕГОРІЯ	Програми оцінки якості та умов виробництва до надходження продукції в торгівлю	Обов'язкова та добровільна сертифікація

Технічне регулювання в Канаді здійснюється за допомогою законодавчих документів, прийнятих різними органами влади. Деякі регламенти являють собою правила, які стають обов'язковими на основі законів, прийнятих або на федеральному, або на місцевому рівні. Однак, не всі правила переходять в регламенти. Деякі можуть бути опубліковані та використані шляхом укладення багатосторонніх угод і розглядаються як керівництва. В окремих випадках регламенти можуть мати посилання на одні й ті ж стандарти і вимоги, але призначатися для вирішення різних завдань.

Наявність Національної системи стандартів, що базується на загальноприйнятих принципах, сприяє широкому добровільному залученню до діяльності з оцінки відповідності знань, досвіду та фінансових ресурсів всіх зацікавлених учасників цього процесу.

Принципи оцінки відповідності у Канаді

захист здоров'я населення, навколишнього середовища та забезпечення громадської безпеки
базується на міжнародних стандартах, угодах та протоколах, не суперечать національним
усуває необґрунтовані перешкоди у торгівлі
здійснюється явним, надійним і прозорим способом і є доступною, неупередженою і справедливою в її інтерпретації для всіх користувачів
послуги з оцінки відповідності надаються своєчасно та на професійному рівні у відповідності з прийнятим Кодексом етики
інформація, що стосується вимог з оцінки відповідності, процедур акредитації та результатів, доступна широкій громадськості
є добровільною, однак, вимоги ринку та/або державне регулювання можуть викликати введення обов'язкових вимог щодо оцінки відповідності.
забезпечується широке залучення та участь усіх зацікавлених сторін.

Як і в інших країнах, акредитація, проведена SCC, є офіційним визнанням того, що організація продемонструвала свою здатність виконувати обрану нею роль з оцінки відповідності.

Взагалі, у Канаді немає комплексного акта з питань технічного регулювання. Парламент Канади делегує розробку технічних регламентів відповідним федеральним міністерствам і відомствам. Нижче розглянемо деякі особливості технічного регулювання різних галузей.

Таблиця 10

Технічне регулювання в різних галузях

№ п/п	Галузь	Характеристика
1	Хімічні речовини	Технічні регламенти у цій сфері в основному розробляє Бюро з безпеки продуктів Міністерства охорони здоров'я відповідно до Закону про небезпечні речовини. Крім того, відповідні функції технічного регулювання покладені на деякі інші відомства, які контролюють виконання Закону про вибухові речовини, Закону про продукти харчування і лікарських препаратах, Закону про контроль за атомною енергією, деякими іншими актами. Окремі провінції нерідко розробляють власні правила, які доповнюють федеральні технічні регламенти
2	Інформаційні технології та телекомунікаційне обладнання	Технічне регулювання відповідно до Закону про телекомунікації та Законом про радіозв'язку здійснює Інженерна служба Міністерства промисловості Канади
3	Будівництво	Технічне регулювання здійснюється провінційними адміністративними органами, які приймають будівельні кодекси. Ці акти розробляються на основі модельного Націо-нального будівельного кодексу, затвердженого Канадської комісією з будівельним та протипожежним кодексам. Опції федеральних органів в основному зведені до консультування, надання фінансової підтримки, іншим формам сприяння діяльності провінційних регулюючих органів (наприклад, Рада Канади за стандартами здійснює програми акредитації програм тестування, реєстрації та сертифікації організацій, що працюють у сфері стандартизації)
4	Лікарські препарати	Контроль за дотриманням Закону про продукти харчування і лікарських препаратах і Закону про національний контролю за оборотом наркотичних засобів здійснює Дирекція лікарських препаратів Міністерства охорони здоров'я Канади
5	Медичне обладнання	Технічне регулювання в цій сфері ґрунтується на вимогах Закону про продукти харчування і лікарських препаратах і прийнятих на його основі Правил. Відповідальне відомство - Дирекція загальних питань охорони здоров'я Міністерства охорони здоров'я Канади. Крім того, технічне регулювання в цій сфері здійснюють також провінційні органи. У їх компетенції, зокрема, знаходяться питання використання

		медичного обладнання в клініках
6	Транспортні засоби	Технічне регулювання в рамках Закону про безпеку автотранспорту та прийнятих на його основі Правил здійснює Міністерство транспорту Канади. У свою чергу, провінційні органи контролюють дотримання власних правил безпечного використання і контролю транспортних засобів на дорогах провінційного підпорядкування
7	Продукти харчування	Технічне регулювання в цій сфері здійснюють три національні відомства - Міністерство охорони здоров'я, Міністерство у справах рибальства та океанів, Міністерство сільського господарства та сільськогосподарського виробництва. Міністерство охорони здоров'я приймає акти, покликані гарантувати безпеку продуктів харчування і виключити обман споживачів. Два інших Міністерства розробляють в основному акти, що забезпечують маркетингові умови згідно Закону про інспекцію м'ясних продуктів, Закону про сільськогосподарські продукти, Закону про продукти харчування і лікарських препаратах, Закону про інспекцію рибних продуктів, Закону про упаковку та позначенні споживчих товарів, Закону про зерно, ряду інших федеральних законів. Провінції можуть встановлювати власні додаткові вимоги до продуктів харчування, що діють переважно у сфері роздрібної торгівлі
8	Енергетика	Ця сфера перебуває виключно у віданні окремих провінцій. Необхідний рівень уніфікації технічного регулювання забезпечується за рахунок використання тих стандартів, які розроблені Канадської газової асоціацією, Канадської асоціацією стандартів, ряду інших національних громадських об'єднань.
9	Вимірювальні прилади в торгівлі	Технічні регламенти в розвиток вимог Закону про ваги та заходи, Закону про електричну та газової інспекції розробляються Службою метрології Міністерства промисловості Канади.
10	Споживчі товари (непродуктові)	У цій сфері функції технічного регулювання здійснюють Міністерство охорони здоров'я (відповідно до Закону про небезпечні продукти, Законом про прилади, що випромінюють радіацію, низкою інших актів), Міністерство промисловості (відповідно до Закону про упаковку та позначенні споживчих товарів, Законом про позначення текстильних товарів, Законом про маркування дорогоцінних металів), Міністерство сільського господарства та сільськогосподарського виробництва (на основі окремих норм Закону про упаковку та позначенні споживчих товарів). В окремих провінціях є власні технічні регламенти. Так, в Онтаріо, Квебеку, Манітобі і Альберті діють регіональні стандарти чистоти вихідних матеріалів в текстильних товарах.

ЛЕКЦІЯ 8

План лекції

13. Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання країн СНД.

14. Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання країн Азії.

15. Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання у США.

Література: [30, 33, 37, 46].

7. Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання країн СНД

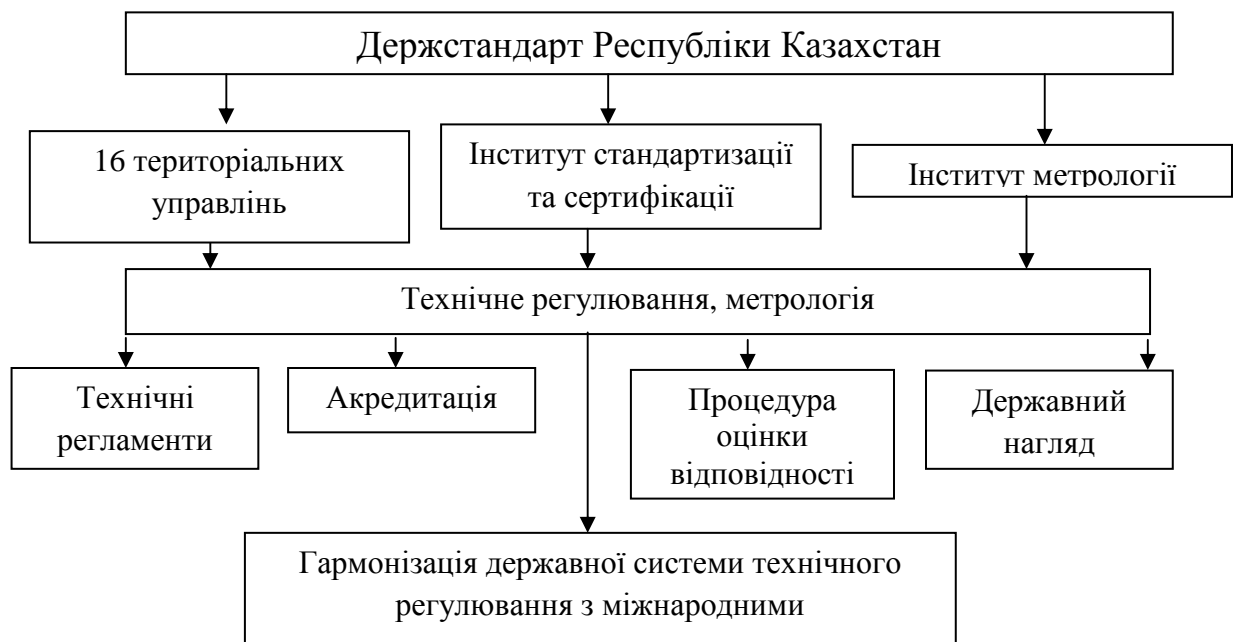
Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання Республіки Казахстан. До національної системи технічного регулювання та метрології Республіки Казахстан входять такі органи:

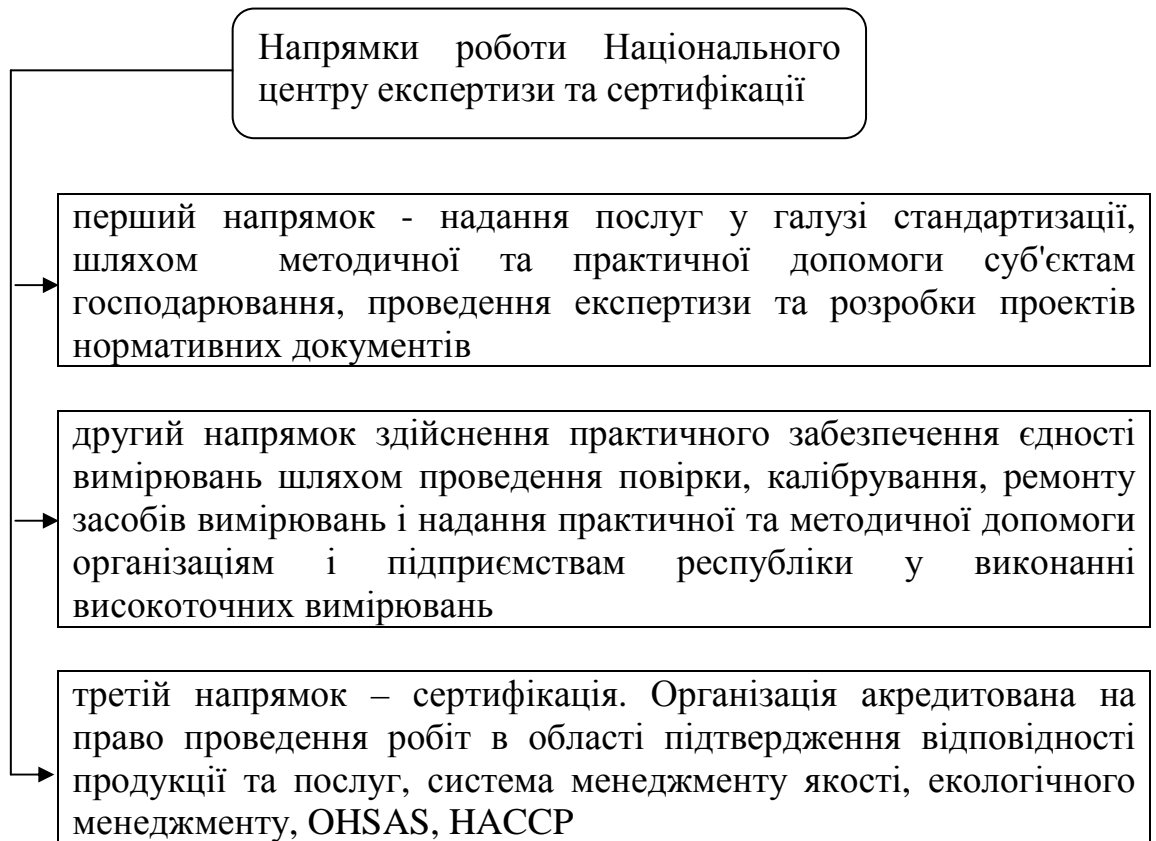
1) Комітет з технічного регулювання та метрології Міністерства індустрії та торгівлі Республіки Казахстан. Основними завданнями Комітету - реалізація державної політики та здійснення контролю у сфері технічного регулювання, забезпечення єдності вимірювань і акредитації в галузі оцінки відповідності;

2) «Казахстанський інститут стандартизації та сертифікації» Комітету з технічного регулювання та метрології, що здійснює діяльність з метою виконання завдань з розвитку і вдосконалення законодавчих основ та нормативної бази для технічного регулювання якості та безпеки продукції, робіт і послуг в республіці і гармонізації їх з міжнародними вимогами;

3) Національний центр експертизи та сертифікації, що є провідним підприємством на ринку з надання послуг у галузі стандартизації, метрології та підтвердження відповідності продукції, послуг і систем менеджменту.

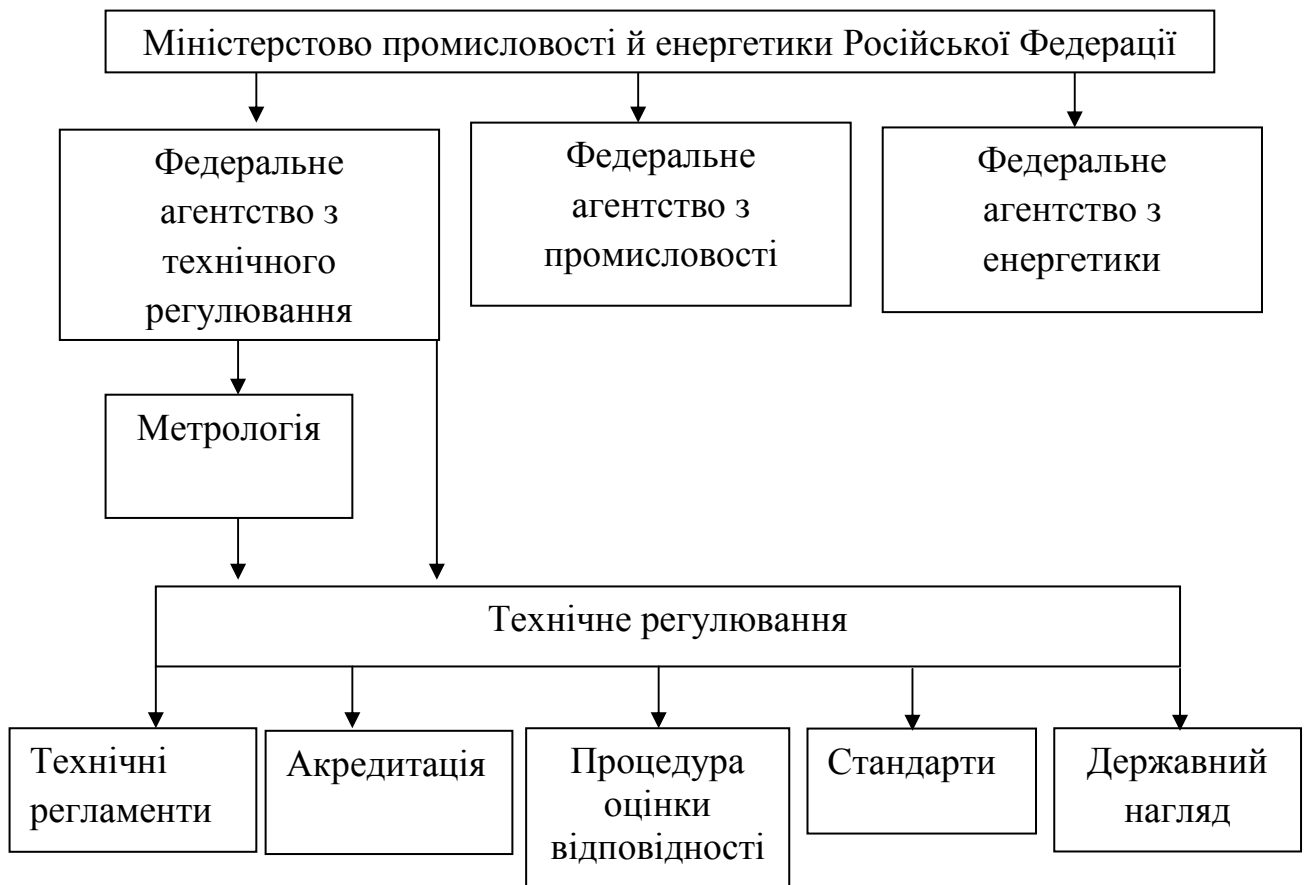
Структура органів технічного регулювання Казахстану

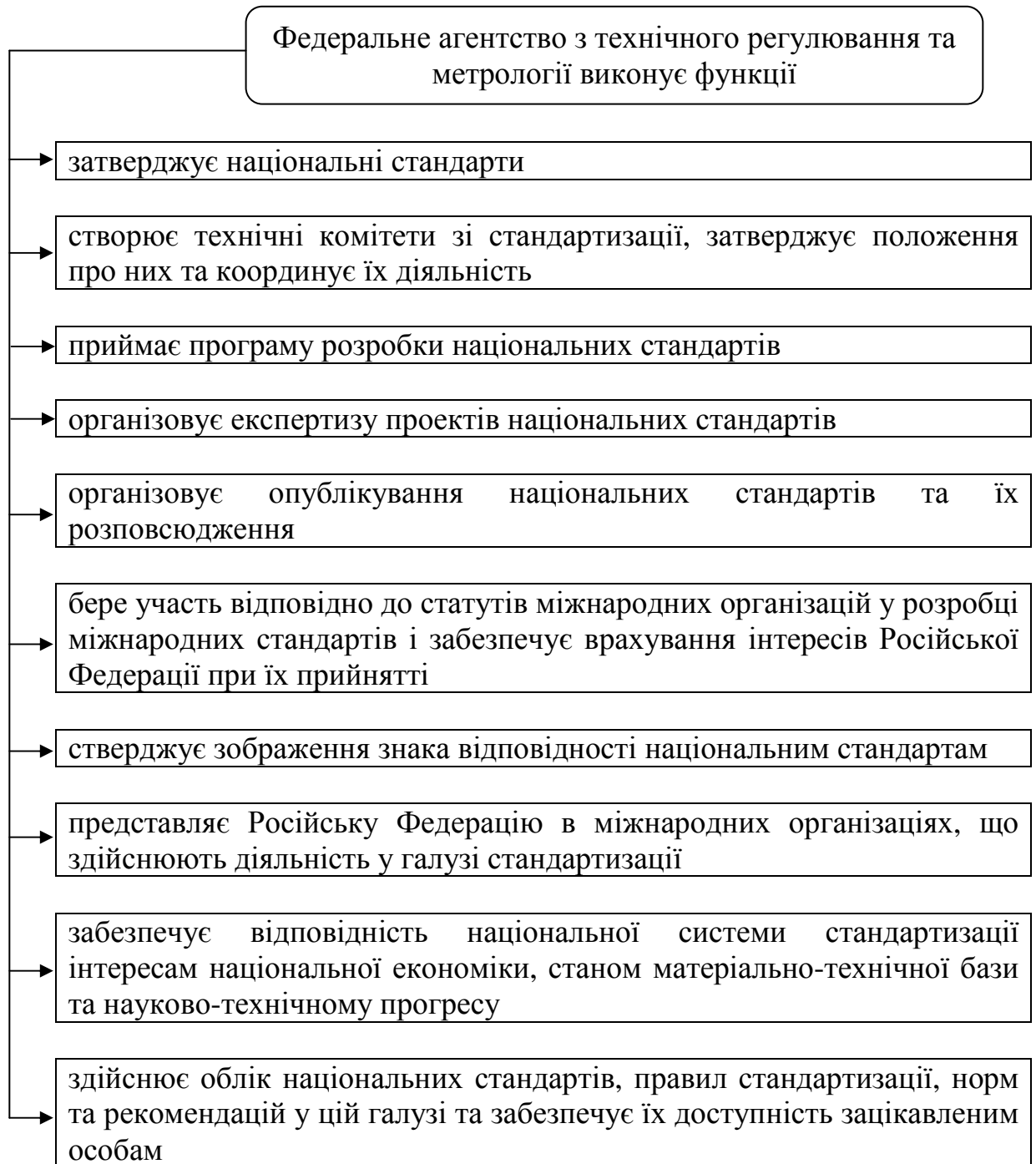

Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання Російської Федерації. Національним органом Російської Федерації з технічного регулювання є Федеральне агентство з технічного регулювання та метрології.

Структура органів технічного регулювання Російської Федерації

Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання Республіки Білорусії.

Національним органом з технічного регулювання в Білорусії є Державний комітет зі стандартизації – республіканський орган державного управління щодо проведення єдиної державної політики в галузі технічного нормування, стандартизації, метрології, оцінки відповідності, енергоефективності, по здійсненню нагляду в будівництві і контролю відповідності проектів і кошторисів нормативам і стандартам, а також нагляду за раціональним використанням палива, електричної і теплової енергії.

Завдання Держстарту Республіки Білорусь

- підвищення безпеки, якості, конкурентоспроможності продукції (послуг);
- раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;
- усунення технічних бар'єрів у торгівлі, захист інтересів держави та споживачів;
- забезпечення ефективного функціонування та розвитку систем технічного нормування та стандартизації;
- забезпечення єдності вимірювань;
- акредитація та підтвердження відповідності;
- здійснення загальної координації розроблення технічних регламентів та державних стандартів, формування і затвердження планів (програм) їх розробки з урахуванням пропозицій республіканських органів державного управління, організацій;
- забезпечення створення, розвитку і підтримки на необхідному рівні технічної бази еталонів одиниць величин, організація проведення державних випробувань, метрологічної атестації, повірки та калібрування засобів вимірювань;
- координація та організація проведення робіт з сертифікації продукції, робіт, послуг, персоналу, систем управління якістю, систем управління навколишнім середовищем, охороною праці, енергоспоживанням, безпекою харчових продуктів та ін;
- формування державної політики у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, організація розробки та реалізації концепцій і республіканських програм з енергозбереження;
- здійснення державного нагляду за дотриманням технічних регламентів і стандартів, засобами вимірювань, раціональним використанням палива, електричної і теплової енергії;
- нагляд в будівництві та контроль відповідності проектів і кошторисів нормативам і стандартам;
- організація і координація робіт з міжнародного співробітництва Республіки Білорусь у сфері технічного нормування, стандартизації, метрології, акредитації, ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів

Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання України.

Національним органом в галузі технічного регулювання є Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України (Держспоживстандарт України).

Основні завдання Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики

участь у формуванні державної політики та забезпечення її реалізації у сфері стандартизації, метрології, сертифікації, захисту прав споживачів;

забезпечення функціонування Державної метрологічної системи, державних систем стандартизації, сертифікації;

здійснення державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил, а також інших вимог, пов'язаних із якістю продукції;

здійснення державного метрологічного контролю і нагляду;

здійснення державного контролю за додержанням законодавства України про захист прав споживачів, а також про рекламу у цій сфері.

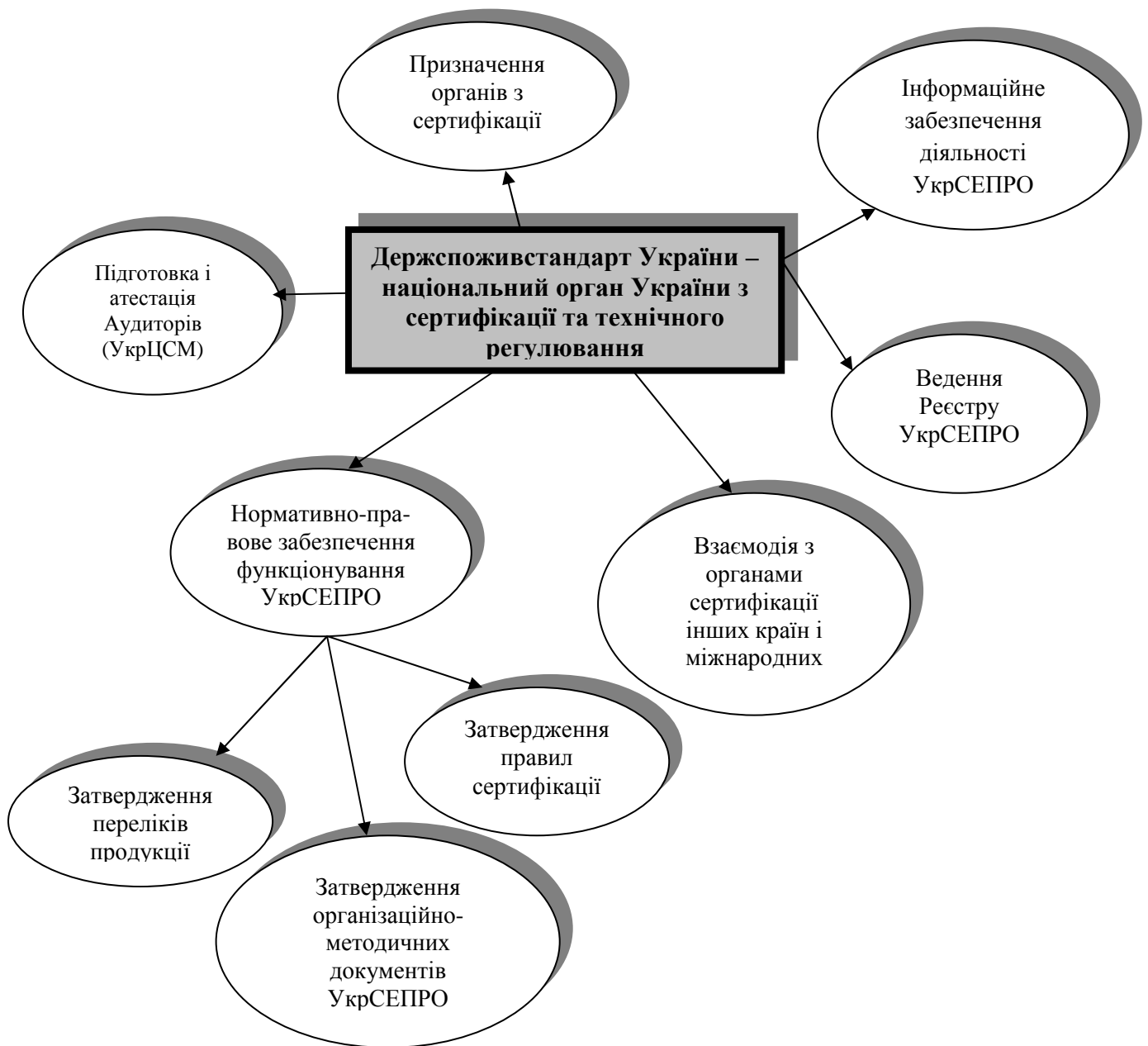
Таблиця 11

Дії Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики відповідно до покладених на нього завдань

Сфера діяльності	Виконання завдань
У сфері стандартизації	організовує і координує роботи із стандартизації та функціонування державної системи стандартизації;
	встановлює загальні організаційно-технічні правила проведення робіт із стандартизації та здійснює міжгалузеву координацію цих робіт, включаючи планування, розроблення, видання, розповсюдження та застосування державних стандартів
	затверджує державні стандарти України;
	визначає порядок державної реєстрації нормативних документів із стандартизації
	здійснює державну реєстрацію державних стандартів України,

	галузевих стандартів, стандартів науково-технічних та інженерних товариств
	бере участь у проведенні заходів з міжнародної, регіональної стандартизації відповідно до міжнародних договорів України
	організовує формування, ведення та користування Національним автоматизованим інформаційним фондом стандартів
У сфері метрології	координує діяльність щодо забезпечення функціонування та розвитку Державної Метрологічної системи
	організовує і проводить державний метрологічний контроль та нагляд
	організовує проведення фундаментальних досліджень у сфері метрології
	організовує створення та функціонування еталонної бази України
	затверджує типи засобів вимірювальної техніки і заносить їх до Державного реєстру засобів вимірювальної техніки, допущених до застосування в Україні
	приймає рішення щодо застосування в Україні одиниць вимірювань, які не входять до Міжнародної системи одиниць
	координує діяльність метрологічної служби України
	бере участь у діяльності міжнародних метрологічних організацій у порядку, передбаченому законодавством
У сфері сертифікації	створює державну систему сертифікації, проводить та координує роботу щодо забезпечення її функціонування
	визначає основні принципи, структуру та правила системи сертифікації в Україні
	затверджує переліки продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, та визначає терміни її запровадження
	призначає органи з сертифікації продукції
	акредитує органи з сертифікації та випробувальні лабораторії (центри), атестує експертів-аудиторів
	встановлює правила визнання сертифікатів інших країн
	веде Реєстр державної системи сертифікації;
	організовує інформаційне забезпечення з питань сертифікації
У сфері захисту прав споживачів	перевіряє відповідно до законодавства України у господарюючих суб'єктів сфери торгівлі, громадського харчування і послуг якість товарів (робіт, послуг), додержання обов'язкових вимог щодо їхньої безпеки, а у разі потреби - якість сировини, матеріалів, напівфабрикатів і комплектуючих виробів та додержання обов'язкових вимог щодо їх безпеки, а також додержання правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг
	здійснює в межах своєї компетенції контроль за додержанням законодавства України про рекламу рекламодавцями, виробниками та розповсюджувачами реклами у сфері захисту споживачів від порушень законодавства про рекламу
	проводить радіологічний, хіміко-токсикологічний і фізико-хімічний контроль продуктів харчування, що виробляються та реалізуються підприємствами торгівлі та громадського харчування незалежно від форми власності та громадянами-підприємцями

Структура органів технічного регулювання України

8. Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання країн Азії

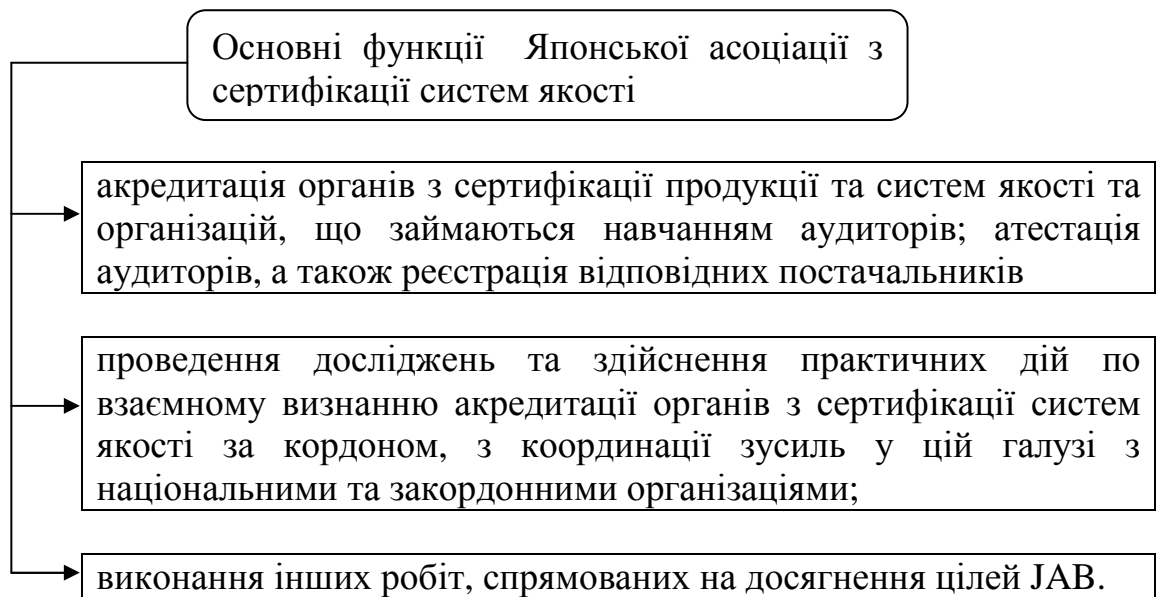
Національна організація по стандартизації Японії - Японський комітет промислових стандартів (JISC) - заснована в 1949 р. Це консультативний орган при Міністерстві зовнішньої торгівлі і промисловості, підпорядкований Управлінню науки і техніки, яка затверджує плани робіт JISC, а відділ стандартизації цього управління по суті виконує роль секретаріату JISC.

До складу JISC входять: Рада з стандартизації, поради галузевих відділень, технічні комітети. Рада з стандартизації проводить генеральні конференції Комітету, планує роботу та контролює виконання планів. Поради галузевих відділень та технічні комітети (їх кілька сотень) розробляють стандарти для основних галузей промисловості та будівництва.

Члени всіх рад і технічних комітетів призначаються Міністром зовнішньої торгівлі і промисловості. Зазвичай це представники наукових і ділових кіл, фахівці-практики, службовці державних установ, фахівці організацій - виробників і споживачів продукції. Президент і віце-президент обираються Генеральною конференцією один раз на два роки. Діяльність JISC фінансується урядом.

Для проведення сертифікації систем якості була створена Японська асоціація з сертифікації систем якості (JAB).

Вся діяльність JAB будується відповідно до документів ISO та ІЕС, наприклад, нею підготовлений довідник на основі документа ISO / КАСКО "Проект керівництва ISO / ІЕС. Загальні вимоги до сертифікації і реєстрації органів оцінки відповідності та акредитації систем". Опубліковані та інші керівні документи JAB з виконання зазначених вище робіт.

9. Характеристика національних органів у сфері технічного регулювання у США та Канаді

Національним органом зі стандартизації в США є Американський національний інститут стандартів і технології (NIST).

NIST - неурядова некомерційна організація, яка координує роботи з добровільної стандартизації в приватному секторі економіки, керівна діяльністю організацій - розробників стандартів, що приймає рішення про надання статусу національного стандарту (якщо в ньому зацікавлені різні фірми і стандарт набуває міжгалузевий характер).

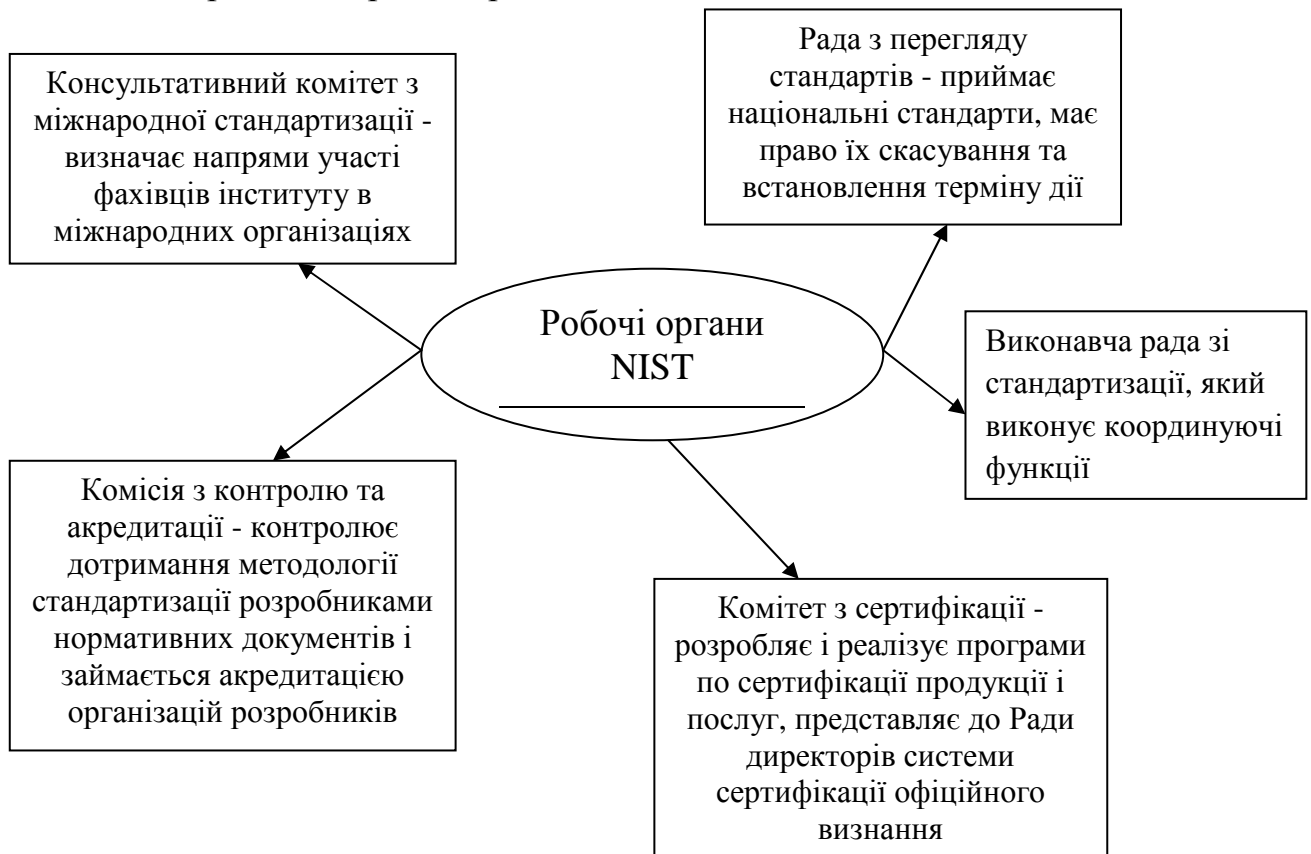
NIST не розробляє стандарти, але є єдиною організацією в США, що приймає (затверджує) національні стандарти.

Основне завдання NIST

сприяння вирішенню проблем, що мають загальнодержавне значення (економія енергоресурсів, захист навколишнього середовища, забезпечення безпеки життя людей і умов виробництва)

Інститут розробляє цільові програми. Програмно-цільове планування охоплює виробництво і транспортування палива, постачання електроенергією, застосування ядерної, сонячної та інших видів енергії. Значно менше уваги приділяється розробці стандартів на готову продукцію, оскільки в цій області діють фірмові нормативні документи.

Крім трьох рад, у складі NIST є комітети при Раді директорів, що координують різні сторони діяльності інституту, а також велика кількість постійних робочих органів (рис.).

Головним органом в галузі технічного регулювання Канаді є Рада зі стандартів Канади (SCC).

Рада зі стандартів Канади, незалежна федеральна корпорація, здійснює свою діяльність, спираючись на Національну систему стандартів (National Standards System - NSS), що об'єднує велику групу зацікавлених сторін: індивідуальних осіб і організації, які виробляють, продають, імпортують і експортують продукцію, державні органи, здійснюють технічне регулювання, організації, акредитовані на проведення оцінки відповідності, та їх клієнтів, а також органи влади різного рівня - від місцевих (територіальних і провінційних) до найвищих.

На відміну від ряду інших країн SCC - це єдиний орган з акредитації в країні. Рада зі стандартів Канади акредитує шість типів організацій з оцінки відповідності.

Таблиця 12

Організації з оцінки відповідності в Канаді

№ п/п	Організації, які акредитуються	Характеристика
1	Випробувальні та калібрувальні лабораторії	Оцінка якості та технічної компетентності лабораторій проводиться на основі міжнародних вимог. У процесі акредитації проводиться оцінка організації, вивчаються і перевіряються процедури випробувань, аналізуються записи в журналах та протоколи.
2	Органи сертифікації систем менеджменту (QMS і EMS)	Органи з сертифікації систем менеджменту повинні продемонструвати, що вони задовольняють вимогам міжнародних стандартів, і можуть компетентно оцінювати системи менеджменту своїх клієнтів. SCC є єдиною канадською організацією, яка акредитує органи з систем менеджменту.
3	Органи сертифікації персоналу	Послуги з сертифікації персоналу організацій підлягають оцінці, щоб забезпечити довіру, неупередженість та технічну компетентність при виконанні робіт, які встановлюються в їх області акредитації.
4	Органи сертифікації продукції / послуг / систем	Органи з сертифікації продукції / послуг / систем оцінюються за їх компетентності приймати сертифікаційні рішення в сфері, яка охоплюється областями акредитації. Їх системи якості оцінюються за здатністю надання послуг, які узгоджуються з акредитаційними вимогами.
5	Інспекційні органи	Послуги з інспекції організацій підлягають оцінці, щоб показати, що вони забезпечують довіру, неупередженість та технічну компетентність, необхідні для оцінки безпеки та придатності конкретних продуктів і матеріалів, а також підтвердження, що апаратура, обладнання та системи відповідають проведених робіт. Інспекції не обмежуються фізичними об'єктами і можуть також включати оцінку послуг.
6	Курси навчання аудиторів	Організації, які пропонують курси і офіційне навчання аудиторів систем менеджменту якості (QMS) і аудиторів екологічного менеджменту, повинні продемонструвати свою компетентність в області розробки і здійснення програми навчання аудиторів.

Для кожного із зазначених вище шести типів організацій з оцінки відповідності розроблена спеціальна програма проведення акредитації. Політика та процедури, які використовуються Радою по стандартам Канади для цілей акредитації, встановлено канадськими організаційно-методичних документами (CAN-Ps). CAN-Ps приймаються або адаптуються на основі міжнародних стандартів та настанов.

Крім того, SCC реалізує програму Належної лабораторної практики (Good Laboratory Practice) для лабораторій випробувань пестицидів. В даний

час опрацьовується можливість створення ряду нових спеціалізованих програм в галузі оцінки відповідності, у тому числі програм з підготовки фахівців з сертифікації систем менеджменту безпеки харчових продуктів і по створенню органів контролю парникових газів.

Контрольні запитання за темою:

1. Який головний принцип технічного регулювання в ЄС?
2. Що таке комплексний підхід? Які переваги надає використання комплексного підходу?
3. В якому році та з якою метою було прийнято Глобальну концепцію гармонізації правил з оцінки відповідності?
4. Які особливості технічного регулювання в країнах СНД?
5. Дайте характеристику національних органів технічного регулювання Білорусії, Казахстану, Російської Федерації та України.
6. Головна особливість технічного регулювання США.
7. Скільки існує програм сертифікації в США? Дайте коротку характеристику кожній з програм.
8. Що таке NIST?
9. Техічне регулювання в Канаді: характеристика діяльності головного органу та Національної системи стандартів.
10. Які форми сертифікації діють в Японії?

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

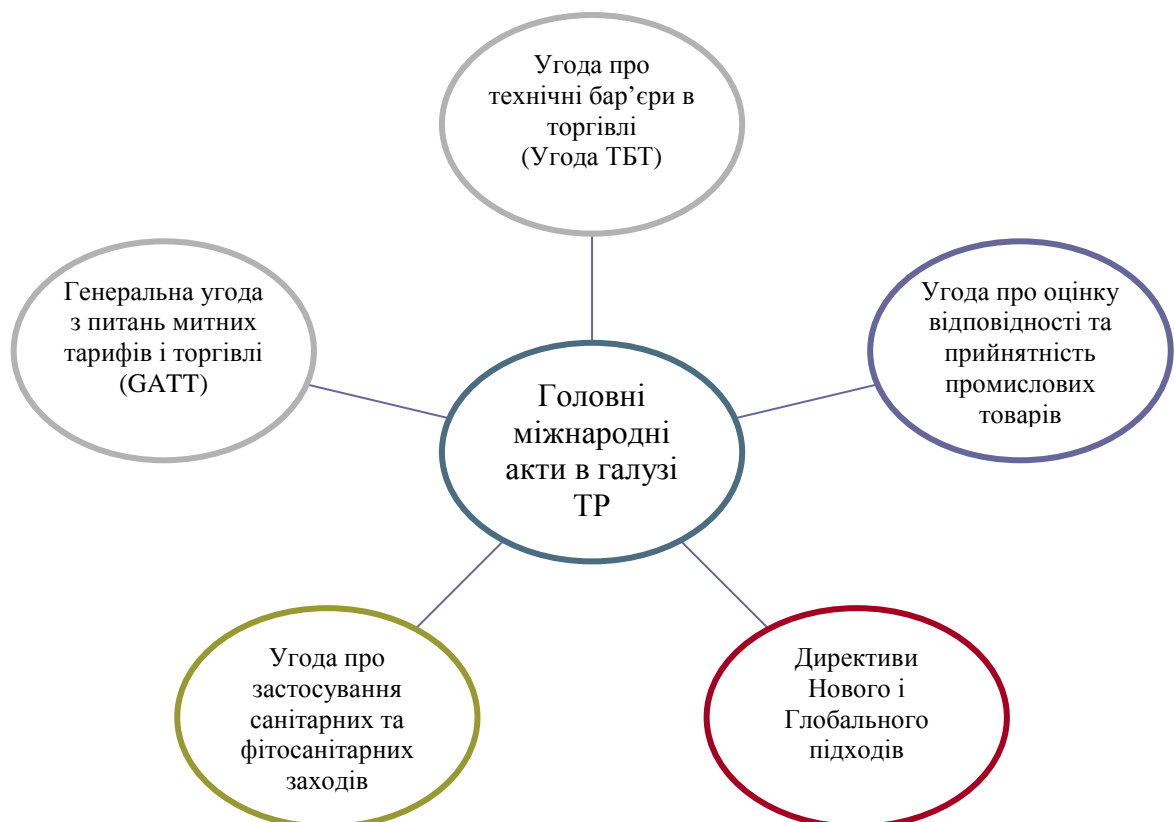
Тема 2.1. МІЖНАРОДНІ УГОДИ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНА БАЗА СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЛЕКЦІЯ 9

План лекції

1. Характеристика міжнародних угод, директив ЄС у галузі технічного регулювання
2. Генеральна угода з питань митних тарифів і торгівлі (ГАТТ)
Література [1 ,2, 4].

1. Характеристика міжнародних угод, директив ЄС у галузі технічного регулювання

Таблиця 13

Характеристика міжнародних угод, директив ЄС у галузі технічного регулювання

№ п/п	Назва угоди/директиви	Характеристика
1	Генеральна угода з питань митних тарифів і торгівлі	Наведено нижче
2	Угода про технічні бар'єри в торгівлі	<p>У 1994 році була прийнята Угода про технічні бар'єри в торгівлі, яка є однією з 12 багатосторонніх угод про міжнародну торгівлю товарами в рамках СОТ. Угода ТБТ призначена для забезпечення того, що національні технічні регламенти, стандарти та процедури оцінки відповідності не встановлюватимуть додаткових бар'єрів у міжнародній торгівлі, визнаючи водночас право членів Угоди вживати заходів регулювання для досягнення своїх цілей під час торгівлі. Угода ТБТ сприяє вільній торгівлі в світі. Угоди ТБТ визнається, що жодній країні не можна заважати вживати заходів, необхідних для забезпечення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - якості її експортних товарів; - захисту життя та здоров'я людей, тварин та рослин; - захисту навколишнього середовища; - запобігання обманним методам на рівнях, які вона вважає відповідними; - захисту своїх суттєвих інтересів національної безпеки.
3	Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів	<p>Основна мета Угоди про СФС – підтримання суверенного права будь-якої країни на забезпечення рівня захисту здоров'я, який вважається прийнятним, і гарантувати, що ці незалежні права не використовуються для протекціоністських цілей і не призводять до непотрібних бар'єрів у міжнародній торгівлі. Об'єкти, на які поширюються заходи, визначені Угодою СОТ про СФС: сертифікація харчової продукції, здоров'я тварин і рослин; вимоги до маркування, що мають пряме відношення до нешкідливості харчової продукції; процедури щодо запобігання розповсюдження, контролю або знищення паразитів і хвороб в країні; вплив методів переробки на безпеку їжі; карантин тварин і рослин; харчові добавки, забруднювачі, токсини в продуктах і напоях; залишки ветеринарних препаратів і пестицидів у харчових продуктах; вимоги до створення зон, вільних від паразитів і хвороб.</p>
4	Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових Товарів	<p>У 2006 році, в рамках реалізації одного із перших кроків Плану дій АСАА, за участі центральних органів виконавчої влади і підприємницьких структур було визначено та погоджено з європейською стороною пріоритетні сектори української промисловості: низьковольтне обладнання, машини і механізми, прості посудини, що працюють під тиском, електромагнітна</p>

		сумісність. Укладення двосторонніх угод АСАА за окремими секторами має на меті сприяти взаємному допуску промислової продукції між країною-партнером та ЄС без додаткового випробування та процедур підтвердження відповідності. Укладення домовленостей такого типу передбачає фактично повну адаптацію національного законодавства до законодавства ЄС з продукції в секторах, охоплених цими угодами. Співпраця з європейською стороною з підготовки до укладення Угоди АСАА сприятиме переговорному процесу між Україною та ЄС щодо створення зони вільної торгівлі та укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
5	Директиви Нового і Глобального підходів	Як відомо, одним з основних правових актів ЄС є директиви Нового підходу, які встановлюють основні вимоги щодо безпечності продукції, захисту здоров'я працівників та навколишнього середовища, а також методів оцінки відповідності, які є обов'язковими і яким має відповідати продукція, що виготовляється в державах ЄС. До директив розробляють європейські гармонізовані стандарти, які мають статус добровільного застосування і розробляються з метою забезпечення реалізації вимог відповідної директиви. Директиви Нового підходу загалом розроблені так, щоб охопити усі види небезпеки, пов'язані з суспільним інтересом, для захисту якого призначена директива. Отже, виконання законодавства Співтовариства часто вимагає одночасного застосування декількох директив Нового підходу та, можливо, інших законодавчих актів Співтовариства. Крім того, деякі елементи можуть бути залишені за рамками застосовного законодавства Співтовариства. Це дозволяє країнам-членам розробити національне законодавство. Згідно з директивами "Нового підходу" виробники мають забезпечити відповідність продукція цим суттєвим вимогам, встановленим відповідними діючими директивами. Керівництво країн-членів мають відповідальність стосовно забезпечення введення на ринок такої продукції, яка б не завдавала шкоди здоров'ю та безпеці, що є завданням ринкового нагляду. Директиви Нового підходу доповнюють Директивами Глобального підходу.

2. Генеральна угода з питань митних тарифів і торгівлі (ГАТТ)

З метою лібералізації митних тарифів на міжнародному рівні було підписано в Женеві в 1947 р. Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (ГАТТ), що являла собою багатосторонньою міжнародну угоду, що містить збір правових норм, на яких ґрунтувалися торговельні відносини між країнами-учасницями.

Головна мета Угоди

повна лібералізація торгівлі, включаючи скасування нетарифних обмежень. Основними інструментами досягнення мети та реалізації принципів стають багатосторонні переговори

Основним інструментом досягнення цієї мети і реалізації принципів ГАТТ стають багатосторонні переговори.

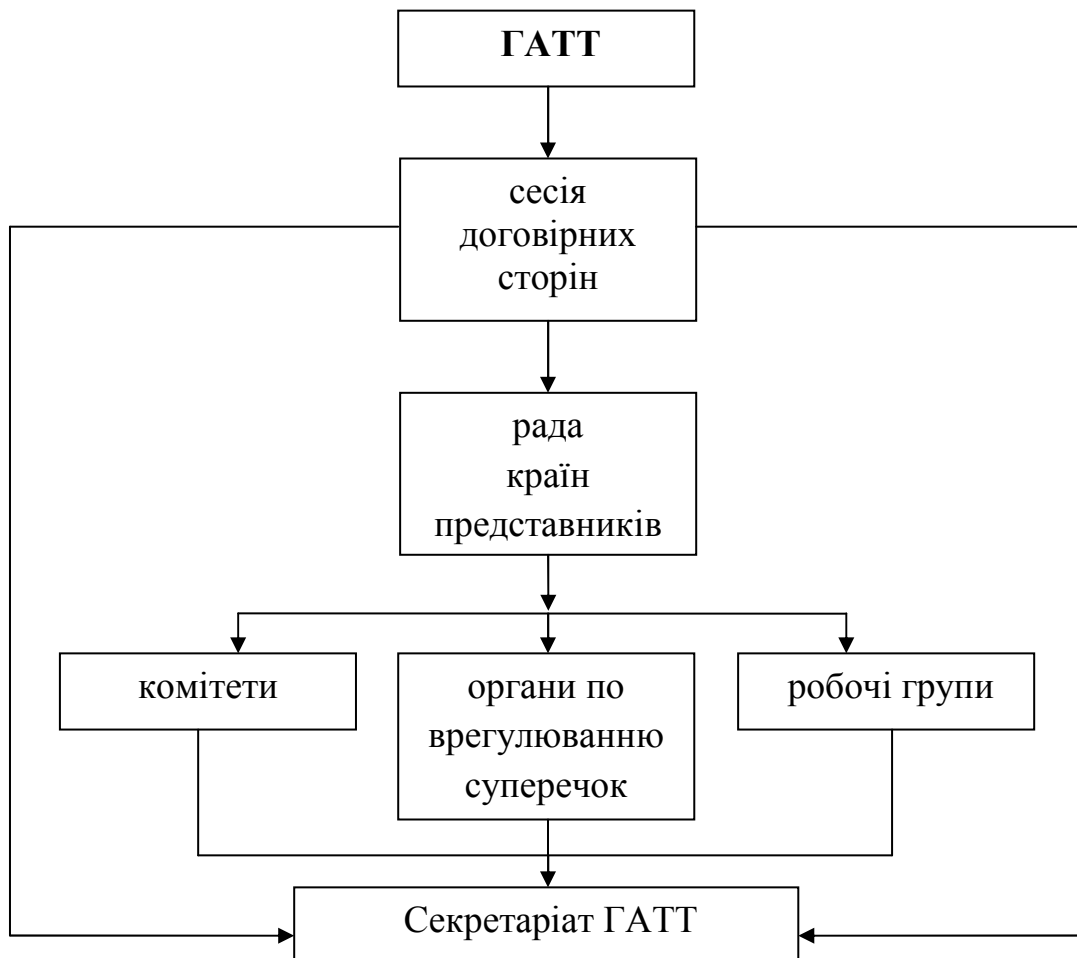
Значна частина статей Угоди присвячена використанню засобів, які ГАТТ може застосовувати в процесі реалізації своєї торговельної політики:

- податки,
- субсидії,
- антидемпінгові і компенсаційні митні збори,
- обмеження.

Поряд з основною функцією - проведенням багатосторонніх переговорів по взаємному зниженню митних тарифів та усуненню нетарифних обмежень торгівлі - ГАТТ як організація розробляє нові норми, які регулюють міжнародну торгівлю.

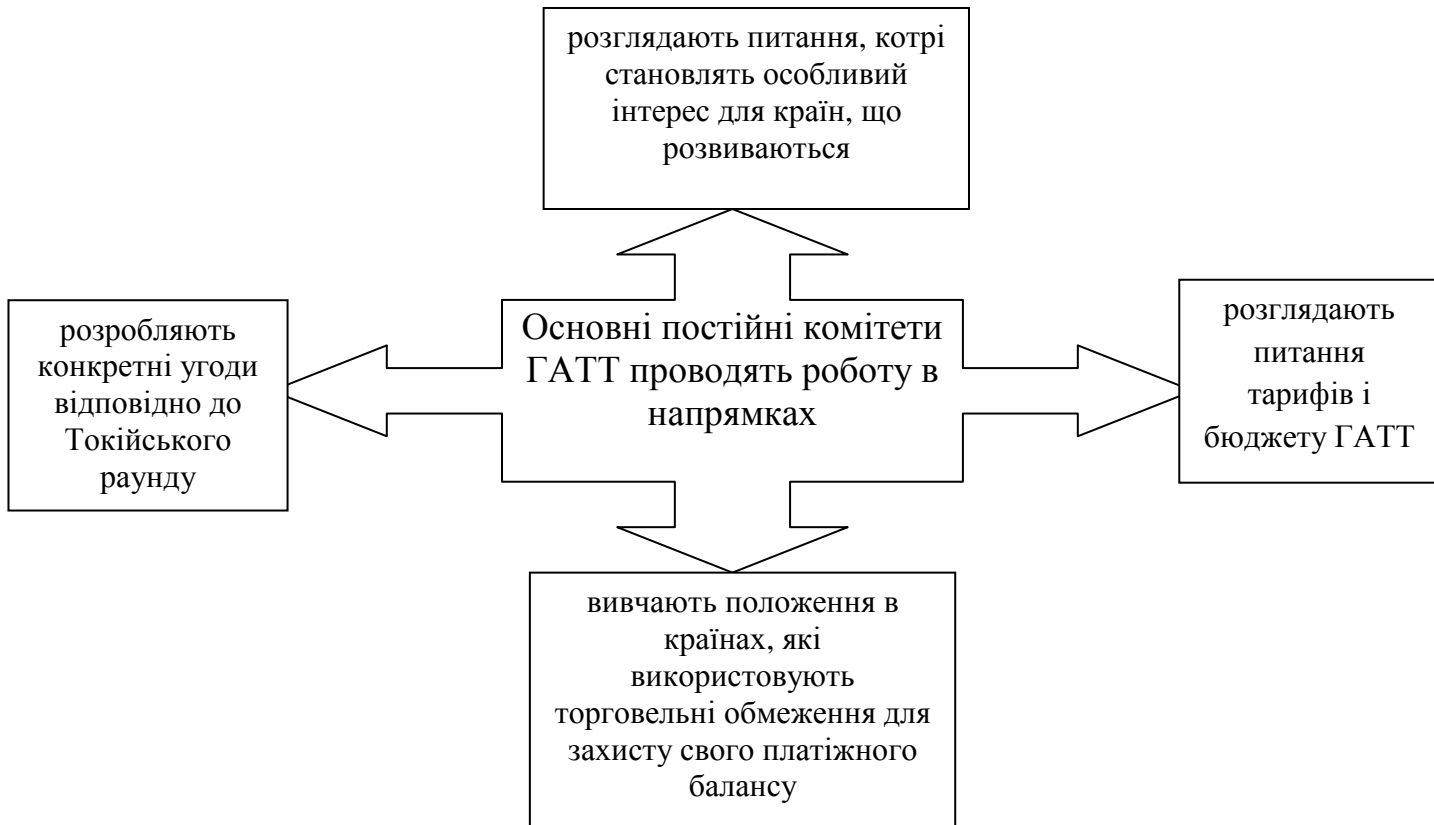
Отже, поступово дія Генеральної угоди поширюється на нові сфери торговельно-економічних відносин.

Організаційна структура ГАТТ

Вищим органом ГАТТ є *сесії договірних сторін*, що проводяться щорічно.

У період між сесіями поточні і термінові питання вирішуються *Радою представників*. Рада засідає до дев'яти разів на рік. До порядку денного вносяться різні питання, зокрема ті, що стосуються двосторонніх торговельних спорів, приєднання нових членів, виключення зі складу ГАТТ тощо. Рада заслуховує доповіді робочих органів та ін.

Робочі групи ГАТТ створюються для вирішення поточних проблем щодо:

- 1) для розгляду заяв про приєднання до ГАТТ;
- 2) для перевірки відповідності підготовлених ГАТТ угод зобов'язанням за ГАТТ;
- 3) для розгляду питань, з яких договірні сторони можуть у майбутньому прийняти загальні рішення та ін.

Більша частина статей Угоди присвячена використанню заходів торговельно-політичного порядку: податків, субсидій, антидемпінгових і компенсаційних мит, кількісних обмежень.

Крім того, регулюються питання, пов'язані з державною монополією, участю державних підприємств у торгівлі і т.п. Передбачаються також захисні застереження і консультації для урегулювання спорів між сторонами.

Діяльність ГАТТ будується згідно з певними принципами, основними серед яких є такі.

Таблиця 14

Принципи діяльності ГАТТ

№ п/п	Назва принципу	Характеристика
1	<i>Торгівля без дискримінації</i>	Цей принцип, що впливає з широко відомого застереження про "режим найбільшого сприяння", полягає в тому, що торгівля повинна здійснюватися на недискримінаційній основі. Всі сторони, що домовляються (договірний характер ГАТТ настільки важливий, що її члени називаються Договірними Сторонами), зобов'язані надавати одна одній такі самі сприятливі умови щодо митних зборів на імпорту і експорт, як і ті, що вони надають якійсь іншій країні. Інакше кажучи, кожна країна не повинна надавати іншій країні особливих торговельних переваг або застосовувати стосовно неї дискримінаційний підхід. Усі рівні й усі користуються перевагами, що виникають унаслідок певного зниження торговельних бар'єрів. Винятки із загальних правил можливі лише в деяких особливих випадках. Ще одна стаття, що стосується питання недискримінації, вимагає, щоб товарам після їх надходження на ринок надавався не менш сприятливий режим, ніж аналогічним товарам, виробленим у самій країні. Це називається "національним режимом".
2	<i>Захист через тарифи</i>	ГАТТ не забороняє захисту національної промисловості. Проте інший принцип передбачає, що такий захист має базуватися загалом на митних зборах, а не на інших комерційних заходах. Для цього необхідно чітко визначити обсяг захисту і звести до мінімуму пов'язане з ним викривлення в торгівлі.
3	<i>Стійка основа торгівлі</i>	Стійка і передбачена основа торгівлі забезпечується, зокрема, "обов'язковістю"

		тарифних рівнів, узгоджених договірними сторонами. Ці обов'язкові правила зазначені для кожної країни в тарифних таблицях, що становлять невід'ємну частину Генеральної угоди. Існує положення про можливість перегляду консолідованих тарифів, проте встановленню більш високих тарифів заважає вимога про компенсацію будь-якого підвищення.
4	<i>Сприяння справедливій конкуренції</i>	ГАТТ у жодному разі не є "організацією вільної торгівлі", як її іноді називають, оскільки у певних випадках вона допускає зміну тарифів і застосування інших засобів захисту. Ця організація переважно займається питаннями відкритої, справедливої і вільної конкуренції. Так, значна частина діяльності ГАТТ стосується проблем субсидій і демпінгу.
5	<i>Кількісні обмеження імпорту</i>	Загальна заборона кількісних обмежень є основним положенням ГАТТ. Воно було розроблене тоді, коли подібні обмеження застосовувалися досить часто і були, мабуть, головною перешкодою в розвитку світової торгівлі. На сучасному етапі кількісні обмеження в розвинутих країнах менш поширені. Проте вони застосовуються в торгівлі сільськогосподарськими товарами, текстилем, сталлю і деякими іншими товарами, більшість з яких становлять експортний інтерес країн, що розвиваються.

Головним винятком із загальних правил ГАТТ щодо кількісних обмежень є дозвіл застосовувати їх на випадок труднощів із платіжними балансами. Проте навіть у цьому разі обмеження не можуть бути більш значними, ніж цього вимагає захист платіжного балансу. Вони повинні поступово скорочуватися і скасовуватися в міру зникнення потреби в них.

ЛЕКЦІЯ 10

План лекції

3. Технічні бар'єри в торгівлі. Загальні принципи вільного руху товарів в країнах ЄС.

6. Основні засади політики країн щодо подолання технічних бар'єрів в торгівлі.

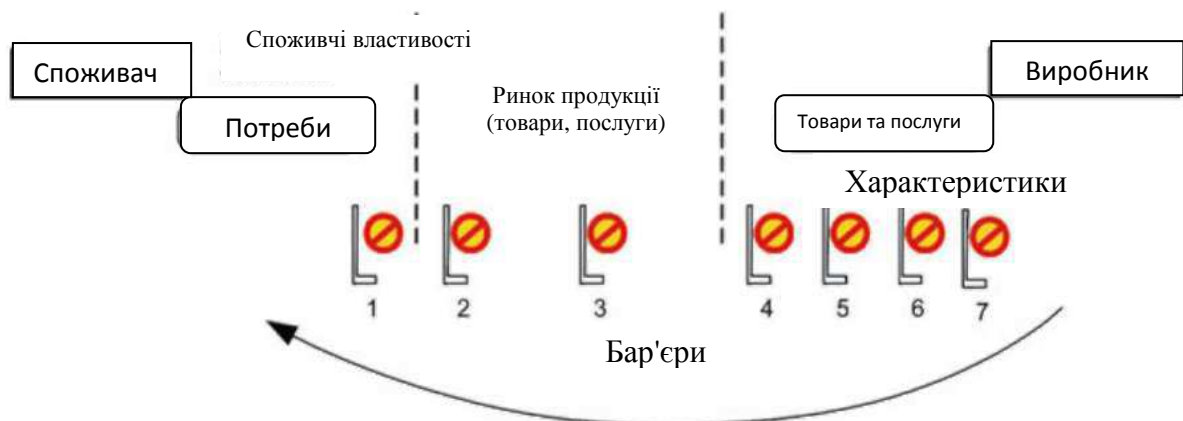
7. Угода про технічні бар'єри в торгівлі СОТ (ТБТ).

Література [1, 11, 17, 19, 22, 23, 48].

3. Технічні бар'єри в торгівлі. Загальні принципи вільного руху товарів в країнах ЄС

Технічні бар'єри — це введення таких національних, адміністративних, технічних та інших норм і правил, які не перешкоджають, ввезенню товарів з-за кордону.

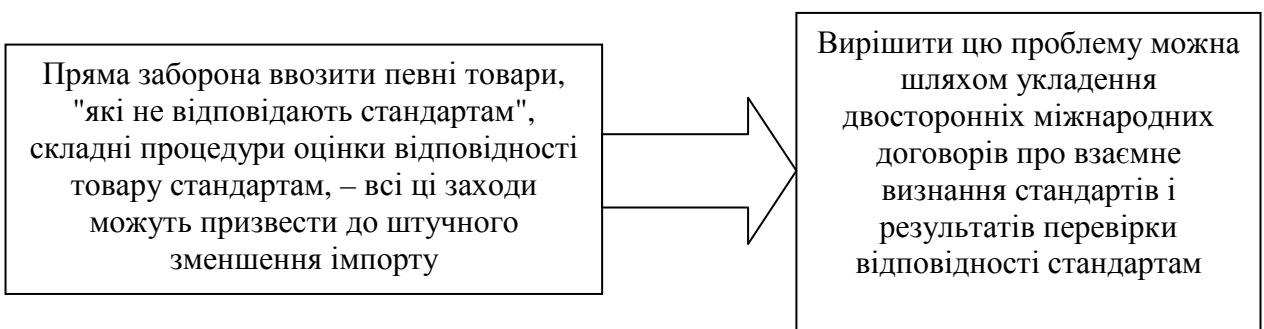
Наприклад, вимоги про дотримання національних стандартів, спеціальне упакування і маркування тощо. Приклади технічних бар'єрів наведено на рисунку.

В багатьох країнах існують законодавчі норми, які забороняють організаторам закупок купувати товари (роботи, послуги) в іноземних підприємств і громадян. В інших країнах укласти контракт з іноземним учасником конкурсу дозволено тільки в тому випадку, якщо він запропонує ціну, що перевершить найвищу ціну вітчизняного учасника на визначену кількість відсотків.

Крім прямих обмежень, торговці, які бажають продавати товари (роботи, послуги) державі (в тому числі й іноземній), можуть зіткнутися і з іншими проблемами, наприклад:

- нечіткі правила процедури торгів (повідомлення учасників, вибір кращої пропозиції), які дають, на думку торговців, організаторам торгів занадто широкі повноваження в прийнятті рішень;
- процедури оскарження рішень організаторів торгів (наприклад, не в усіх країнах ці рішення можна оскаржити в суді).

Європейський Союз не залишився поза розвитком описаної вище тенденції спрощення торгівлі у межах своєї території. Загалом досить очевидно, що зусилля ЄС, спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з технічним регулюванням, здійснювалися згодом після прийняття відповідних міжнародних угод, зокрема Угоди про технічні бар'єри в торгівлі.

Фундаментом створення та функціонування єдиного світового ринку є вільне переміщення товарів. Наявність в міжнародній торгівлі технічних бар'єрів створює перешкоди як для виходу української продукції на європейські та міжнародні ринки, так і для доступу вітчизняних споживачів до якісних закордонних продуктів. Механізми ліквідації технічних бар'єрів в торгівлі базуються на взаємному визнанні результатів оцінки відповідності, що може бути забезпечено тільки в результаті технічної гармонізації.

Така гармонізація досягається наявністю в країні сучасної системи технічного регулювання, яка б відповідала загальноновизнаним міжнародним нормам та правилам, насамперед, Світової організації торгівлі та міжнародних організацій з стандартизації - ISO, IEC, ITU.

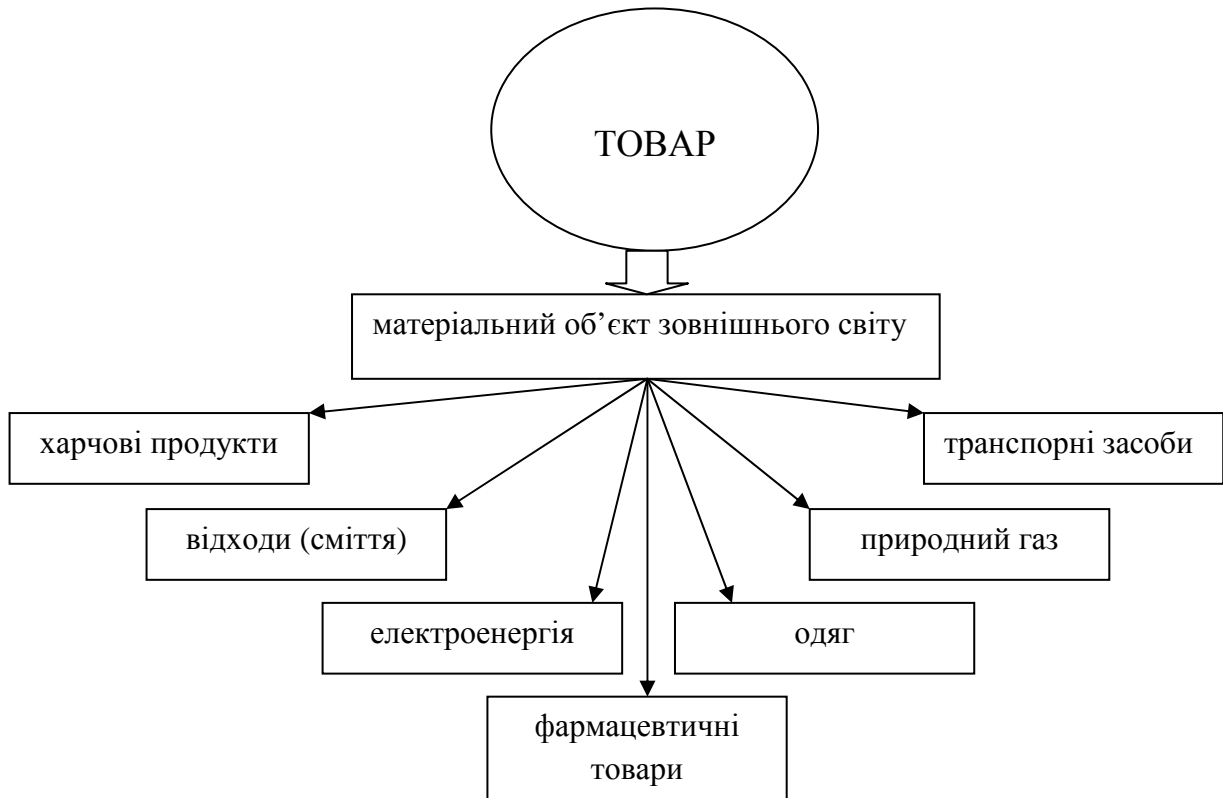
4. Основні засади політики країн щодо подолання технічних бар'єрів в торгівлі

Вільний рух товарів сприяє більш ефективному виробництву, оскільки він дозволяє виробникам різних країн конкурувати між собою

Для втілення цього задуму в життя країни-члени ЄС стали перед необхідністю зняття всіх внутрішніх торгових бар'єрів (фізичних, технічних, фіксальних), які створюють дискримінаційні обмеження між державами-членами. Так, останні повинні утримуватися від встановлення будь-яких обмежень на імпорт, експорт та транзит товарів між собою.

Задля усунення непорозумінь щодо застосування принципу вільного руху товарів, в зв'язку із відсутністю єдиного та нормативно визначеного терміну «товари», у судових справах була здійснена спроба надати визначення цьому поняттю.

Серед товарів, які є предметом регулювання внутрішньої торгівельної політики слід розрізнити два види:

- 1) товари, що походять з держав-членів;
- 2) товари, що надходять з третіх країн і перебувають у вільному обігу в державах-членах (ст. 23 Договору про заснування Європейського Співтовариства).

При цьому, всі товари, що пересуваються митною територією ЄС, вважаються товарами, що походять з держав-членів, доки не буде встановлене зворотне.

«Продукція, що надходить з третіх країн, вважається такою, що перебуває у вільному обігу на території Держави-члена за умови успішного завершення всіх формальностей щодо імпорту товарів та належно сплачених відповідних митних зборів і платежів, які повинні сплачуватись у такій Державі-члені, і відсутності вигоди від часткової чи повної несплати таких зборів чи платежів».

ст. 24 Договору про заснування ЄС

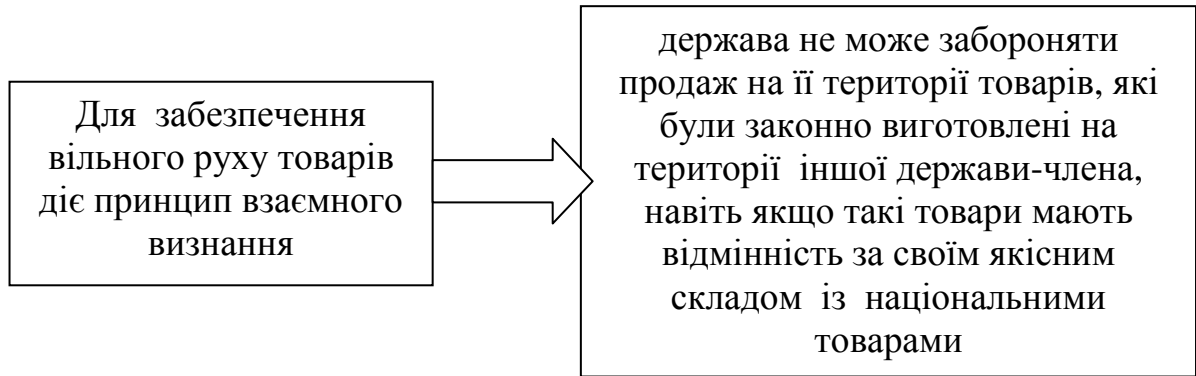
Згідно із Регламентом 2913/92, що встановлює єдиний митний тариф, товарами, повністю добутими або виробленими в державі є:	
мінеральні продукти, добуті в цій державі;	живі тварини, народжені та вирощені в державі;
рослинні продукти, вирощені в державі;	продукти, що походять від вирощених у державі тварин;
продукти морського рибного лову та інші морські продукти, отримані за межами територіальних вод держави за допомогою суден, зареєстрованих або приписаних до цієї держави та плаваючих під її прапором;	
продукти, добуті або зроблені на плаваючих рибопереробних підприємствах із продуктів, зазначених у попередньому пункті, за умови, що ці підприємства розташовані на судах, зареєстрованих або приписаних до держави та плаваючих під її прапором;	
продукти, отримані з морського дна або шельфу за межами територіальних вод за умови, що держава має виняткове право на розробку даної ділянки морського дна або шельфу;	
промислові відходи або сміття, зібрані на території держави, для переробки в сировинні матеріали;	
товари, зроблені в державі винятково із продуктів, зазначених у попередніх пунктах, або їх похідних на будь-якій стадії виробництва;	
продукти полювання та рибальства, отримані на території держави.	

Отже, серед основних характеристик таких товарів дві:

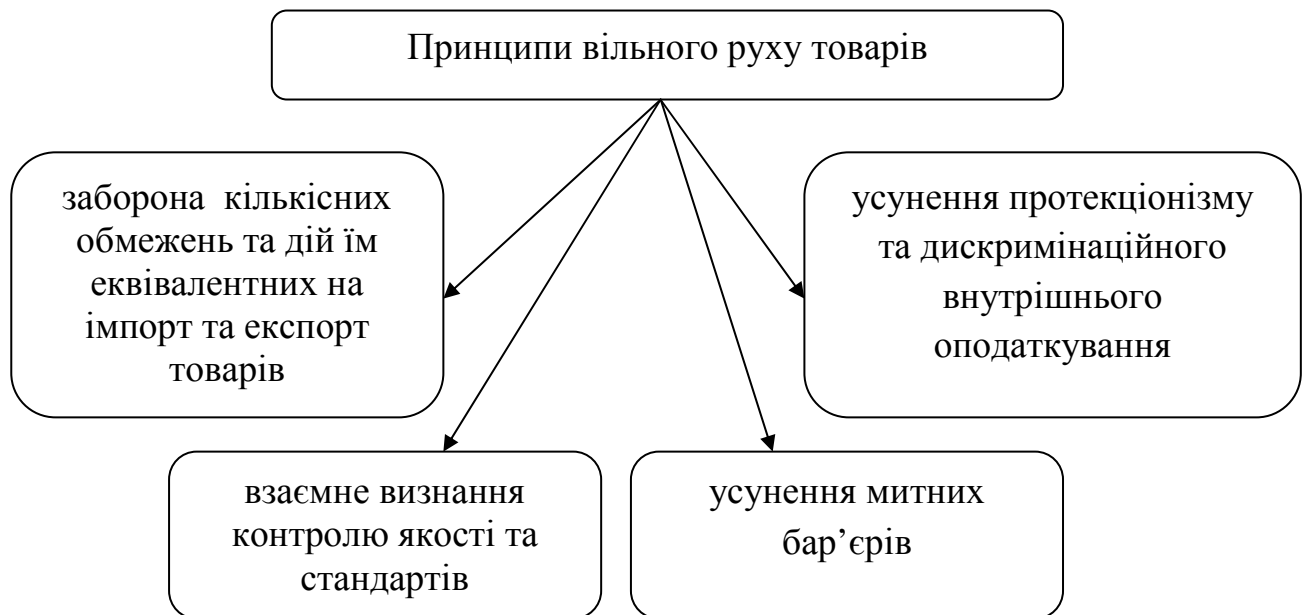
1) здійснено всі необхідні формальності щодо ввозу товару на територію ЄС;

2) стягнуто мито та всі необхідні платежі, при цьому не відбулося часткового чи повного повернення цього мита чи зборів. Щодо другої ознаки, то вона не є обов'язковою для визначення товару як такого, що походить з третьої країни та перебуває у вільному обігу. Так, Митним кодексом не передбачається обов'язкова сплата мита чи відповідних зборів, натомість дозволяючи випуск у вільний обіг тих товарів з третіх країн, відносно яких митні служби лише прийняли декларацію.

Таким чином, вільний рух товарів як основа Спільного ринку ґрунтується на двох основоположних засадах – заборона кількісних обмежень та еквівалентних їм дій на імпорт та експорт із врахуванням вище перелічених винятків із цих заборон. Водночас, якщо кількісні обмеження для імпорту та експорту є необхідними з огляду на вказані вище умови, то їх застосування має відбуватися із дотриманням таких вимог: потреба, пропорційність та найменша перешкода для торгівлі. Ці три засади утворюють загальний принцип пропорційності.

Розуміння зазначених заходів як зміст вільного руху звужує взагалі сутність вільного руху товарів та всі ті заходи, якими ця свобода забезпечується. Тому, доцільніше казати про принципи (оскільки принципи спрямо вують та визначають певне явище, є висхідним початком) вільного руху товарів.

5. Угода про технічні бар'єри в торгівлі СОТ (ТБТ)

У 1960 роках перегляд положень угоди ГАТТ, який ґрунтувався на зауваженнях сторін, показав, що порівняно з іншими аспектами найбільше спірних питань виникає у сфері технічних бар'єрів.

Це стало стимулом для підготовки першої Угоди про технічні бар'єри в торгівлі (надалі — Угода ТБТ), яка була підписана наприкінці Токійського раунду переговорів 12 квітня 1979 року і набула чинності 1 січня 1980 року (додаток).

У 1994 році в рамках Уругвайського раунду була прийнята нова доопрацьована Угода про технічні бар'єри в торгівлі, яка є однією з 12 багатосторонніх угод про міжнародну торгівлю товарами в рамках СОТ. Угода ТБТ призначена для забезпечення того, що національні технічні регламенти, стандарти та процедури оцінки відповідності не встановлюватимуть додаткових бар'єрів у міжнародній торгівлі, визнаючи водночас право членів Угоди вживати заходів регулювання для досягнення своїх цілей під час торгівлі.

Угода ТБТ складається з преамбули, 15 статей та трьох додатків. У преамбулі Угоди ТБТ визнається, що жодній країні не можна заважати вживати заходів, необхідних для забезпечення:

- якості її експортних товарів;
- захисту життя та здоров'я людей, тварин та рослин;
- захисту навколишнього середовища;
- запобігання обманним методам на рівнях, які вона вважає відповідними;
- захисту своїх суттєвих інтересів національної безпеки.

У той же час зазначається, що встановлення технічних бар'єрів має бути науково обгрунтованим, пропорційним існуючим ризикам та економічно не-обтяжливим для суб'єктів господарювання.

Обов'язки Комітету з ТБТ:	
щорічний перегляд реалізації та ефективності угоди ТБТ з урахуванням її завдань;	проведення оглядів дії та виконання Угоди ТБТ у кінці кожного трирічного періоду. Комітет звітує перед Радою з торгівлі товарами, через неї перед Генеральною радою СОТ
надання за запитом конкретизованих обмежень за часом повних або часткових звільнень від виконання Угоди ТБТ з метою забезпечення можливостей для країн, що розвиваються, виконувати умови Угоди ТБТ періодичний розгляд спеціального та диференційного підходу, що надається країнам-членам, що розвиваються, на національному та міжнародному рівнях створення робочих груп або інших органів, які можуть залучатись для виконання спеціальних обов'язків	

За період свого існування Комітет з ТБТ завершив чотири трирічних огляди роботи і виконання Угоди ТБТ.

Таблиця 15

Огляди роботи і виконання Угоди ТБТ

Номер та дата огляду	Документ	Виконана робота
перший (13 листопада 1997 р.)	документ G/TBT/5	узгоджено широкий ряд рекомендацій, в тому числі надання інформації за ст. 15.2 відповідно прийняття Кодексу добросовісної практики та належної практики регулювання
другий (10 листопада 2000 р.)	документ G/TBT/9	прийнято два важливих рішення про процедури повідомлення та інформаційний обмін і про принципи розроблення міжнародних стандартів, настанов і рекомендацій
третій (7 листопада 2003 р.)	документ G/TBT/13	містить спеціальні рекомендації Комітету з ТБТ стосовно прозорості, процедур оцінки відповідності, технічної підтримки та спеціального і диференційованого підходу
четвертий (14 листопада 2006 р.)	документ G/TBT/19	увага приділялася необхідності оцінки впливу регулювання, включаючи оцінку витрат і вигод від запропонованих правил, у тому числі можливих наслідків для споживачів, торгівлі і промисловості, а також доречності вибору виду процедури оцінки відповідності, враховуючи рівень ризику, пов'язаного з продукцією

Угода СОТ про технічні бар'єри в торгівлі сприяє максимально вільній торгівлі товарами шляхом мінімізації перешкод, які виникають завдяки використанню технічних регламентів і стандартів, вимог до пакування та маркування, а також процедур оцінки відповідності таким стандартам та вимогам.

За правилами СОТ національні стандарти країни-члена не створюють зайвих обмежень у торгівлі, якщо ґрунтуються на міжнародних стандартах. Якщо ж країни – члени СОТ вважають міжнародні стандарти й рекомендації неефективними та такими, що не відповідають досягненню національних цілей, або якщо міжнародні стандарти не існують, країни можуть використовувати власні стандарти, розроблені на основі наукової інформації

та доказів. У цьому разі країни-члени мають надати зацікавленим сторонам можливість прокоментувати їхні проекти та взяти до уваги ці коментарі.

Контрольні запитання за темою:

1. Що таке технічні бар'єри? Приведіть приклади.
2. Дайте характеристику ГАТТ: рік та мета підписання угоди, питання, що регулює.
3. Що таке Новий підхід? Які є принципи Нового підходу та з яких елементів складаються директиви Нового підходу?
4. Що таке Глобальний підхід? Яка основна мета та принципи Глобального підходу?
5. Що спільного та відмінного в Новому та Глобальному підходах?
6. Дайте характеристику модульній системі оцінки відповідності.
7. Які принципи забезпечують вільний рух товарів в ЄС?
8. Що таке ТБТ? Дайте характеристику.
9. З якою метою було прийнято Угоду про застосування санітарних та фіто-санітарних заходів? На які об'єкти поширюється ця Угода?
10. Що таке АСАА? Які наслідки очікуються від співпраці України з АСАА?

Тема 2.2. СКЛАДОВІ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЛЕКЦІЯ 11

План лекції

1. Основні цілі СЕН, правила розробки директив, забезпечення бізнес-підходу в межах СЕН
  2. Основні завдання Програми інтеграції України до Європейського Союзу в сфері підтвердження відповідності.
- Література: [26, 30].

1. Основні цілі СЕН, правила розробки директив, забезпечення бізнес-підходу в межах СЕН

Як вже зазначалося, СЕН – це організація, яка сприяє розвитку європейської економіки і глобальної торгівлі, поліпшенню соціального стану громадян і захисту довкілля за допомогою створюваних нею стандартів та інших нормативних документів (НД). Її національні комітети-члени спільно працюють над розробленням добровільних стандартів у різних секторах людської діяльності з метою побудови єдиного європейського ринку товарів та послуг.

Головна стратегія СЕН

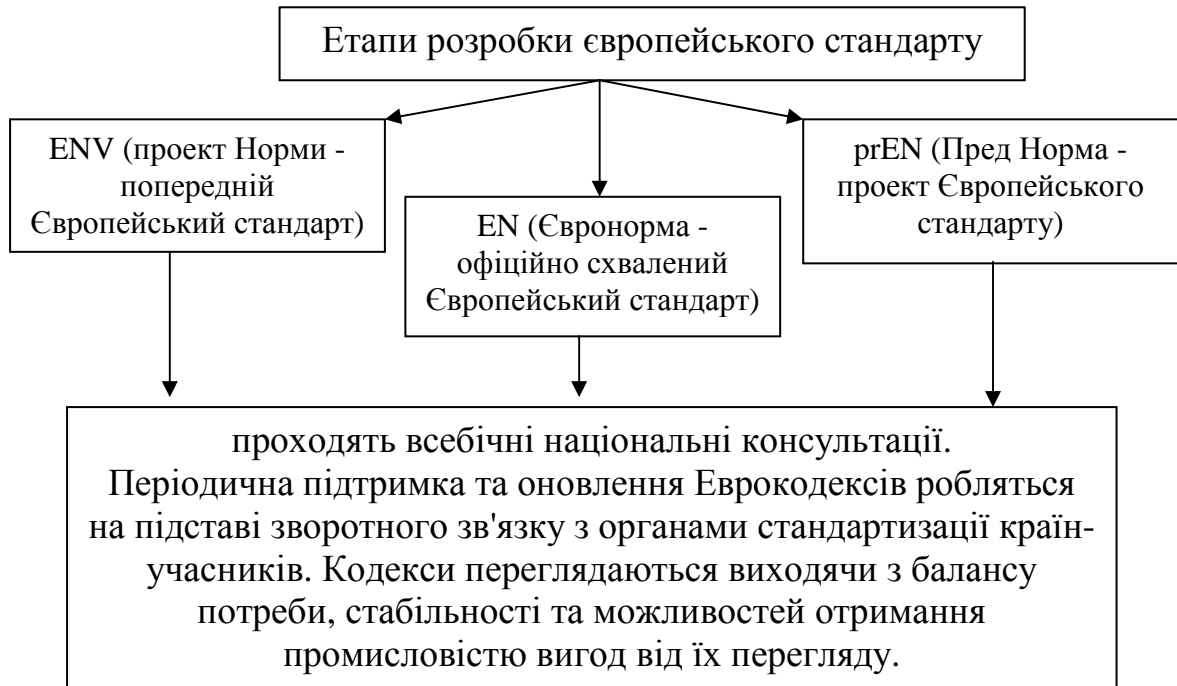
сприяння Європі утримувати передові позиції у світовій економіці. СЕН забезпечує повний комплекс стандартів на різні вироби, охоплюючи питання якості, випробувань, підтримки внутрішніх зв'язків, зменшення витрат виробництва, здатності до взаємодії, застосування товарів і послуг

Розробка стандартів складається з етапів, що наведені в таблиці 16.

Таблиця 16

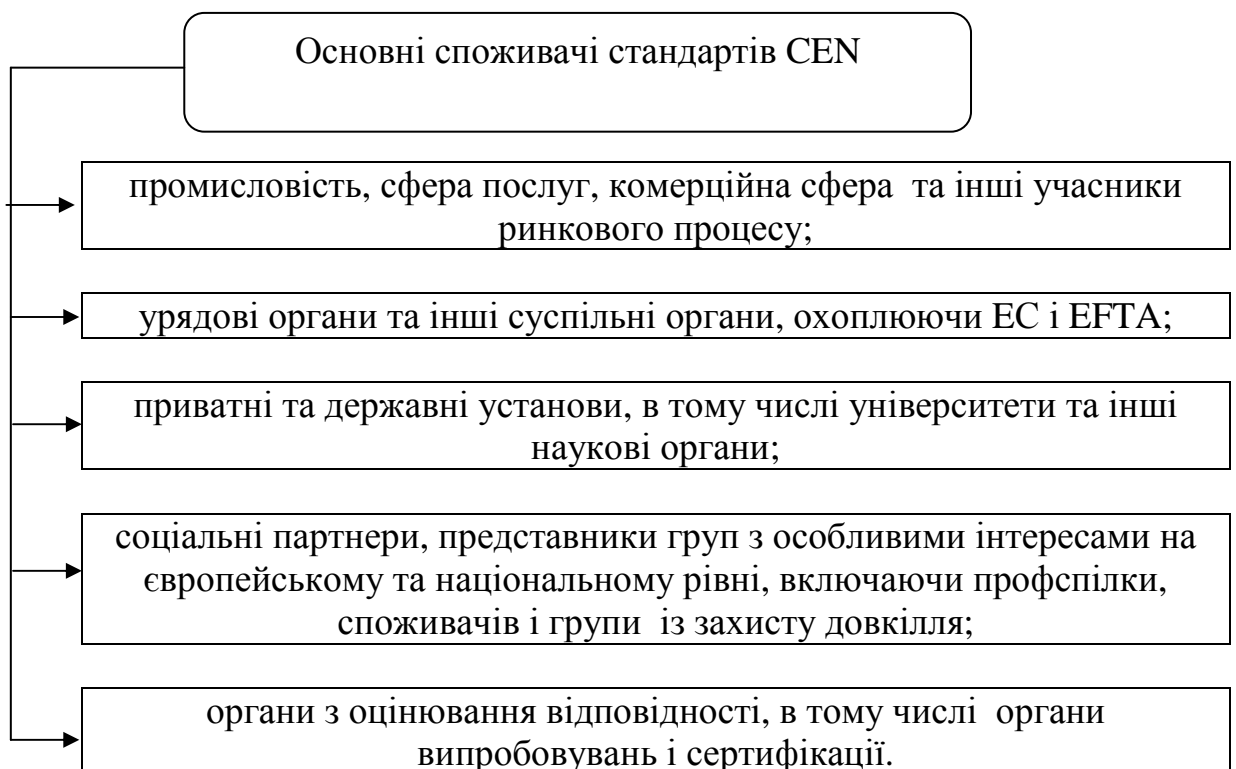
Етапи розробки стандартів

№ п/п	Назва етапу	Характеристика
1	Пропозиція з розробки європейського стандарту	може виходити від будь-якої зацікавленої сторони через національний орган зі стандартизації тієї країни, резидентом якої є пропонує обличчя. Пропозиція вноситься до плану роботи відповідного технічного комітету CEN і передається в одну з робочих груп, яка приступає до розробки проекту стандарту. Якщо пропозиція відноситься до нової галузі діяльності в сфері стандартизації, то розгляд пропозиції спочатку відбувається в Технічному раді CEN, який потім направляє роботу в новий або існуючий технічний комітет. CEN може відмовитися від розробки стандарту, якщо визнає, що не має ресурси для його розробки.
2	Прийняття проекту документа	національні органи з стандартизації припиняють будь-яку діяльність з розробки аналогічних національних стандартів, а саме, не ініціюються ніякі нові проекти, так само як і не проводиться перегляд діючих стандартів, предметну область яких зачіпає проект європейського стандарту. Таке заморожування діяльності з стандартизації називається «оперативної паузою». Мета паузи полягає в тому, щоб не допустити відволікання ресурсів на національну стандартизацію у випадку, коли ці ресурси потрібні для розробки стандарту на рівні ЄС.
3	Обговорення	проект європейського стандарту випускається для громадського обговорення, де кожна зацікавлена особа (наприклад, виробники, органи державної влади, споживачі) може висловити свої зауваження до проекту документа. Національними органами стандартизації потім проводиться співставлення отриманих зауважень, а відповідальний за проект стандарту технічний комітет CEN проводить аналіз зауважень.
4	Голосування	з урахуванням отриманих зауважень готується остаточний варіант документа, який потім виноситься на офіційне голосування членами CEN.
5	Ратифікація	після ратифікації CEN кожен національний орган зі стандартизації приймає європейський стандарт як національний стандарт і скасовує всі національні стандарти, які вступають в протиріччя з новим європейським стандартом. Таким чином, Європейський стандарт стає національним стандартом у країнах-членах CEN.

Документи, що розробляються CEN, публікуються англійською, французькою та німецькою мовами. Країни, в яких ці мови не використовуються, має право публікувати ці документи на їх власних мовах, отримавши схвалення Секретаріату CEN.

Діяльність CEN активно сприяє розвитку бізнесу та європейській економіці в умовах глобальної торгівлі, соціальному захисту європейських громадян та захисту довкілля за допомогою подальшого розвитку ефективної інфраструктури для розроблення, підтримки та розподілу гармонізованих стандартів і технічних умов.

Таким чином, діяльність СЕН відіграє важливу роль в бізнес-просторі, шляхом пристосовування до змін, що відбуваються в Європейському Союзі (ЄС), а саме: глобалізація торгівлі, конвергенція технологій та інновації впливають на правила гри. Система європейської стандартизації не має засобів, щоб кинути виклик цим змінам, і мусить пристосовувати свої послуги для підсилення конкурентоспроможності європейської промисловості.

2. Основні завдання Програми інтеграції України до Європейського Союзу в сфері підтвердження відповідності

Пріоритетність співробітництва України з Європейським Союзом та його окремими державами-членами пов'язана з тим, що це угруповання буде визначати напрями економічного прогресу та політичну стабільність в регіоні у довгостроковій перспективі.

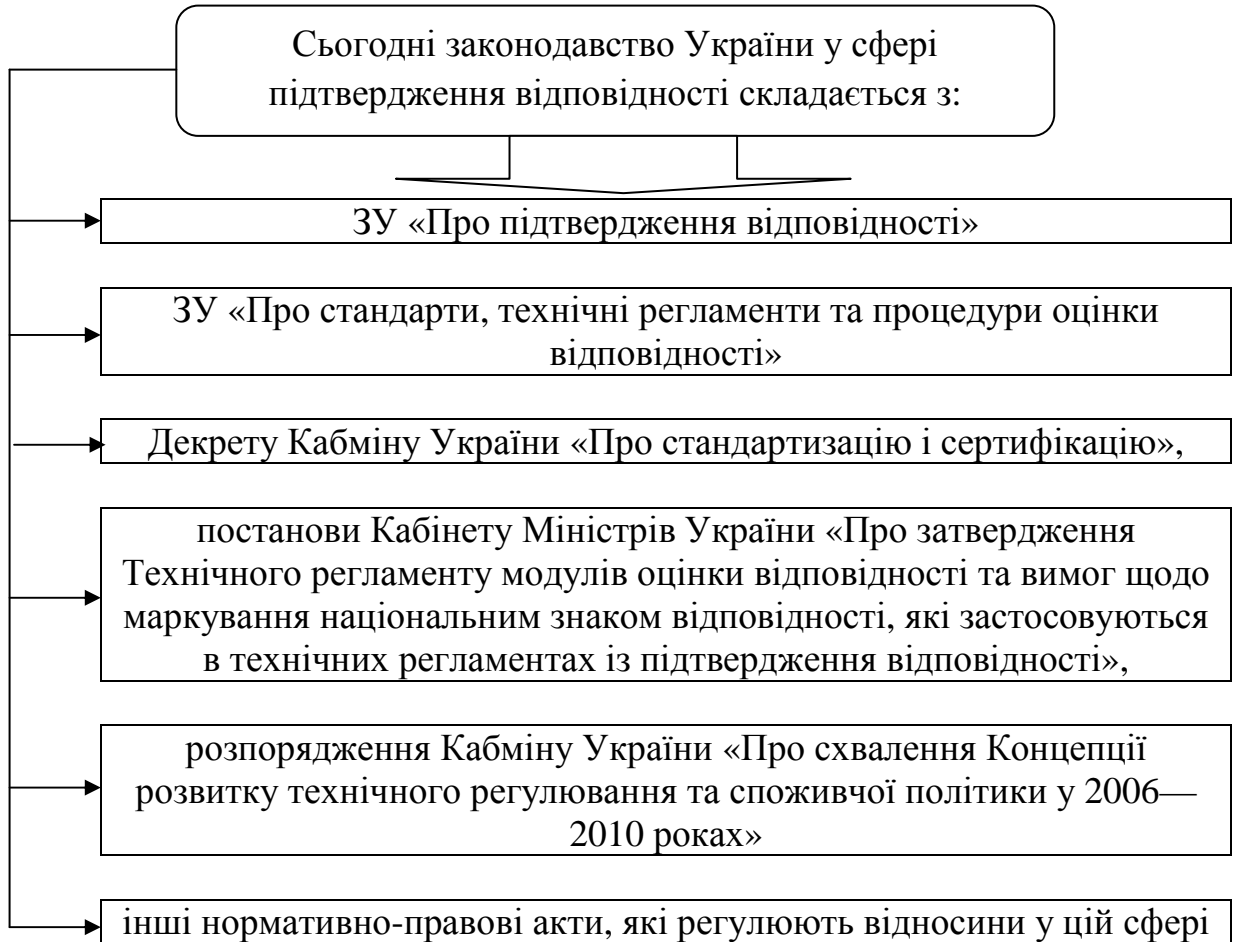
З метою забезпечення розвитку національної стандартизації, її відповідності вимогам Угоди про технічні бар'єри в торгівлі СОТ та гармонізації із системою стандартизації ЄС Урядом прийнято Державну програму стандартизації на 2006 – 2010 роки. Цією Програмою передбачено прийняття 8570 стандартів, що підлягають розробленню як гармонізовані з міжнародними та європейськими за галузями економіки.

Програма інтеграції України до Європейського Союзу (далі – Програма) повинна стати головним інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС за всім спектром співробітництва – політичним, соціальним, фінансовим, економічним, торговельним, науковим, освітнім, культурним тощо.

Складовою цієї Програми є Програма перегляду чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року, та приведення їх у відповідність до Угоди про технічні бар'єри у торгівлі Світової організації торгівлі.

Реформування системи обов'язкової сертифікації, а також суттєве скорочення Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, буде продовжуватись шляхом впровадження технічних регламентів, розроблених на основі європейських директив Нового підходу, та стандартів, добровільне застосування яких може сприйматись як доказ відповідності продукції технічним регламентам, а також через запровадження декларування відповідності продукції виробником або імпортером.

Важливим кроком на шляху переходу від обов'язкової сертифікації продукції до оцінки її відповідності згідно з міжнародними вимогами є створення інфраструктури для проведення оцінки відповідності згідно з технічними регламентами та призначено органи з оцінки відповідності продукції, процесів і послуг вимогам технічних регламентів.

ЛЕКЦІЯ 12

План лекції

8. Глобальний та модульний підходи до оцінки відповідності.
  9. Політика в ЄС з оцінювання відповідності.
- Література [1, 7, 10, 24].

3. Глобальний та модульний підходи до оцінки відповідності

Глобальний підхід до оцінки відповідності в ЄС було прийнято в 1989 р.

Мета Глобального підходу

Основна мета Глобального підходу полягає в тому, що він вводить гармонізовані процедури оцінки відповідності в директиви Нового підходу

Глобальний підхід є, модульною системою, тобто оцінювання відповідності поділяється на ряд операцій (модулів). При визначенні процедур оцінювання відповідності приймається до уваги тип ризиків, пов'язаних з тим або іншим товаром.

Основні модулі оцінки відповідності нормам і стандартам ЄС наведені в таблиці 17.

Таблиця 7

Модулі оцінки відповідності нормам і стандартам ЄС

Модуль	Назва модуля	Характеристика модуля
A	Внутрішній контроль Виробництва	Охоплює внутрішнє проектування і контроль виробництва. Цей модуль не вимагає залучення уповноваженого органу
B	Експертиза на відповідність типу продукції Співтовариства	Охоплює фазу проектування. Проводиться уповноваженим органом, яким видається сертифікат з висновками експертизи. За цим модулем обов'язково слідує модуль оцінки фази виробництва
C	Відповідність продукції певному типу	Охоплює фазу виробництва і слідує за модулем B. Здійснюється оцінка відповідності продукції типу, описаному у сертифікаті, виданому відповідно до модуля B. Залучення уповноваженого органу відбувається не обов'язково
D	Перевірка якості виробництва	Охоплює фазу виробництва і слідує за модулем B. Відбувається згідно зі стандартом якості EN ISO 9002 із залученням уповноваженого органу, відповідального за затвердження і контроль системи якості виробництва, кінцевої інспекції та перевірки продукції, встановленої виробником
E	Перевірка якості виробу	Охоплює фазу виробництва і слідує за модулем B. Відбувається згідно зі стандартом якості EN ISO 9003 із залученням уповноваженого органу, відповідального за затвердження контроль системи якості кінцевої інспекції та перевірки продукції, встановленої виробником
F	Перевірка виробу	Охоплює фазу виробництва і слідує за модулем B. Уповноважений орган контролює відповідність продукції типу, описаному у сертифікаті, виданому відповідно до модуля B, і видає сертифікат відповідності
G	Перевірка товарної одиниці	Охоплює фази проектування та виробництва. Кожен окремий товар екзамується уповноваженим органом, який видає сертифікат відповідності
H	Охоплює фази проектування та виробництва	Відбувається згідно зі стандартом якості EN ISO 9001 із залученням уповноваженого органу, відповідального за затвердження і контроль системи якості проектування, виробництва, кінцевої інспекції та перевірки продукції, встановленої виробником

Модулі відрізняються відповідно до етапу розвитку продукції (наприклад, проект, дослідний зразок, серійне виробництво), використовуваного типу оцінки (наприклад, перевірка документації, затвердження типу, забезпечення якості), та особи, що здійснює оцінку (виробник або третя сторона).

Хоча всі модулі доповнюють один одного, їх можна використовувати незалежно. Модульний підхід забезпечує гнучкість систем підтвердження відповідності в рамках ЄС, але не виключено використання такого підходу і в національних системах.

Знак відповідності СЕ—це єдиний знак, який засвідчує відповідність продукту до вимог всіх директив нового порядку, які стосуються його.

Рис. Знак відповідності СЕ

Використання модульної системи оцінки відповідності розглянемо на прикладі Директиви 2009/48/ЄС (Директива щодо безпечності іграшок) (Додаток 1).

4. Політика в ЄС з оцінювання відповідності

У країнах ЄС існували значні розбіжності в процедурах підтвердження безпечності виробів: це могло бути як заява-декларація, так і сертифікація третьою стороною. Але в 1985 р. була прийнята директива Ради ЄС про технічну гармонізацію, в якій розмежовується роль основних вимог і стандартів. Основні вимоги обов'язкові на відмінність від вимог стандартів.

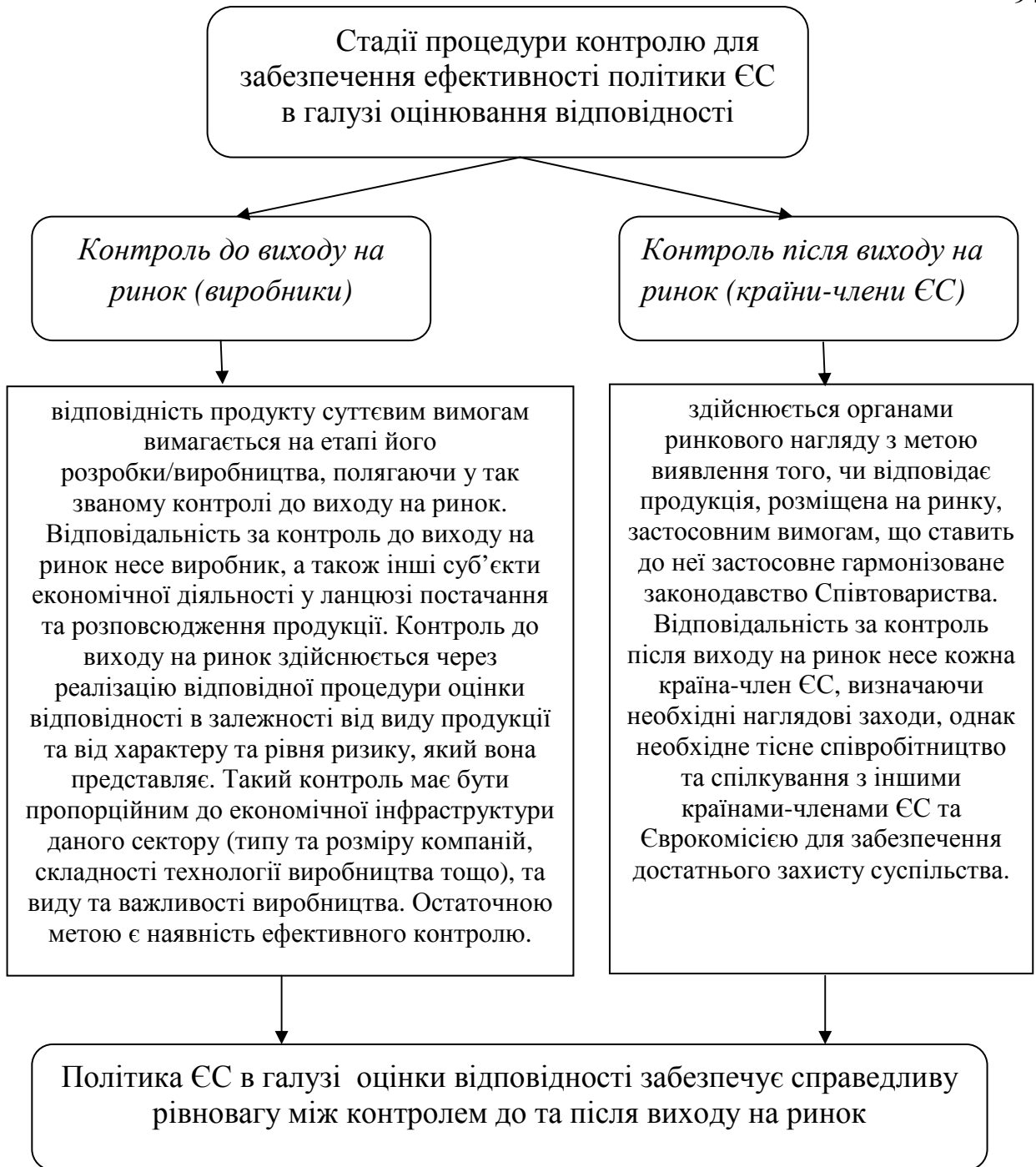
Причому, якщо стандарт гармонізований, то продукція, виготовлена за цим стандартом, вважається відповідною основним вимогам.

В цьому зв'язку процедура контролю для виготівника полегшується. Якщо продукція виготовлена не за гармонізованим стандартом, а відповідно до основних вимог, то необхідним є підтвердження відповідності третьою стороною.

Комплексний підхід наближує перехід до взаємного визнання результатів сертифікації при умові компетентності, високого технічного оснащення і відкритості.

Впровадження у практику єдиної для країн ЄС системи оцінки відповідності супроводжується низкою непростих проблем, пов'язаних з місцем і роллю в ній національних систем сертифікації, а також процедур взаємного визнання. Одним із шляхів розв'язання цих проблем стало створення спеціального органу – Європейської організації з випробувань і сертифікації (ЄОВС).

ЛЕКЦІЯ 13

План лекції

10. Розвиток систем простежуваності для харчової продукції.
  11. Стандарти BRC, IFS, GlobalGap, програма ЄС щодо оповіщення про небезпечні товари RAPEX тощо.
  12. Система ринкового нагляду. Суть, принципи Нового підходу до ринкового нагляду (резолюція Ради Європи від 07.05.1985 р.).
- Література: [22, 27, 29, 47].

5. Розвиток систем простежуваності для харчової продукції

Вимоги до харчової безпеки постійно зростають. Споживачі і державні контролюючі органи пред'являють все більш жорсткі вимоги до норм якості та безпеки. У разі виникнення проблеми, її джерело повинен бути негайно виявлений і усунутий. Ці вимоги в першу чергу стосуються роздрібної торгівлі, проте за якість і безпеку продуктів харчування відповідає весь ланцюжок постачальників, включаючи виробників харчової продукції, сировини і транспортні компанії.

Простежуваність (англ. traceability) - це можливість простежити передісторію, застосування або місцезнаходження продукту за допомогою зафіксованої ідентифікуючої інформації.

Безпека харчової продукції та її простежуваність сьогодні перебувають у центрі уваги урядових та промислових кіл в усьому світі

Наразі розвиваються численні ініціативи, започатковані з метою запровадження різноманітних функціональних форм відстежування руху та місцезнаходження, а також визначення походження продукції. Завдяки можливостям забезпечувати всесвітню унікальну ідентифікацію товарних позицій, логістичних одиниць, сторін та виробничих об'єктів, система GS1 найкращим чином підходить для організації простежуваності

Організація GS1 (що раніше називалася EAN International) створена в 1977 році, сприяє ефективному виробництві, торгівлі, транспортуванню та безпечі харчової продукції, створюючи на основі ділової практики відкриті всесвітні міжгалузеві стандарти.

Мета організації GS1

відігравати провідну роль у вдосконаленні організації ланцюжків постачання та попиту в усьому світі шляхом створення на основі відкритих всесвітніх міжгалузевих стандартів, та спрямування їх впровадження

Використання стандартних засобів системи GS1 є простим та економічно доцільним методом забезпечення простежуваності у виробництві та постачанні харчової продукції. В багатьох випадках сировина та готові товари вже мають необхідні ідентифікуючі ознаки, що використовуються у

постачальницьких та торгових операціях (штрихові коди із унікальними ідентифікаційними номерами).

З метою подальшого розвитку можливостей системи GS1 і допомоги користувачам, організація GS1 визначила ключові принципи простежуваності та створила послідовні рекомендації з впровадження, які пов'язують їх з доступними технологіями і відповідними засобами системи GS1 (табл.18).

Таблиця 18

Система простежуваності GS1

Принципи простежуваності	Доступні технології	Засоби системи EAN•UCC
Унікальна ідентифікація	Автоматична ідентифікація	Глобальний номер товарної позиції (GTIN), Порядковий номер транспортного пакування (SSCC), Глобальний номер розташування (GLN), Стандартизоване подання номерів партії, дат тощо (ідентифікатори застосування)
Збір і запис даних	Автоматичний збір даних	Штрихкодів символики EAN/UPC, GS1-128
Організація інформаційних зв'язків та посилань	Електронна обробка даних	Програмне забезпечення
Обмін даними	Електронний обмін даними	EANCOM®/XML

Процес організації ідентифікації в товарному обороті наведено в таблиці 19.

Таблиця 19

Процес організації ідентифікації в товарному обороті

№ етапу (процесу)	Характеристика етапу (процесу)
1	декілька постачальників. Ідентифікованих номерами GLN 1-3, надсилають піддони із сировиною (SSCC 1-4);
2	у місці приймання. Сировина складується та/або відправляється за замовленням для використання у виробничих процесах;
3	на виробничому підрозділі (GLN 4) виробляється споживчий товар, ідентифікований номером GTIN 1. Цей товар виробляється партіями, кожна з яких отримує свій номер;
4	на етапі пакування споживчі товари, ідентифіковані номером GTIN 1 і номером партії, упаковуються в стандартні групові упаковки (GTIN 2);
5	на наступних двох етапах (зберігання та підготовка до відвантаження) формуються піддони, яким присвоюються номери SSCC 5-7. Піддони відправляються до визначених споживачами місць призначення, що ідентифікуються номерами GLN 5-6.

6. Стандарти BRC, IFS, GlobalGap, програма ЄС щодо оповіщення про небезпечні товари RAPEX

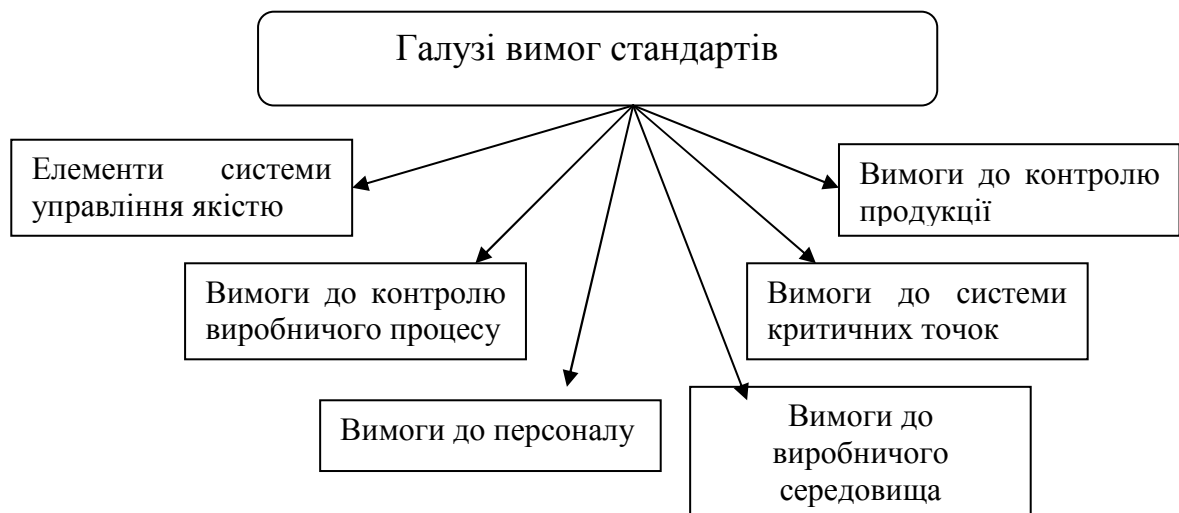
Стандарти BRC, IFS, GlobalGap - є основними стандартами в галузі безпеки продуктів харчування.

Британський консорціум підприємств роздрібної торгівлі BRC (British Retail Consortium) в 1998 році розробив і впровадив Технічний Стандарт і Протокол на харчову продукцію (the BRC Food Technical Standard). У 2003 році BRC дещо змінив формат стандарту і сама його назва. Він отримав назву BRC Global Standard - Food (Єдиний стандарт BRC - Харчова продукція).

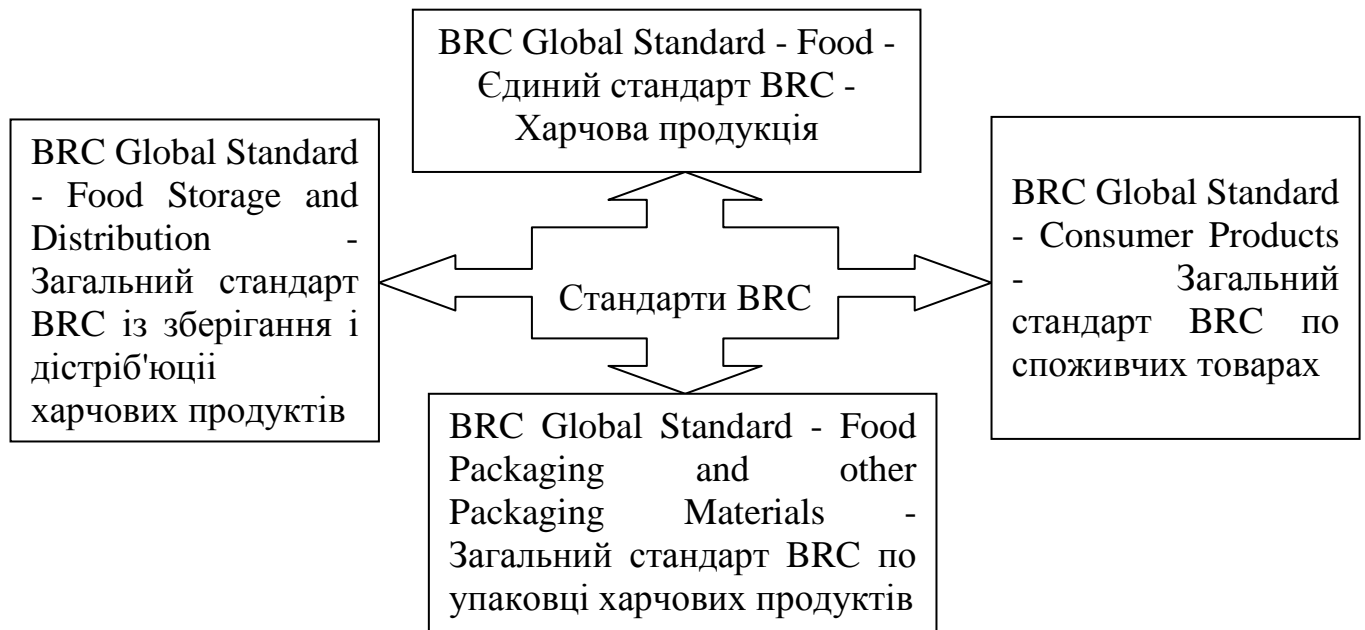
Мета стандарту BRC

сприяння підприємствам роздрібної торгівлі у виконанні ними своїх правових зобов'язань та забезпечення захисту споживачів

Стандарт призначений для виробників всіх типів харчової продукції. Всі підприємства, в будь-якій країні, що поставляють продукти мереж, що входять в BRC, повинні відповідати даному стандарту. Сертифікація на відповідність даному стандарту допомагає виробникам, власникам компаній і продавцям відповідати законодавчим вимогам, забезпечуючи безпеку споживачів. Стандарт має широку область застосування, включаючи всі аспекти безпеки продуктів харчування та вимоги, як до постачальників, так і до продавців.

Сертифікація за цим стандартом охоплює тільки харчові продукти, вироблені на сертифікованому підприємстві. Глобальний стандарт для харчових продуктів BRC описує вимоги до безпеки харчових продуктів, якості та виробничих процесів, відповідність яким має забезпечити виробник, щоб виконувати вимоги законодавства і захисту прав споживачів. Стандарт передбачає два рівні сертифікації - основний рівень і вищий рівень.

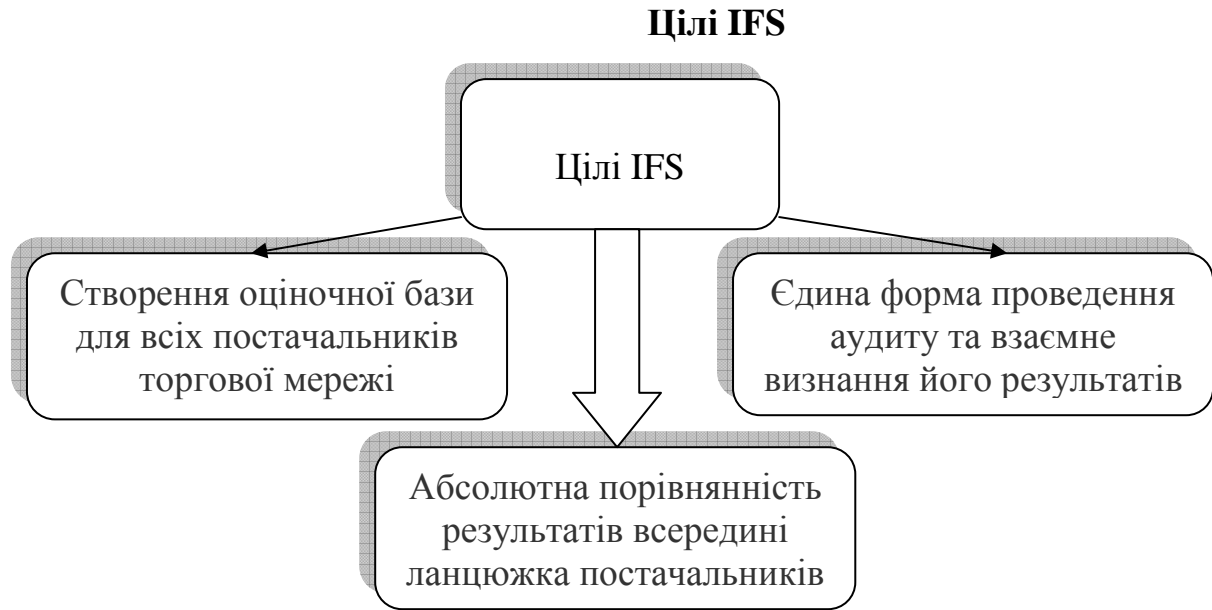

Слід зазначити, що технічний стандарт BRC на харчову продукцію застосовується органами з сертифікації як самостійний стандарт, без доповнень і поправок змісту і формату.

Харчовий стандарт IFS – є одним з найпоширеніших і надійних стандартів, що сполучає в собі сильні сторони стандарту ISO 9001 і системи НАССР, а також враховує вимоги міжнародних законодавчих актів у сфері виробництва харчової продукції.

Ініціатором його створення в 2002 р. став Союз німецької роздрібної торгівлі (HDE).

Проходження сертифікації за стандартом IFS доступно компаніям, що виробляють продукти харчування в приватному порядку, компаніям, що займаються транспортуванням готових товарів, а також іншим організаціям, чия діяльність пов'язана з поставками харчової продукції. Згаданий стандарт дозволяє великим компаніям перевірити своїх постачальників, щоб бути впевненими в якості пропонованої споживачам продукції.

IFS визнається підприємствами роздрібною торгівлі Німеччини, Франції, Австрії, Італії, Іспанії, Польщі.

Використання IFS має ряд переваг:
- покращення внутрішніх процесів виробництва та контролю, а отже - підвищення ринкового статусу компанії;
- зниження витрат завдяки прозорому управлінню фінансами підприємства;
- документування і можливість відстеження результатів;
- обмеження прямого державного контролю за харчовими продуктами;
- можливість порівняння продуктивності oferentів ринку;
- можливість уникнути аудити з боку клієнтів і представників торгівлі;
- можливість виходу на європейський ринок

В кінці XX століття була розроблена нова система безпеки сільськогосподарської продукції, що отримала назву EurepGAP (Euro-Retailer Produce Working Group - Європейська робоча група з питань роздрібною торгівлі продуктовими товарами). Поштовхом до її появи стало незадоволення споживачів існуючими системами оцінки продукції саме за критеріями безпеки.

Мета стандарту GlobalGAP

мінімізація ризиків сільськогосподарського виробництва за допомогою відстеження всього виробничого циклу, а не тільки перевірки кінцевого продукту

Слід зазначити, що сертифікація GlobalGAP є добровільною і ніхто не вимагає її наявності, вона є лише підтвердженням хорошого ставлення до

споживача. В Україні про сертифікацію GlobalGAP поки мало хто знає. Проте вже зараз у країні є підприємства, які отримали сертифікат.

Гарантія безпеки, з одного боку, і достатня демократичність і розумність вимог цієї системи - з іншого, сприяли успішному просуванню її в усі регіони земної кулі. Тому, коли наприкінці 2007 року була розроблена нова версія стандарту, він, замість EurepGAP, отримав назву - GlobalGAP.

Таким чином, на сьогоднішній день GlobalGAP є найбільш поширеною системою сертифікації безпеки продукції в світі. Важливою перевагою її є широке галузеве застосування

Впровадження в господарство системи GLOBALGAP включає:

- Первинний аудит господарства на відповідність вимогам GlobalGAP;
- Загальну підготовку господарства до сертифікації;
- Інспекцію незалежним акредитованим сертифікуючий органом

Сертифікат GlobalGAP є свідченням належного рівня аграрного виробництва. Сертифікація GlobalGAP гарантує, що конкретний продукт отриманий при жорсткому дотриманні всіх рекомендацій і вимог на всіх етапах вирощування сільськогосподарської продукції. Сертифікація включає в себе контроль за ґрунтом, добривами, насінням або розсадним матеріалом, за прибиранням і зберіганням продукції, кваліфікацією персоналу і його гігієною, технікою безпеки і т.д.

У Європейському союзі обмін інформацією про неякісної продукції, що представляє загрозу життю і здоров'ю людей, здійснюється через систему RAPEX

Така система дозволяє здійснювати швидкий обмін інформацією між державами-членами та Комісією щодо заходів, прийнятих з метою запобігання або обмеження реалізації в торговельній мережі або використання продукції, що становить серйозний ризик для здоров'я і безпеки споживачів.

Як функціонує система RAPEX? Якщо продукт визнається небезпечним, то компетентний національний орган вживає відповідні заходи щодо виключення ризику. Такий орган може вилучити продукт з торговельної мережі, відкликати у споживачів або опублікувати попередження. Національний орган повідомляє Європейської комісії про такий продукт і заходи, вжиті щодо попередження ризиків і небезпек для людей.

Європейська комісія поширює інформацію, публікуючи щотижневі (по п'ятницям) повідомлення про небезпечну продукцію.

Але RAPEX охоплює тільки непродовольчі товари. Для інших існує інша система, в якій звичайному покупцеві складно зорієнтуватися.

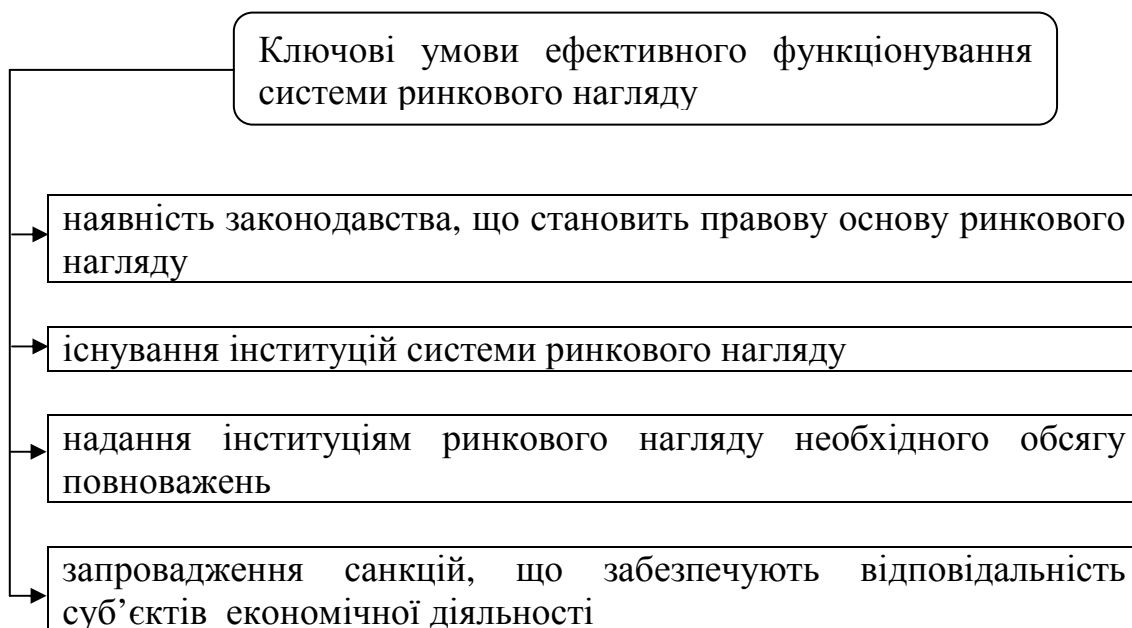
З кожним роком зростає кількість зареєстрованих назв небезпечних продуктів, що пояснюється покращенням роботи системи нагляду за ринком. За словами комісара ЄС (звіт ЄС щодо роботи RAPEX), 59% виявленої неякісної продукції походить з Китаю, 20% - з інших країн-членів ЄС, 10% - невідомого походження. Найбільше неякісної продукції було виявлено в Німеччині (205 назв продукції), Іспанії (163 назви), Словаччині (140 назв), Греції (132 назви) та Угорщині (129 назв). Таким чином, на ці 5 країн припадає практично половина всієї кількості назв неякісної продукції, виявленої протягом останніх років. За видами продукції, найбільшу частину становлять іграшки (498 видів), електричні прилади (169 видів), мотори для машин (160 видів).

Таким чином, RAPEX - це система швидкого попередження споживачів про потенційну небезпеку товарів, за винятком харчових продуктів, лікарських препаратів, хімічних речовин, для яких діють окремі системи. Система RAPEX забезпечує відповідні органи оперативною інформацією про небезпечні продукти. Інформація про подробиці й небезпечні товари регулярно надходить на спеціально створений інтернет-портал Європейського союзу, де розміщений архів системи RAPEX.

7. Система ринкового нагляду. Суть, принципи Нового підходу до ринкового нагляду (резолуція Ради Європи від 07.05.1985 р.).

Система ринкового нагляду – невід’ємний складник інфраструктури технічного регулювання, що контролює безпечність продукції, представленої на ринку Європейського Союзу. Існування уніфікованих національних систем ринкового нагляду держав – членів ЄС суттєво спрощує обмін товарами в рамках єдиного ринку.

Європейське законодавство визначає ринковий нагляд як діяльність, що провадиться, і заходи, що вживаються державною владою, для забезпечення відповідності продуктів вимогам, встановленим у відповідних актах гармонізованого законодавства Співтовариства.

Правове поле ринкового нагляду в ЄС складається з двох компонентів.

Ринковий нагляд в ЄС	
1. Горизонтальний компонент, що встановлює загальні принципи ринкового нагляду	Директива 2001/95/ЄС про загальну безпечність продукції
	Регламент 765/2008 щодо вимог до акредитації та ринкового нагляду
	Директива 85/37/ЄС щодо відповідальності за дефектну продукцію
	модульний підхід до оцінки відповідності та маркування знаком СЕ
2. Вертикальний (або секторний) компонент, що встановлює правила ринкового нагляду для окремих типів продукції.	До нього належать директиви Нового та Глобального підходів, а також директиви старого підходу, що регулюють обіг окремих категорій товарів у межах єдиного ринку.

Запровадження в Україні системи ринкового нагляду є умовою не тільки створення поглибленої Зони вільної торгівлі з ЄС, а й спрощення дозвільних процедур і дерегуляції бізнес-середовища, які президент України та уряд визначили пріоритетним напрямом економічних реформ.

Суть, принципи Нового підходу до ринкового нагляду (резолюція Ради Європи від 07.05.1985 р.)

Після досить напруженої роботи Робочої групи на рівні Ради Міністрів під головуванням представника Сполученого Королівства, у якій представники Німеччини та Франції вели обговорення за підтримкою або згодою більш дрібних країн - членів ЄС, 7 травня 1985 Рада Міністрів ухвалила Резолюцію щодо Нового підходу, заснованого на пропозиції Комісії та на своїх власних висновках щодо стандартизації, прийнятих 16 липня 1984 р.

Основні принципи Нового підходу згідно з Резолюцією від 7 травня 1985 р.

законодавча гармонізація обмежується основними вимогами безпеки (або іншими вимогами, що представляють спільний інтерес), яким продукція, представлена на ринку, повинна відповідати та, в силу цього, мати здатність вільного руху по всьому Співтовариству;

завдання складання технічних специфікацій доручається організаціям компетентним у промисловій стандартизації, які при цьому враховують поточний рівень технології;

ці технічні специфікації не є обов'язковими та мають статус стандартів рекомендаційного характеру;

відповідні органи зобов'язані визнавати, що продукція, виготовлена відповідно до гармонізованих стандартів, відповідає основним вимогам, установленим відповідною Директивою. Якщо виробник виготовляє продукцію не відповідно до цих стандартів, він зобов'язаний довести, що його продукція відповідає основним вимогам.

Контрольні запитання за темою:

1. Якими питаннями займається міжнародна організація CEN? Які основні цілі діяльності CEN?
2. Який основний принцип міжнародної стандартизації? Охарактеризуйте його.
3. З яких етапів складається процедура розробки європейського стандарту?

4. Дайте характеристику загальній схемі проведення оцінювання відповідності. Які основні правила та порядок проведення оцінювання відповідності?
5. Що таке «глобальний підхід»? Яка його мета? Що спільного та відмінного між «глобальним підходом» та «модульним підходом» оцінювання відповідності?
6. Що таке «комплексний підхід»? В якій галузі та як його використовують?
7. Яка головна особливість європейського підходу до оцінювання відповідності?
8. Скільки існує модулів оцінювання відповідності? Перелічіть їх. Дайте характеристику європейським модулям підтвердження відповідності на всіх стадіях життєвого циклу продукції.
9. Що таке «система простежуваності»? Яким чином здійснюється простежуваність в світовому економічному просторі?
10. Що таке ринковий нагляд? Які європейські організації займаються цим питанням?

Тема 2.3. УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ. ПРОГРАМИ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ГАЛУЗІ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЛЕКЦІЯ 14

План лекції

1. Завдання та реалізація спільного Плану дій «Україна - Європейський Союз» щодо вдосконалення національної системи технічного регулювання та споживчої політики і наближення відповідного українського законодавства, норм та стандартів до законодавства ЄС.
  2. Концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики в Україні.
- Література: [11, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21].

1. Завдання та реалізація спільного Плану дій «Україна – Європейський союз» щодо вдосконалення національної системи технічного регулювання та споживчої політики і наближення відповідного законодавства, норм та стандартів до законодавства ЄС

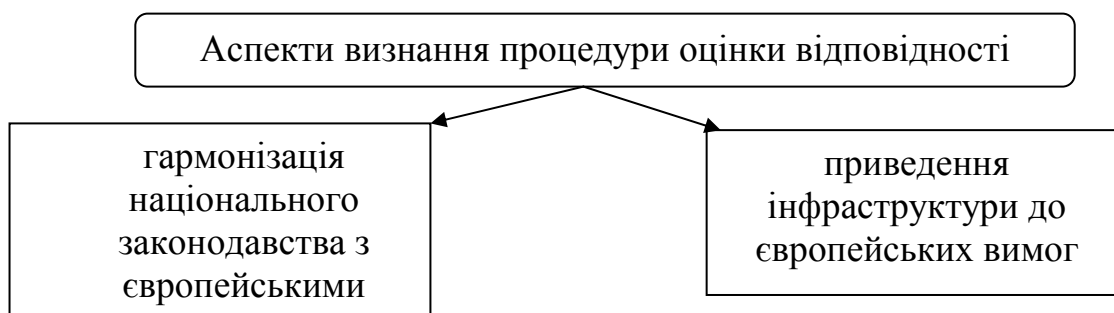
Робота, спрямована на приведення системи стандартизації, метрології та сертифікації України у відповідність до системи технічного регулювання ЄС, розпочалася ще з середини 1990-х років. Правовою основою для цього стала Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС.

Окрім зазначеного документа, важливе значення сьогодні відіграє також «План дій «Україна – Європейський Союз». Європейська політика сусідства» та «План дій Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарту України) і Європейської комісії щодо укладання у 2011 р. Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислових товарів» та ряд національних правових актів.

«План дій «Україна – Європейський Союз». Європейська політика сусідства» був схвалений Кабінетом Міністрів України 12.02.2005 р., а Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом – 21.02.2005 р. Цей план дій встановлює ряд заходів, спрямованих на допомогу Україні у розгляді та запровадженні законодавства ЄС в галузі технічного регулювання, стандартизації і оцінки відповідності.

Основні вимоги до дії в сфері визнання процедур оцінки відповідності охоплюють два суттєвих аспекти

Визначені шість дій, які допоможуть сфокусувати співробітництво у цій сфері та максимізувати їх вплив на торгівлю між Україною та ЄС.

Таблиця 20

Дії України в галузі оцінювання відповідності

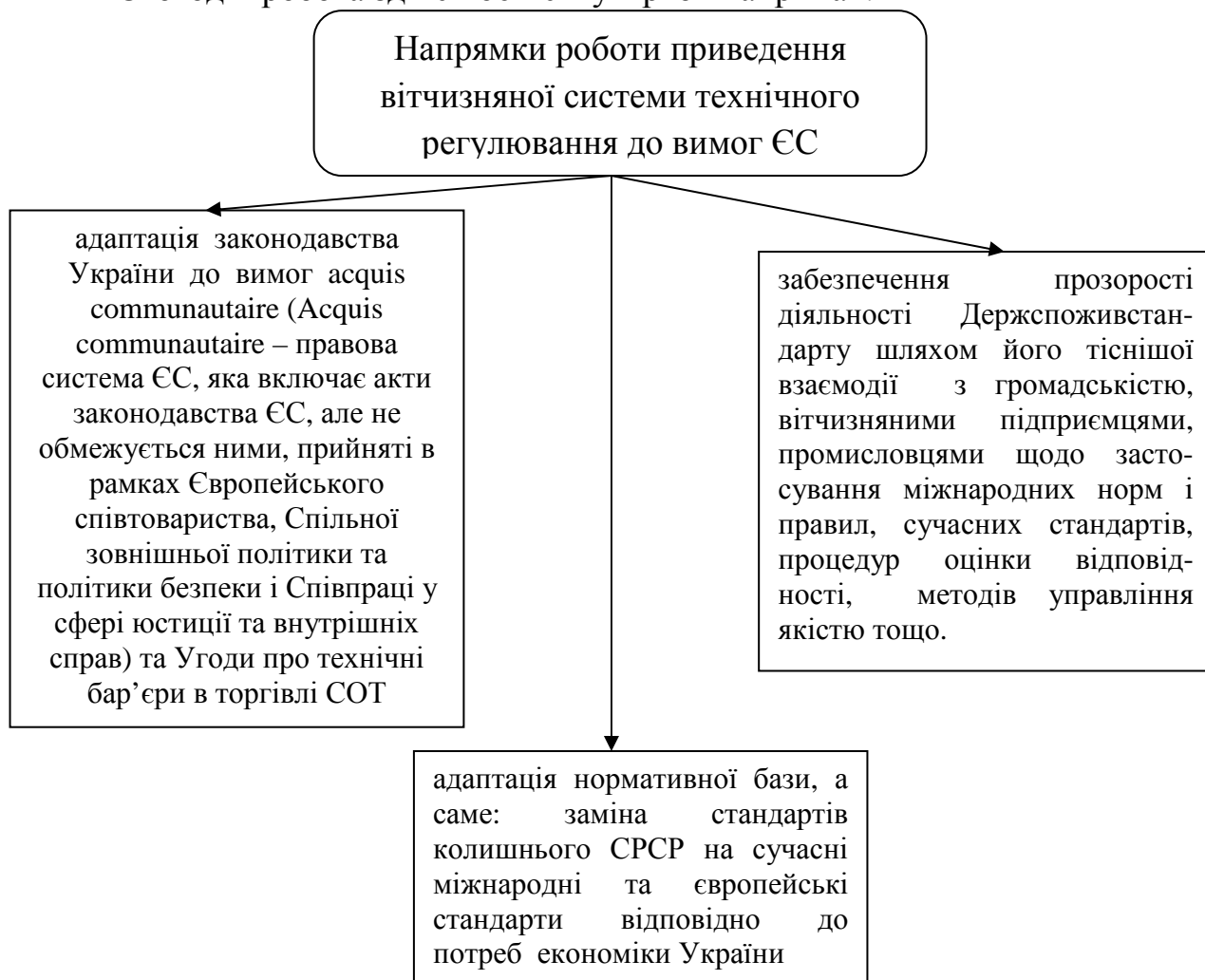
Дія	Характеристика
<i>Дія 1: Визначення пріоритетних секторів</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Аналіз структури торгівлі між Україною та ЄС та встановлення ключових секторів, для яких спрощений доступ на ринок може сприяти торгівлі. - Визначення секторів, в яких не існує проблем, що стосуються технічних бар'єрів у торгівлі. - Визначення категорій продукції, для якої процедури оцінки відповідності для отримання доступу до ринку є найбільш дорогими і/ або складними для експортера. - Визначення пріоритетних секторів, заснованих на вищенаведеному аналізі. - Проведення аналізу відповідності визначених пріоритетних секторів в Україні зі сферами, які регулюються на рівні ЄС.

<p><i>Дія 2: Ознайомлення з діючим законодавством ЄС та здійснення аналізу розбіжностей на основі діючого законодавства</i></p>	<p>Пріоритетні сектори економіки можуть підпадати під два типи законодавств ЄС, що регулюють промислову продукцію, зокрема директиви "Нового підходу" та директиви "Старого підходу":</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директиви "Нового підходу" визначають до ряду продукції суттєві вимоги щодо суспільної безпеки, захисту здоров'я та довкілля, відповідні процедури з оцінки відповідності та правила для виробника відносно використання маркування знаком CE до введення продукції на ринок. • Згідно з директивами "Нового підходу" виробники мають забезпечити відповідність продукції цим суттєвим вимогам, встановленим відповідними діючими директивами. Керівництво країн-членів мають відповідальність стосовно забезпечення введення на ринок такої продукції, яка б не завдавала шкоди здоров'ю та безпеці, що є завданням ринкового нагляду.
<p><i>Дія 3: Здійснення заходів щодо переміщення необхідного рамкового та секторального законодавства</i></p>	<p>На основі аналізу розбіжностей має бути виправлено і запроваджено відповідне секторальне законодавство. Усі відповідні гармонізовані стандарти мають бути прийняті як національні, а конфліктні національні стандарти мають бути скасовані. Необхідні частини горизонтального законодавства ЄС мають бути переміщені та запроваджені в національні нормативно-правові акти, зокрема ті, що стосуються директив Нового підходу (стандарти щодо одиниць вимірювань, метрології, оцінки відповідності, акредитації та ринкового нагляду).</p>
<p><i>Дія 4: Створення або реформування установ, необхідних для запровадження директив Нового та Глобального Підходу</i></p>	<p>В основному, це стосується так званої інфраструктури забезпечення якості, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> - органів стандартизації - органів акредитації - органів оцінки відповідності - метрологічних організацій - органів ринкового нагляду. <p>Потребує відокремлення регуляторних функцій в галузі стандартизації, акредитації та сертифікації. Ідеально, щоб органи державного управління виконували виключно законодавчі та наглядові (нагляд за ринком) функції та забезпечували, щоб система сертифікації третьою стороною за дотриманням регуляторних вимог мала достатню технічну компетенцію та незалежність, переважно за допомогою процедур акредитації.</p>
<p><i>Дія 5: Заснування необхідних органів сертифікації та оцінки відповідності.</i></p>	<p>Потреба в створенні спеціальних установ може бути зменшена на основі аналізу секторального законодавства. Це не завжди потрібно для створення органів оцінки відповідності в усіх секторах, що охоплені адаптованим законодавством. Більш прийнятним є використання органів оцінки відповідності третьої сторони, якщо існує така угода, та за умови, що компетенція цих органів може бути доведена. Спільне користування технічними засобами на регіональному рівні може бути економічно рентабельним.</p>

<p><i>Дія 6: Визначення напрямків потрібної технічної допомоги та розроблення найбільш реальної програми.</i></p>	<p>Технічна допомога може бути надана на усіх рівнях:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Підтримка обізнаності щодо підходу ЄС серед державної адміністрації та підприємців. - Оцінка законодавства та запровадження інфраструктури та аналіз відставання від вимог ЄС. - Підтримка адаптації законодавства ЄС та застосування стандартів EN. - Підтримка розроблення потрібної структури з забезпечення якості (стандартизації, акредитації, метрології та ринкового нагляду), спрямованої як на створення відповідних установ, так і на інвестування. - Підтримка запланованого стажування експертів у галузях інфраструктури якості. - Підтримка порівняльних випробувань та інших знакових заходів. - Підтримка участі в роботі європейських, міжнародних та регіональних організацій стандартизації, акредитації, метрології тощо.
---	--

Відповідальність за приведення у відповідність вітчизняної системи стандартизації до системи технічного регулювання ЄС покладено на Держспоживстандарт України.

Сьогодні робота здійснюється у трьох напрямках.

2. Концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики в Україні

Концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики на 2006 – 2010 роки передбачає масштабну адаптацію законодавства, нормативної бази, інфраструктури системи технічного регулювання відповідно до європейських стандартів, норм та правил.

Концепцією було передбачено здійснення заходів, визначені терміни виконання та відповідальні виконавці.

Таблиця 21

Концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики в Україні

Термін виконання	Заходи
в IV кварталі 2006 р.	1) забезпечити супроводження розгляду у Верховній Раді України Закону України “Про безпеку продукції”; 2) підготувати пропозиції стосовно внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання вітчизняних підприємств і установ до створення систем управління якістю та інших систем відповідно до національних та міжнародних стандартів; 3) розробити законопроект про державний ринковий нагляд за безпекою товарів, робіт і послуг; 4) підготувати пропозиції стосовно внесення змін до Закону України “Про метрологію та метрологічну діяльність”;
Протягом 2006-2010 рр.	5) підготувати пропозиції щодо розвитку законодавчої бази у сфері захисту прав споживачів, зокрема з питань надання побутових послуг, визначення порядку проведення перевірки суб’єктів господарювання, маркування, вилучення недоброякісних товарів, розгляду скарг і заяв споживачів; 6) розробити з урахуванням директив ЄС, прийняти і впровадити технічні регламенти, зокрема у 2007 р. впровадити 3 технічних регламенти, у 2008 — 8, у 2009 — 4 та 2010 р. — 5 технічних регламентів; 7) переглянути державні та галузеві стандарти колишнього СРСР; 8) розробляти та приймати щороку по 1,5 тис. стандартів; 9) удосконалити роботу Центру обробки запитів та надання повідомлень стосовно стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності; 10) удосконалити державну систему сертифікації продукції; 11) скоротити перелік продукції, що підлягає обов’язковій сертифікації;
у 2006 р.	12) запровадити процедуру декларування відповідності продукції з низьким ступенем ризику для життя і здоров’я споживачів вимогам, установленим законодавством; 13) підготувати та подати Кабінетові Міністрів України

	пропозиції щодо: - вступу України у 2007 р. до Міжнародної організації споживачів
у 2008 році	приєднання України до Метричної конвенції;
у 2008 - 2010 рр.	утворення акціонерної компанії з питань сертифікації з урахуванням практики держав — членів ЄС;
у 2010 р.	надання науково-дослідній організації із стандартизації статусу національного органу із стандартизації;
у період 2007-2010 рр.	14) реформувати структуру технічних комітетів стандартизації України з урахуванням структури технічних комітетів Міжнародної організації із стандартизації та Європейського комітету із стандартизації;
у 2007 р.	15) сприяти підвищенню ефективності калібрувальної діяльності;
у період 2008-2010 рр.	16) розмежувати функції сертифікації і державного нагляду та утворити органи державного ринкового нагляду на базі підрозділів державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил, державного метрологічного нагляду і територіальних органів у справах захисту прав споживачів;
протягом 2006-2010 рр.	17) забезпечувати підвищення кваліфікації спеціалістів з питань технічного регулювання та захисту прав споживачів;
протягом 2006-2010 рр.	18) налагодити співробітництво з міжнародними і європейськими організаціями з питань технічного регулювання та захисту прав споживачів щодо підготовки відповідних спеціалістів, проводити семінари і конференції із залученням спеціалістів зазначених організацій;
у 2006 р.	19) розробити і здійснити заходи щодо реалізації Угоди про визнання вимірювальних та калібрувальних можливостей національних метрологічних інститутів;
протягом 2006-2010 рр.	20) забезпечити виконання в рамках Плану дій Україна—ЄС вимог щодо вільного переміщення промислової продукції на ринок ЄС з метою підготовки до укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції.

Недивлячись на те, що концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики на 2006 – 2010 роки, всі поставлені завдання до сьогодні не виконані та відбувається подальша адаптація законодавства, нормативної бази, інфраструктури системи технічного регулювання відповідно до європейських стандартів, норм та правил.

ЛЕКЦІЯ 15

План лекції

3. Зелена книга „Про політику адаптації національного законодавства у сфері технічного регулювання та споживчої політики до європейських вимог”.

9. Біла книга „Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог”.

10. Червона книга України.

Література: [1, 23, 34, 35, 40].

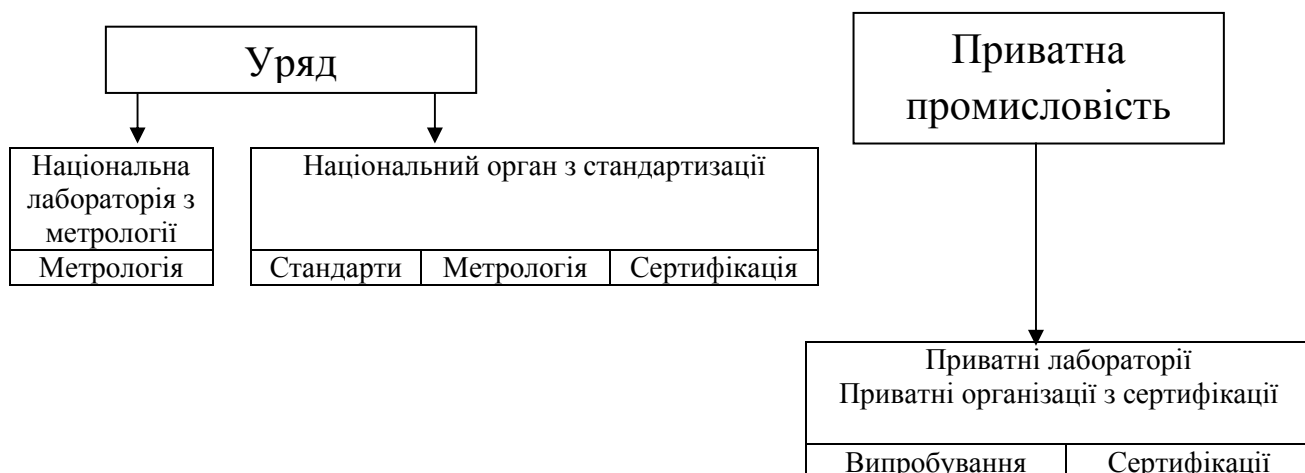
3. Зелена книга «Про політику адаптації національного законодавства у сфері технічного регулювання та споживчої політики до європейських вимог»

Завдання Зеленої книги – привернути увагу громадян до проблем та нових можливостей, що виникають у сфері технічного регулювання та споживчої політики при вступі України до Європейського Союзу (ЄС), а також виявити ставлення громадян до можливих способів розв’язання цих проблем та використання нових можливостей.

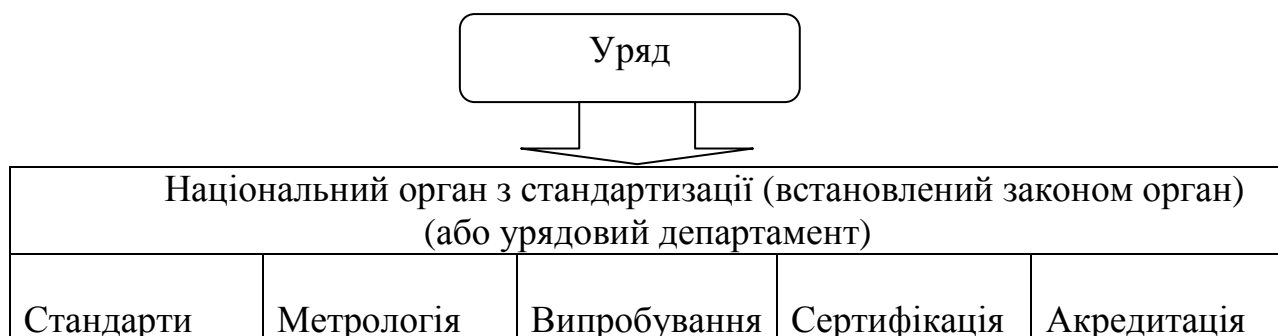

Під час обговорення Зеленої книги було висловлено пропозиції, що на перехідний період найбільш прийнятним є інтегрований підхід (рисунок) або традиційно-усталений підхід (рисунок), перехід на які не вимагає значних фінансових затрат з боку держави і одночасно дозволить забезпечити уряд механізмом для створення та розвитку інфраструктури, яка допомагає промисловості в стислі терміни ефективно вирішувати всі питання стосовно формування технічного законодавства та нормативної бази.

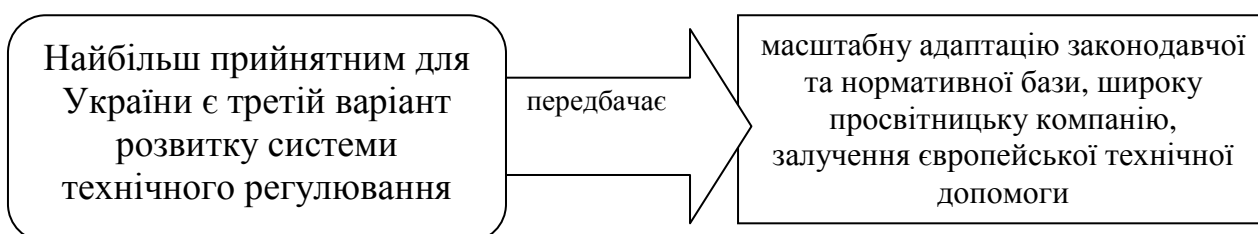
Традиційний установлений підхід

Інтегрований підхід формування технічного законодавства та нормативної бази

Третій варіант передбачає першочергове удосконалення законодавства та заміну значного масиву застарілих національних стандартів на прогресивні міжнародні та європейські, проведення у суспільстві широкої просвітницької компанії щодо застосування нових норм та правил.

Наступним етапом має стати оптимізація української інфраструктури технічного регулювання та споживчої політики з урахуванням світового досвіду та використанням консультативної допомоги ЄС в рамках програм Twinning та TACIS.

4. Біла книга «Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог»

Біла книга «Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог» - це документ, який складається із таких структурних елементів: вступ, чотири розділи, висновок, перелік використаної літератури та додатки.

Перший розділ розглядає проблеми та нові можливості у сфері адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог.

Так, визначено існуючі проблеми у сфері адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог можна поділити на дві групи ключових, які потребують першочергового вирішення.

Таблиця 22

Проблеми, що потребують першочергового вирішення
(згідно з Білою книгою «Політика адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог»)

Проблема	Питання, що потребують вирішення та шляхи вирішення
<i>I. Продовження процесу адаптації законодавства України до вимог законодавства ЄС, Угоди про технічні бар'єри в торгівлі СОТ</i>	Необхідно прийняти цілу низку нових законів України та рішень Уряду з питань, що є предметом правового регулювання у зазначеній сфері і належать до пріоритетних напрямів, правовідносини в яких регулюються правом ЄС.
	Потребують приведення у відповідність <i>acquis communautaire</i> , а саме: внесення змін у діючі закони України та нормативно-правові акти.
	Необхідно розробити Програму впровадження технічних регламентів на основі європейських директив „Нового підходу” та значної кількості директив „старого” підходу у сфері технічного регулювання та захисту прав споживачів.
<i>II. Гармонізація нормативної бази: заміна стандартів колишнього СРСР на сучасні міжнародні та європейські стандарти відповідно до потреб економіки України</i>	Значна кількість чинних стандартів морально застарілі, не враховують сучасних досягнень науки і техніки, нові технології тощо
	Впровадження принципу міжнародної стандартизації щодо добровільного застосування стандартів стримується відсутністю технічних регламентів на продукцію.
	Не прийнято як національні значна кількість стандартів, які є доказовою базою відповідності вимогам технічних регламентів (прийнятих на основі європейських директив „Нового підходу”).
	Недостатня участь українських суб'єктів підприємницької діяльності у фінансуванні та розробленні національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими стандартами.

	Національні стандарти не використовуються при розробленні стратегій економічного розвитку держави, формуванні та реалізації державних цільових програм, організації закупівель для державних потреб, реалізації програм державного кредитування і страхування.
	Впровадження незначної кількості (22%) стандартів Міжнародної організації з стандартизації (ISO), Міжнародної електротехнічної комісії (IEC) (міжнародні стандарти), Європейського комітету з стандартизації (CEN), Європейського комітету з стандартизації та електротехніки (CENELEC) (європейські стандарти) в якості національних.
	Наявність застарілих стандартів ускладнює реалізацію в Україні принципу “один стандарт - одне випробування - один сертифікат”, проголошеного Міжнародною організацією з стандартизації (ISO), який має стати основоположним для системи технічного регулювання України, як країни – члена ISO, тому що він повністю відповідає Угоді про технічні бар’єри в торгівлі.
	Недостатній та незбалансований рівень фінансування з боку держави: бюджетні кошти на розробку стандартів розпорошені по окремих відомствах, що ускладнює координацію на національному рівні робіт із стандартизації на практиці та сприяє негативному явищу - збільшенню числа галузевих стандартів, відомчих правил та технічних умов, які не відповідають сучасному науковому і технічному рівню.
	Значне відставання у виконанні завдань, визначених Програмою інтеграції України до Європейського Союзу, щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими.

В другому розділі визначено цілі державної політики щодо вирішення визначених проблем.

Основні принципи адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог

1	Зміцнення демократичних засад в українському суспільстві;
2	Забезпечення прозорого, послідовного, передбачуваного, недискримінаційного режиму управління у сфері технічного регулювання та захисту прав споживачів;
3	Сприяння сталому зростанню економіки, добросовісній конкуренції, захисту життя, здоров’я людей, навколишнього середовища, інтересів споживачів, усуненню зайвих технічних бар’єрів у міжнародній торгівлі;
4	Широке залучення представників бізнес-середовища та споживачів до співпраці;
5	Розвиток наукових досліджень, застосування сучасних досягнень наукового прогресу, інформаційних та управлінських технологій;

6	Активне міжнародне співробітництво зі спорідненими організаціями та установами;
7	Синхронізація реформ у сфері технічного регулювання з іншими сферами економіки;
8	Забезпечення повного та всебічного інформування з питань технічного регулювання всіх заінтересованих сторін за рівних умов;
9	Координація дій органів виконавчої влади, розмежування повноважень та уникнення дублювання;
10	Формування національного фонду нормативних документів, який має складатись з взаємоузгоджених документів трьох рівнів: акти законодавства, державні стандарти і стандарти та технічні умови підприємств;
11	Визначення пріоритетних напрямів національної нормотворчості та стандартизації, зокрема безпеки, екології, надійності, сумісності і взаємозамінності, інформаційних технологій, ресурсозбереження

В умовах глобалізації світової економіки стратегічною ціллю для України є:

забезпечення високої конкурентоспроможності та експортоспроможності економіки України через підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції та послуг, виходу її на світові ринки

Досягненню цієї цілі сприятиме досягнення низки цілей у сфері технічного регулювання:

1. Модернізація законодавчої бази у галузі стандартизації, метрології, оцінки відповідності, якості, державного нагляду за ринком відповідно до вимог СОТ та ЄС на основі вивчення сучасного європейського досвіду та практики
2. Впровадження повного масиву європейських та міжнародних стандартів, які потрібні для розвитку вітчизняної економіки
3. Підвищення рівня координації робіт з питань адаптації технічного законодавства та нормативної бази
4. Оптимізація інфраструктури системи технічного регулювання відповідно до потреб економіки та інтересів споживачів
5. Створення розгалуженої системи підготовки кадрів у сфері технічного регулювання, компетентність яких визначатиметься на європейському рівні
6. Сприяння широкомасштабному впровадженню в Україні сучасних управлінських технологій, зокрема, систем управління якістю, зокрема в органах виконавчої влади, систем екологічного управління, інтегрованих систем управління

5. Червона книга України

Червона книга України — анотований та ілюстрований перелік рідкісних видів та підвидів, що знаходяться під загрозою зникнення на території України, і підлягають охороні; основний документ, в якому узагальнено матеріали про сучасний стан рідкісних і таких, що знаходяться під загрозою зникнення, видів тварин і рослин, на підставі якого розробляються наукові і практичні заходи, спрямовані на їх охорону, відтворення і раціональне використання.

До Червоної книги України заносяться види тварин і рослин, які постійно або тимчасово перебувають чи зростають у природних умовах на території України, в межах її територіальних вод, континентального шельфу та виняткової (морської) економічної зони. Занесені до Червоної книги України види тварин і рослин підлягають особливій охороні на всій території України.

Організація збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, поліпшення середовища їх перебування чи зростання, створення належних умов для розмноження у природних умовах, розведення та розселення покладається в межах їх компетенції на Кабінет Міністрів України, Ради народних депутатів, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи місцевого самоврядування, Міністерство охорони навколишнього природного середовища України та інші державні органи, на які законодавством України та Республіки Крим покладено здійснення функцій у цій сфері.

Форма подання відомостей у Червоній книзі України про занесені до неї види тварин і рослин визначається Національною комісією з питань Червоної книги України.

Функціонування Червоної книги України регулюється Законом України «Про Червону книгу України» від 07,02,2002, № 3055-III

Кабінет Міністрів України забезпечує офіційне видання та розповсюдження Червоної книги України не рідше одного разу на 10 років.

Наукові та інші установи, підприємства, організації та громадяни повідомляють Міністерству охорони навколишнього природного середовища України наявну у них інформацію про поширення, чисельність, стан видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, та негайно інформує про факти їх знищення, пошкодження, загибелі чи захворювання.

ЛЕКЦІЯ 16

План лекції

6. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на систему технічного регулювання та споживчої політики.
  7. Напрями адаптації системи технічного регулювання України з вимогами ЄС.
  8. Європейська модель розвитку системи технічного регулювання.
- Література: [13, 14, 16, 18, 34, 35].

6. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на систему технічного регулювання та споживчої політики

На систему технічного регулювання та споживчої політики в Україні впливають: ринковий нагляд, акредитація організовування відповідності, обов'язкова сертифікація та реформування системи обов'язкової сертифікації, декларування відповідності, рівень упровадження технічних регламентів тощо.

Таблиця 23

Чинники, що впливають на систему технічного регулювання та споживчої політики

Чинники, що впливають на систему технічного регулювання та споживчої політики		Шляхи вирішення зазначених питань
Внутрішні	Корупція, реформування судової влади, соціальні реформи, брак кадрового та фінансового забезпечення, протистояння всередині владних структур	Завершення конституційної реформи, проведення судової та соціальної реформи, становлення належної системи стримувань та противаг
	Недосконалість ринкового нагляду (контролю за якістю наявної та доступної для споживача продукції)	Реалізація Стратегічного плану трансформації технічного регулювання та захисту прав споживачів відповідно до вимог СОТ та ЄС. Поетапне скорочення Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, та перехід до оцінювання відповідності за вимогами ТР, тобто: модернізація законодавчої бази у сфері оцінювання відповідності, якості, державного нагляду за ринком відповідно до вимог СОТ і ЄС; упровадження повного масиву європейських та міжнародних стандартів у сфері оцінювання відповідності; оптимізація інфраструктури системи технічного регулювання відповідно до потреб економіки та інтересів споживачів, сумісна з міжнародною та європейською практикою.

	Недосконала система сертифікації	Започаткування процесу призначення органів оцінки відповідності на виконання робіт згідно з затвердженими ТР. Підготовка компетентних кадрів.
Зовнішні	Ціноутворення робіт з акредитації – непрозоре, відсутнє взаємовизнання результатів оцінювання відповідності між Європейською організацією з акредитації (EA) та Національним агентством з акредитації України. Близько 10 років ця ситуація залишається невирішеною, що призводить до повторних вартісних випробувань та створює додатковий технічний бар'єр як для експортерів, так для імпортерів.	Україні необхідно приєднатися до багатосторонньої угоди MLA з EA.
	Низький рівень упровадження стандартів як національних створює суттєві бар'єри для підприємств, орієнтованих на експорт, оскільки для продажу товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках виробники змушені застосовувати різні стандарти.	Продовження роботи з упровадження національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими
	Технічні бар'єри	Реформування системи технічного регулювання України відповідно до європейської моделі технічного регулювання
	Недовіра європейських виробників та керівників до українського ринку та економіки	Ефективне реформування систем ринкового нагляду та економіки та приведення до європейського рівня

7. Напрями адаптації системи технічного регулювання України з вимогами ЄС

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського

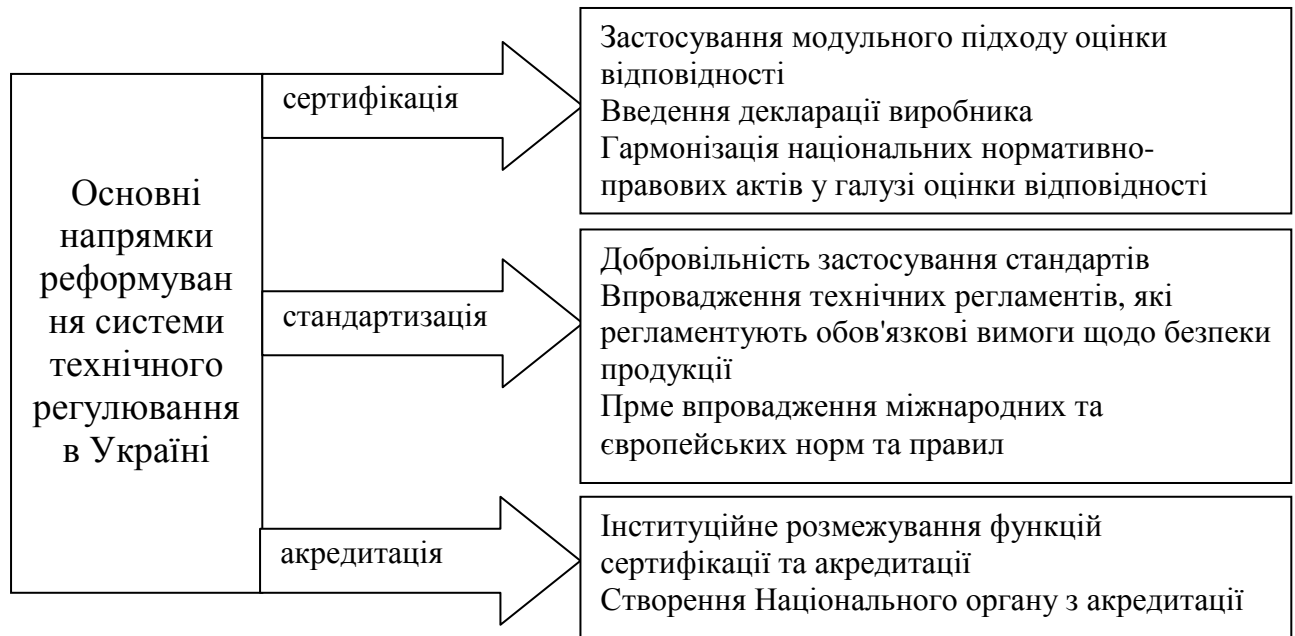
Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього.

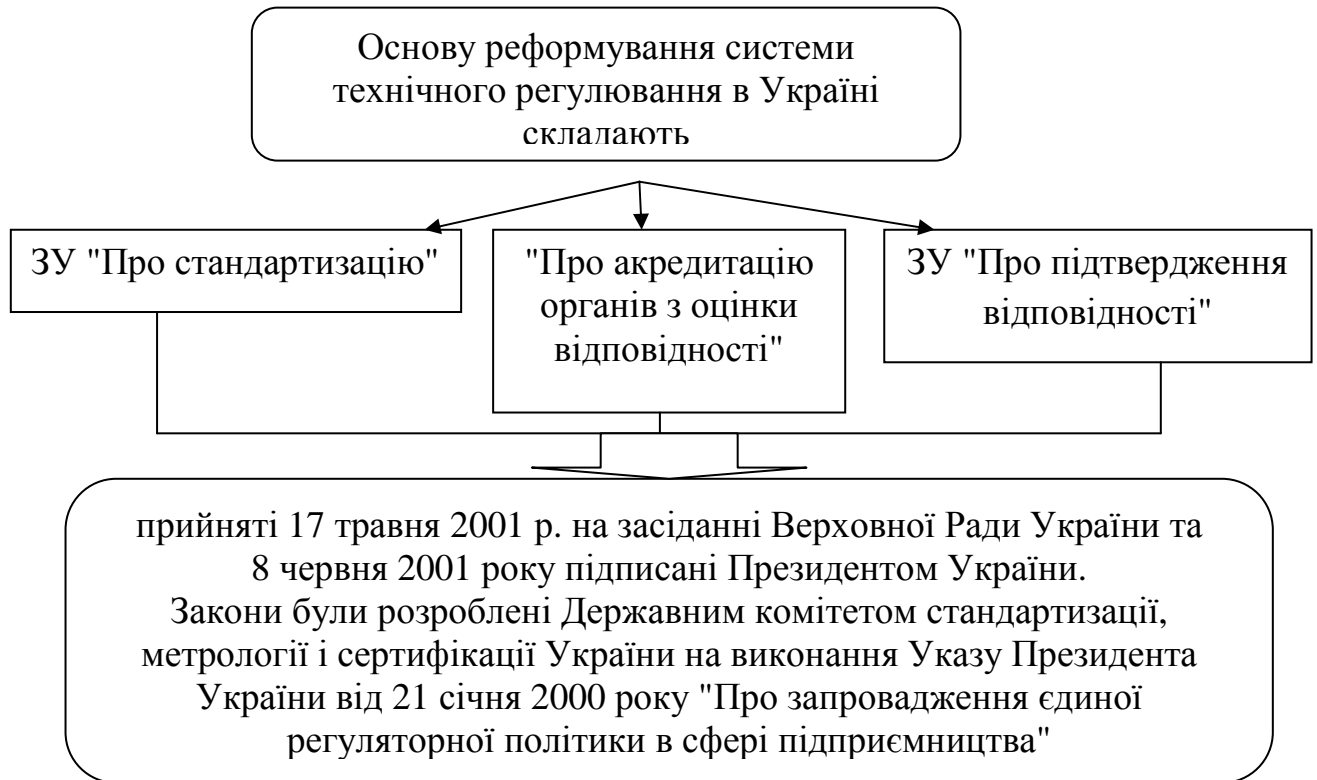
Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики.

В Україні створено основні політико-правові та організаційні засади адаптації законодавства. Зокрема, Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року (далі - УПС) визначено пріоритетні сфери адаптації законодавства.

Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженою Указом Президента України від 11 червня 1998 року N 615, визначено основні положення зовнішньополітичної стратегії щодо інтеграції України в європейський правовий простір, мету та етапи адаптації законодавства.

Основні напрямки реформування системи технічного регулювання в Україні

На першому етапі виконання Програми необхідно:	
1) забезпечити розробку глосарію термінів <i>acquis communautaire</i> для адекватності їхнього розуміння та уніфікованого застосування у процесі адаптації, а також розробити і запровадити єдині вимоги до перекладів актів <i>acquis communautaire</i> на українську мову, створити централізовану систему перекладів;	2) на підставі вивчення та узагальнення відповідного досвіду держав Центральної та Східної Європи створити ефективний загальнодержавний механізм адаптації законодавства, в тому числі щодо перевірки проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет їх відповідності <i>acquis</i> Європейського Союзу;
3) здійснити переклад на українську мову актів <i>acquis communautaire</i> у цих сферах;	4) провести порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України <i>acquis</i> Європейського Союзу у пріоритетних сферах;
5) створити загальнодержавну інформаційну мережу з питань європейського права, забезпечити вільний доступ до неї учасників адаптації законодавства;	6) створити систему навчання та підвищення кваліфікації державних службовців з питань європейського права, включаючи розроблення та затвердження відповідних навчальних програм;
7) вжити заходів щодо опрацювання та затвердження спільного з ЄС механізму підготовки планів-графіків адаптації та моніторингу їх виконання.	

Завдання, які потребують вирішення

№ п/п	Сутність завдання
1	збільшення ресурсів, особливо фінансових, для здійснення гармонізації українських стандартів з міжнародними та європейськими
2	посилення інституційні рамки системи технічного регулювання для реального впровадження реформаторських законів
3	недопущення конфлікту інтересів та зіткнень між державними органами щодо розподілу ринку обов'язкового підтвердження відповідності з метою забезпечення конкуренції на цьому ринку як між державними, так і між приватними органами із сертифікації
4	особливу увагу слід приділити підвищенню компетентності українських оцінювачів відповідності, а також модернізації технологічного рівня українських органів із сертифікації та випробувальних лабораторій
5	Національному агентству з акредитації України слід почати вживати активних зусиль, спрямованих на вступ до організації Європейської співпраці з акредитації, Міжнародної конференції з акредитації лабораторій та Міжнародного форуму з акредитації

Таким чином, залишається ще великий обсяг роботи на шляху України до Європейського Союзу та його ринку у сфері технічного регулювання та створення спільного з ЄС ринку.

8. Європейська модель розвитку системи технічного регулювання

В Євросоюзі створена система технічного регулювання, яка на сьогодні у світі розглядається, як найбільш ефективна модель для міжнародного співробітництва, оскільки визначально створювалась для формування єдиного економічного простору.

Цей факт відмічено у звіті
Європейської економічної комісії ООН за 2003 р.

Ефективність європейського підходу у сфері технічного регулювання підтверджується наявністю угод про взаємне визнання результатів оцінки відповідності з такими країнами, як Японія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Швейцарія, Ізраїль. В країнах ЄС вільне переміщення товарів базується на основі «Нового підходу» до технічної гармонізації і стандартизації (прийнятий Радою Європи 7 травня 1985 р.) та «Глобального підходу» у сфері оцінювання відповідності (прийнятий Радою Європи 21 грудня 1989 р.). Такі підходи реалізуються через відповідні інструменти - директиви ЄС, які також затверджуються Радою Європи.

Основні принципи «Нового підходу»

в директивах на продукцію задають обов'язкові для виконання загальні (суттєві) вимоги безпеки;
задачі встановлення конкретних характеристик покладається на європейські стандарти, які є добровільними для застосування;
продукція, яка виготовлена згідно з вимогами гармонізованих з директивою ЄС європейських стандартів розглядається як відповідна суттєвим вимогам директиви (принцип презумпції відповідності);
продукція може бути розміщена на ринку ЄС тільки після процедури оцінки відповідності;
нагляд за ринком забезпечують державні органи.

За суттю, перераховані основні принципи і визначають модель технічного регулювання в країнах ЄС. Виключно важливо, що ці принципи представляють собою цілісну систему.

Застосування такої моделі технічного регулювання створює сприятливі умови для вільного обігу безпечних товарів та суттєво обмежує адміністративне втручання в розміщення виробів на ринку та господарську діяльність виробників

Переваги такої моделі полягають в її гнучкості, сприянні інноваціям і, тим самим, підвищенні конкурентності економіки країн ЄС.

Контрольні запитання за темою:

1. Які основні завдання Плану дій «Україна - ЄС»?
2. В якому році та з якою метою була прийнята Концепція розвитку системи технічного регулювання та споживчої політики України?
3. Розкрийте етапи проведення адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм та стандартів до вимог ЄС?
4. Що таке «Зелена книга»? Охарактеризуйте основні положення Зеленої книги.
5. Що таке «Біла книга»? Охарактеризуйте, з якою метою її видано та які основні її положення.
6. Перелічіть закони України, що діють в сфері технічного регулювання?
7. Які основні напрямки реформування системи технічного регулювання в Україні?
8. Які очікуються наслідки від реформування національної системи технічного регулювання та споживчої політики?
9. З якою метою необхідно провести реформування інфраструктури якості України відповідно до стандартів ЄС?
10. Які міжнародні організації здійснюють технічну допомогу в галузі технічного регулювання України? Дайте характеристику цим організаціям.

ДОДАТОК 1

Використання модульної системи оцінки відповідності розглянемо на прикладі Директиви 2009/48/ЄС (Директива щодо безпеки іграшок).

Директива 2009/48/ЄС застосовна до безпеки іграшок та включає явне зобов'язання проводити аналіз небезпеки та детально описувати його у комплексній оцінці безпеки, яка повинна входити до комплексу технічної документації на продукцію.

Необхідні процедури оцінки відповідності:

- Внутрішній контроль виробництва (Модуль А)

Цей модуль може бути застосований тільки у випадку наявності гармонізованих стандартів, що охоплюють усі аспекти безпеки та використовуються виробником.

- Проведення випробувань на відповідність вимогам стандартів ЄС (Модуль В)

Цей модуль застосовний, коли: не існує гармонізованих стандартів, гармонізовані стандарти не застосовуються або застосовуються тільки частково, гармонізовані стандарти публікуються з обмеженням, виробник вважає, що продукція потребує перевірки третьою стороною.

Отже, оцінка відповідності ґрунтується на:

- внутрішній діяльності виробників з контролю розробки та виробництва,
- перевірці, що проводиться третьою стороною, у поєднанні з внутрішнім контролем виробництва з боку виробника,
- типу третьої сторони або перевірки правильності проектування у поєднанні із схваленням продукту третьою стороною або системами забезпечення якості продукції, або підтвердження якості продукції третьою стороною,
- перевірка розробки та виготовлення одиниці продукції третьою стороною, або
- схвалення повної системи забезпечення якості третьою стороною.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Законодавча література

1. Договір про заснування Європейського Співтовариства. Довідник з Європейської інтеграції: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eu-directory.ea-ua.info/index.php?act=show&doc_id=1&id=74
2. ДСТУ 1.1–2001. Державна система стандартизації України. Стандартизація та сумісні діяльності. Терміни та визначення основних понять.
3. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» № 2863-IV від 08.09.2005 р.
4. Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» № 3164-IV від 01.12.2005 р.
5. EN 45001. Загальні вимоги до діяльності випробувальних лабораторій.
6. EN 45002. Загальні вимоги до оцінювання (атестації) випробувальних лабораторій.
7. EN 45003. Загальні вимоги до органів з акредитації лабораторій.
8. EN 45011. Загальні вимоги до органів з сертифікації продукції.
9. EN 45012. Загальні вимоги до органів з сертифікації систем якості.
10. EN 45013. Загальні вимоги до органів з сертифікації, що проводять атестацію персоналу.
11. Закон України „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 18.03.2004 р. № 1629-IV.
12. Закон України „Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” від 01.12.2005 р. № 3164-IV із змінами, внесеними згідно із законами України „Про внесення змін до Закону України „Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” від 31.05.2007 № 1107 та „Про внесення змін до Закону України „Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” від 10.04.2008 № 255-VI.
13. Наказ Держспоживстандарту України „Про затвердження Програми перегляду чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року, та приведення їх у відповідність до Угоди про технічні бар’єри у торгівлі Світової організації торгівлі” від 13.03.2006 р. № 77.
14. Наказ Держспоживстандарту України ”Про затвердження Стратегічного плану трансформації системи технічного регулювання та захисту прав споживачів відповідно до вимог СОТ та ЄС на 2007 – 2010 роки” від 09.08.2007 р. № 183.
15. План дій щодо підготовки до підписання Угоди між Україною та ЄС про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products – АСАА)
16. Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»: Закон України

- від 01.07.2010 р. № 2399-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – Ст. 510.
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції розвитку технічного регулювання та споживчої політики у 2006 – 2010 роках” від 11.05.2006 р. № 267-р
  18. Указ Президента України „Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу” від 14.09.2000 р. № 1072/2000 із змінами, внесеними згідно з Указом Президента від 16.11.2004 р. № 1411/2004.
  19. Угода Світової організації торгівлі про технічні бар'єри в торгівлі, затверджена Рішенням Ради № 94/800/ЄС від 22.12.1994 р. (Офіційний журнал 336 23/12/1994 P.0001 – 0002).
  20. Директива Європейського Союзу 85/374/ЄЕС щодо відповідності законів, положень та адміністративних постанов країн-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію.
  21. Директива (ЄС) № 765/2008 Європейського Парламенту та Ради від 09.07.2008 щодо регламентів для акредитації та ринкового нагляду у зв'язку із реалізацією продукції.
  22. Директива 98/34/ЄЕ Європейського Парламенту та Ради від 22.06.1998р. про встановлення процедури надання інформації у сфері технічних стандартів та регламентів Угода Світової організації торгівлі про технічні бар'єри в торгівлі, затверджена Рішенням Ради № 94/800/ЄС від 22.12.1994 р. (Офіційний журнал 336 23/12/1994 P.0001 – 0002).
  23. Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, затверджена Рішенням Ради 94/800/ЄС від 22.12.1994 р. про укладення від імені Європейського Співтовариства, в межах його компетенції, угод, досягнутих під час уругвайського раунду багатосторонніх переговорів (1986'1994) (Офіційний журнал L 204, 21.07.1998, р.37-48).

Основна література

24. Маніє Ф. Технічні правила і стандарти в ЄС. – К.:ІМВКНУ ім.Т.Шевченка, 2004. – 135 с.
25. Бичківський Р.В., Столярчук П.Г., Гамула П.Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю та сертифікація // Львів: Вид-во Національного університету “Львівська політехніка”. – 2004. – 560с.

Додаткова література

26. Буглай В., Ливещев Н. Международные экономические отношения. — М., 1996.
27. Грис Т., Леусский А., Лозовская Е. Мировая экономика / Под общ. ред. Л. С. Тарасовича. — СПб.: ПИТЕР, 2001.
28. Дейвис К. Право Европейского союза / К. Дейвис. – К. : Знання, 2005. – 300 с.
29. The General Product Safety Directive (GPSD): Directive 2001/95/EC // Official Journal of the European Communities. – L 11. – 15.1.2002. – Р. 4.
30. Дахно І. І. Міжнародне економічне право. — К.: МАУП, 2000.

31. Дахно І. І. Міжнародне приватне право. — К.: МАУП, 2001.
32. Дахно І. І., Бовтрук Ю. А. Міжнародна економіка. - - К.: МАУП, 2002.
33. УкрСЕПРО: практичні аспекти застосування, (нормативні акти та інші документи). УкрНДІССІ, Київ, 2003. – 311с.
34. Кошман К. Прийняття та впровадження міжнародних стандартів в Україні// Підприємництво, господарство та право. – 2002. - № 1. – С.103-105.
35. Овчаренко Р.В. Основные направления адаптации украинского законодательства к европейскому в сфере технического регулирования // Весник Донецкого национального университета: Серия В «Экономика и право». № 1 – 2004 С.321-329.
36. Чувпило О.О. Регулювання стандартизації за правом Європейського Союзу (ЄС) // Економіка та право. Науковий журнал. – 2004. № 1 (8). – с.9-12.
37. Лоцманов А. О реформе систем технического регулирования в странах СНГ//Стандарты и качество.-М., 2008. - № 10. - С.60-65.
38. Норми та правила ринку вина Європейського Союзу (директиви та настанови).- Київ: СМП АВЕРС, 2003. – 560 с.
39. Рішення Ради 93/465/ЄЕС від 22 липня 1993 року щодо модулів різних фаз процедури відповідності та правил нанесення та використання знаку відповідності СЕ«, які призначені для використання в директивах з технічної гармонізації (Офіційний журнал L 220, 30/08/1993 P.0023 – 0039).
40. Червона книга «Про політику адаптації вітчизняного законодавства в галузі норм і стандартів до європейських вимог»/ під аг.ред. Шнипка О.С. К. – Держспоживстандарт. -2007.
41. Чорнопищук М. та ін. Технічне регулювання як інструмент боротьби з тінговою економікою// Стандартизація, сертифікація, якість.-К., 2008.-№ 3. –С.67-72.
42. Держспоживстандарт України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dssu.gov.ua>
43. ДП «Укрметртестстандарт»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrcsm.kiev.ua
44. CODEX Alimentarius: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.codexalimentarius.org/
45. ISO портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iso.staratel.com>
46. Американское общество качества (ASQ): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asq.org>
47. Міжнародний стандарт харчових продуктів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifs-certification.com>
48. Всесвітня організація торгівлі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.wto.or](http://www.wto.or)

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Укладачі: Дубініна Антоніна Анатолівна
Селютіна Галина Анатоліївна
Гапонцева Оксана Володимирівна

МІЖНАРОДНЕ ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ**Опорний конспект лекцій**

для студентів за напрямом підготовки
030510 «Товарознавство і торговельне підприємництво»

Підписано до друку _____ формат 60×84 1/16. Папір газет. Друк офсет.

Обл.-вид. арк. - 2,5 . Ум. друк. арк. - 2,8 .

Тираж 50 прим. Зам. №

Харківський державний університет харчування та торгівлі

61051, Харків – 51, вул. Клочківська, 333.

ДОД ХДУХТ. Харків – 51, вул. Клочківська, 333